En bok från SAGA

DANIEL DEFOE

Robínson Kruse

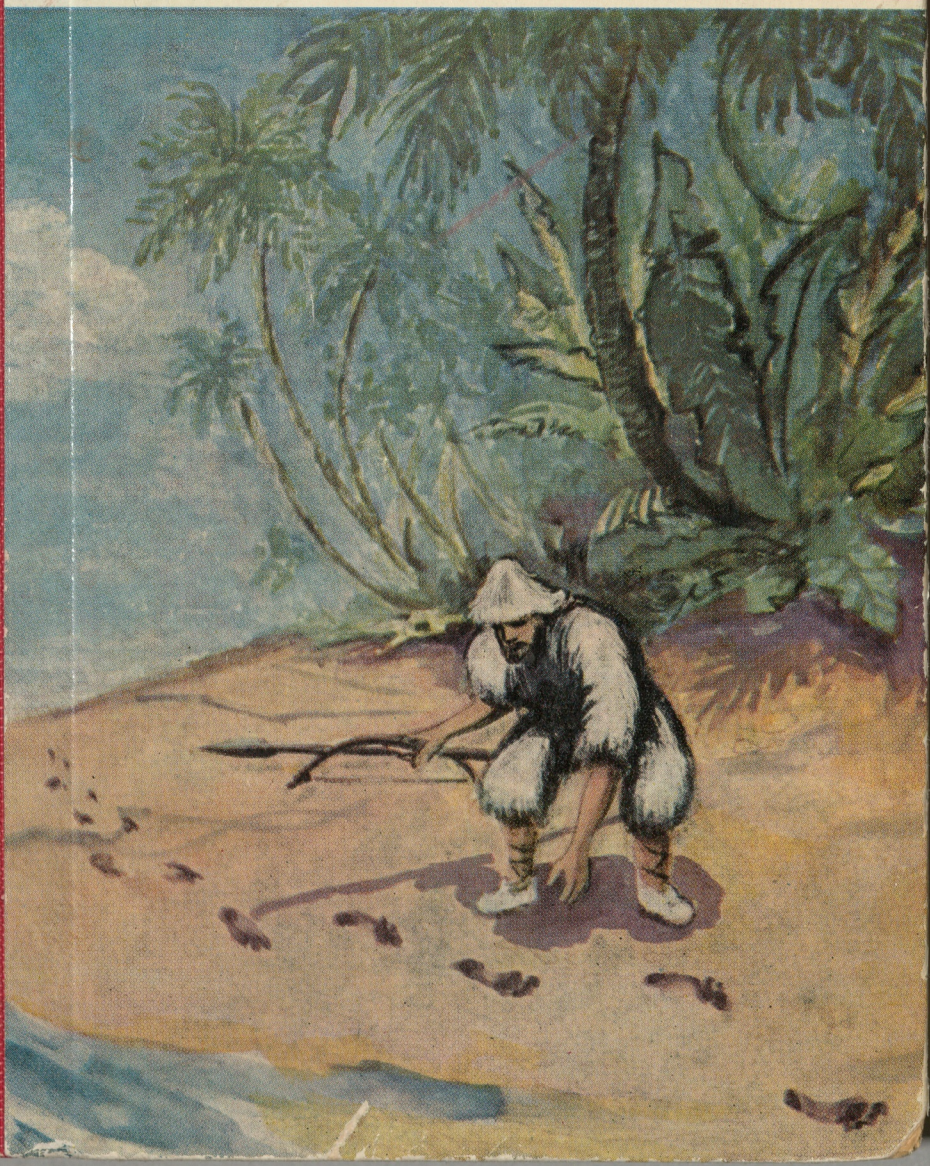

03 Marie-Louise Sköld

Daniel Defoe / Robinson Kruse

DANIEL DEFOE

Robinson Kruse

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG
STOCKHOLM

ORIGINALETS TITEL

The Life and Strange Surprising Adventures of Robinson Crusoe of York

BERÄTTAD AV

Henrik Wranér

OMSLAG

Bo Lindberg

ILLUSTRATIONER

Gerda Tirén

© SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG

SAGA 2

Tjugosjätte upplagan

188—195 tusendet

Tryckt hos Tryckcentralen, Örebro, 1954

54559

Innehåll

Robinsons barndom 9
Robinsons första sjöresa 11
Robinson på långfärd 19
Ensam på en obebodd ö 22
Nöden är uppfinningarnas moder 28
Lamadjuren 36
Åskvädret 40
Robinson murar en spis 43
Lamafångsten 47
Jordbävningen 52
Robinson samlar vinterförråd 56
Regntiden 58
Våren kommer 63
Robinson som skräddare 66
I dödsångest 70
Nya upptäckter 74
Längtan till havet 77
Fotspår i sanden 81
Nya tag 86

Vildarna 89
Fredag 92
Räddade 96
Eld, eld! 101
Trollet i grytan 104
Framtidsbekymmer 108
Fredags hemlängtan 111
Fredag som lärare 114
Vad Fredag tänkte om Gud 115
Båten sätts i sjön 118
Båtfärden 121
Slutet på resan 124
Trädgårdsanläggningar och andra bestyr . . 127
Ovädret 131
Fredag blir förtvivlad 134
Trollet och trälen 138
Flotten 143
Dyrbara skatter 147
Fredag blir mer och mer förvånad 151
Kanonskottet 155
Robinson i livsfara 159
Flyttning och byggnadsarbete 163
Husliga bestyr 167
Vildarna kommer tillbaka 171

Strid och seger 176
Ett återseende 180
Hemma igen 183
Vad spanjoren berättade 186
Överraskningen 189
Fredag ser ett hemskt odjur 192
Objudna gäster 196
En livad lek 200
Krigslisten 205
Bom! Bom! Bom! 210
En sömnlös natt 214
Sorg och tröst 216
Nya inbyggare på ön 220
Hemfärden 224
Hemkomsten 227

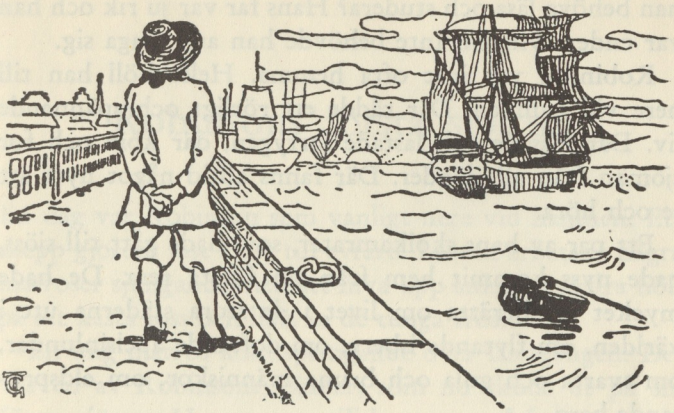

Robinsons barndom

I en stor hamnstad i nordöstra England bodde för länge, länge sedan en rik köpman, som hette Kruse. Han hade haft tre söner, men två av dem dog tidigt. Den tredje hette Robinson. Eftersom han nu var enda barnet, blev han mycket bortskämd av sina föräldrar. Han var envis och självsvåldig och tyckte mer om att leka än att läsa. Sina läxor brydde han sig sällan om, och något annat nyttigt arbete var han inte heller intresserad av.

Robinson växte upp och blev stor och stark. Men han blev också allt latare och besvärligare. Till slut blev föräldrarna oroliga. Vad skulle det bli av sonen, som ingenting kunde och inte ville lära sig något?

Pojkens far och mor tyckte, att han skulle ägna sig åt handel, så att han en gång kunde överta faderns affärer. Men Robinson hörde inte på vad de sade. Varför skulle

han behöva läsa och studera? Hans far var ju rik och han var ende arvingen. Inte behövde han anstränga sig.

Robinson var inte ofta hemma. Helst höll han till nere vid hamnen. Där rådde ett rörligt och spännande liv. Där lossade och lastade fartygen, där kom och for sjömän från alla länder. Där fanns alltid något nytt att se och höra.

Ett par av hans skolkamrater, som hade gått till sjöss, hade nyss kommit hem från sin första resa. De hade mycket att berätta om livet i de stora städerna ute i världen, om flytande isberg, om doftande apelsinlundar, om svarta och gula och bruna människor, om eldsprutande berg.

Robinson lyssnade ivrigt. Ett sådant liv skulle passa honom. Naturligtvis ville han inte fara ut som enkel matros. Han ville inte bli tvingad till hårt arbete, han ville inte ta emot order. Nej, han ville resa bara för sitt nöjes skull och vara sin egen herre.

Han var nu sjutton år, och hans reslust blev större för var dag. Till slut gick han till sin far och bad att få resa ut i världen och se sig om. Men han fick ett bestämt *nej* till svar.

— Vad skulle det tjäna till, frågade köpman Kruse. Främmande språk har du ju aldrig velat lära dej och ingenting annat kan du heller. Du skulle varken ha nytta eller glädje av en resa.

Robinson tyckte att hans far var hård som sade nej. Pojken var ju van att alltid annars få allt vad han bad om. Men den här gången kunde han inte få sin far att ändra sitt beslut. Resor kostar pengar, och pengarna måste ju far ge honom — själv kunde han ingenting förtjäna. Skulle han då aldrig få se sig om i världen.

Robinsons första sjöresa

En dag var Robinson som vanligt nere vid hamnen. Ett skepp gjordes just klart till avfärd. I fören arbetade några matroser sjungande med att hiva upp ankaret, andra höll på att kasta loss och hala in de tunga trossarna.

En ung matros kom springande över landgången. Det var en av Robinsons vänner, som nu skulle ut på sin första sjöresa. Han var son till kaptenen på fartyget.

— Adjö, Robinson! ropade han. Nu äntligen bär det av!

Han skakade hand med Robinson, och hans ögon strålade.

— Åh, den som vore i dina kläder ändå, suckade Robinson. En annan stackare kommer väl aldrig längre än till den här kajen.

— Följ med! sade pojken ivrigt. Kom! Jag ska tala med far. Du ska se, att han inte säjer nej, när han får höra, att du är min bästa vän och att du så gärna vill komma ut ett slag. Förresten blir det här bara en liten lusttur. Vi ska till London och Antwerpen, så vi är hemma igen om ett par veckor. Följ med du bara!

— Det skulle vara härligt, sade Robinson. Men jag har inga pengar, förstår du, och inte kan jag ge mej ut och resa som jag går och står.

— Jag kan låna dej lite pengar, när vi kommer i land. Ombord har du naturligtvis allt fritt, och gott om kläder har vi också.

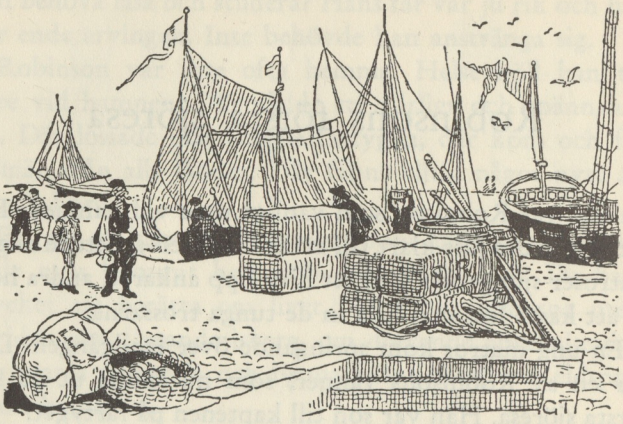

— Men mor och far då? invände Robinson tveksamt.

— Dem skickar vi förstås bud till... Hör du Jonas, ropade han till en gammal sjöbjörn, som stod på kajen och grinade mot solen med händerna nedkörda i fickorna. Kila upp till köpman Kruses och tala om, att deras Robinson gör en tripp med oss till London och Antwerpen. Men rör på spelet!

— Ska ske, sade Jonas och traskade i väg.

— Se upp! Nu dras landgången in. Kom!

Med ett hopp stod pojken på däck. Men vännens hand höll han fast, så Robinson måste följa med, antingen han ville eller inte.

Han kände sig alldeles yr av larmet och sorlet ombord. Han såg efter Jonas för att skicka en hälsning till föräldrarna... men vad skulle han säga? Det var förresten redan för sent. Jonas hade försvunnit, skeppet gled ut från kajen. Robinson var på väg ut i vida världen, innan han riktigt hunnit fatta hur det hade gått till.

Det var en solig sommardag. Seglen fylldes av en

lagom bris. Skeppet gav avskedssalut och gled stolt ut ur hamnen nedåt kusten. De passerade dockor och varv och fabriker, böljande sädesfält och bondgårdar med röda tegeltak. Så försvann kusten allt längre akterut. Till sist skymtade den bara som en blå strimma. Skeppet började gunga så smått, och snart såg Robinson bara himmel och vatten. Pojkarna stod uppe på däck och njöt i fulla drag.

Då kom kaptenen bort till dem. Han klappade Robinson på axeln.

— Nå, min vän, sade han muntert, vad tycker du om det här?

— Det är härligt! Jag är glad att jag fick följa med!

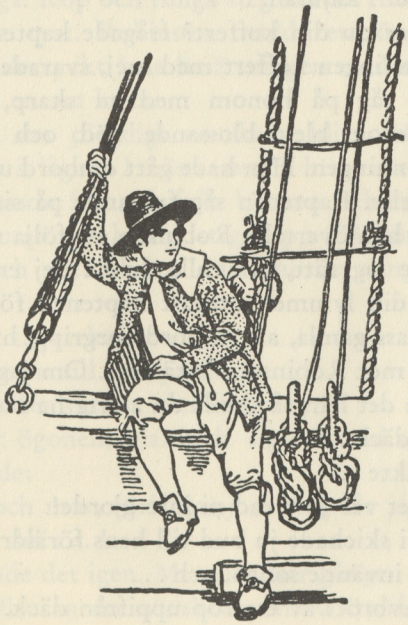

— Ja, i sånt här väder är det fint på sjön. Men det kan vara så lagom trevligt ibland. Tål du sjön?

— Det vet jag inte, kapten, svarade Robinson. Det här är första gången jag är till sjöss, men jag hoppas det ska gå bra.

— Det står en molnbank därborta i söder . . . det kan nog hända, att vi får lite mer vind än vi precis behöver. Har du ordentliga oljekläder med dej?

— Nej, avbröt kaptenens son. Robinson kom ombord lite huvudstupa, så jag lovade att han skulle få låna kläder av oss. Vi har ju gott om sånt.

— Gärna det. Men det är kanske så gott att ni plockar fram dem genast.

De gick ner i kajutan.

— Var har du din koffert? frågade kaptenen.

— Jag har ingen koffert med mej, svarade Robinson.

Kaptenen såg på honom med en skarp, forskande blick. Robinson blev blossande röd och måste nu fram med sanningen. Han hade gått ombord utan föräldrarnas tillåtelse. Kaptenen såg frågande på sin son, som erkände, att han övertalat Robinson att följa med.

— Gjorde jag rätt, så skulle du ha dej en ordentlig kölhalning, din lymmel, utbrast kaptenen förargad. Ni är båda så pass gamla, att ni borde begripa, hur orätt ni har handlat mot Robinsons föräldrar. Om jag hade haft en aning om det här, så skulle du aldrig ha fått sätta din fot på mitt däck . . .

— Vi tänkte . . .

— Nej, det var just vad ni inte gjorde!

— Men vi skickade ju bud till hans föräldrar, att han for med oss, invände sonen, och . . .

Samtalet avbröts av ett rop uppifrån däck.

— Kapten, nu har vi stormbyn här!

Kaptenen störtade i väg. De båda vännerna letade fram oljekläder och sjöstövlar. Kaptenens son fick dem hastigt på sig och sprang uppför kajuttrappan. Men för Robinson gick det långsammare. Han blev yr i huvudet, när fartyget började kränga. Vinden tjöt i tackel och tåg, och kajutdörren slog igen med en förskräcklig smäll. Det svindlade för Robinsons ögon, och han trodde, att hans sista stund var kommen. Nu visste han, vad sjösjuka ville säga.

Än blixtrade det, så hela himlen tycktes stå i lågor, än blev det kolmörkt, och åskan rullade dånande över den upprörda sjön. Regnet föll i strömmar, och vågorna gick skyhöga. Rop och tunga steg hördes från däck, men så blev det tyst. Robinson trodde ett ögonblick, att vågorna hade ryckt hela besättningen med sig och lämnat honom ensam kvar.

Då kom det plötsligt en skarp blixt. Hela kajutan tycktes stå i lågor. I nästa stund hördes ett våldsamt brak. Robinson föll ner från bänken och blev liggande på golvet utan att kunna stiga upp. Så kom det ännu en blixt och ett åskslag. Han hörde tunga steg och höga rop.

— Kapa tågverket!

— Alle man till pumparna!

— En meter vatten i lastrummet!

Han slöt ögonen, klamrade sig fast vid ett bordsben och snyftade:

— Far och mor, förlåt mej! Aldrig får jag se er mer! Nu är allt slut . . . !

Nu dånade det igen. Men den här gången var det inte en åskskräll utan ett nödskott. Ännu ett skott! Robin

son låg som i dvala. Han visste inte, om det var natt eller dag, om det hade gått timmar eller minuter.

Då flög kajutdörren upp, och kaptenens son rusade in. Han var likblek.

— Upp med dej! skrek han. Skeppet har sprungit läck, och nu firas storbåten — den är vår enda räddning. Skynda dej!

— Låt mej vara, jämrade sig Robinson. Jag kan lika gärna dö här. Hälsa mor och far och be dem förlåta ...

— Var inte dum! skrek vännen. Visst har vi burit oss illa åt mot dina föräldrar, det vet jag nog. Men du *måste* leva för deras skull, även om du inte bryr dej om att göra det för din egen. Kom nu!

Han gav den stackars Robinson en knuff, så han kom på benen. Vid kajutdörren tog en grov näve tag i hans nacke, halade honom uppför trappan och tvärs över däck. Sedan slängdes han som en vante över relingen, vart visste han inte. Så hörde han kaptens rop: Låt gå!

I samma ögonblick förlorade han medvetandet.

Det var ett rent under, att man fick livbåten undan vraket. Bara ett par minuter senare sjönk skeppet. Det behövdes stor skicklighet för att undgå de väldiga störtsjöarna, som var nära att dränka båten. Man satt tätt packade i båten, hade ingenting att äta och ingenting att dricka. Man var långt från land, och snart var det natt. Hade någon hört nödskotten?

Robinson låg sanslös på båtens botten. Ingen hade tid med honom. Med ens sköljde en störtvåg över relingen, och då vaknade han. Han var matt och öm i alla leder, men sjösjukan var över.

Just då reste sig en av matroserna och satte händerna för munnen som en lur.

Det var ett rent under att man fick livbåten undan vraket

Skepp, ohoj! Skepp, ohoj! skrek han av alla krafter. Mot den röda himlen i väster syntes den mörka riggen av en skonert. Den kom allt närmare. Alla ropade än en gång. Hade man upptäckt dem? Ja, skeppet styrde rakt emot dem.

En halvtimme senare var de alla lyckligt ombord, och skonerten återtog kursen mot London.

Innan de hade nått dit, tog kaptenen Robinson i allvarligt förhör. Han hade handlat orätt, sade kaptenen, och kunde aldrig hoppas på lycka i livet, förrän han hade fått sina föräldrars förlåtelse. Robinson ångrade sig djupt och lovade att fara hem igen så snart som möjligt.

Så lade de i land, och det fanns så mycket nytt att uppleva i den stora världsstaden, att Robinson snart glömde sitt löfte. Men en dag kom han att tänka på föräldrarna och gick till ett rederi för att få veta, när något skepp skulle avsegla till hans hemstad. Det skulle dröja minst fjorton dagar, svarade man.

På rederikontoret träffade Robinson en sjökapten, som var från samma stad som han. Det var en riktig äventyrare, som hade farit jorden runt både två och tre gånger. Han var glad och skämtsam och tog Robinson med ombord på sitt fartyg.

För sin nye vän berättade Robinson allt som hade hänt honom. Då erbjöd kaptenen honom att följa med på en långtur till Afrikas västra kust och sedan till Amerika. Han skulle få allt fritt ombord och dessutom få låna litet pengar till att köpa varor, som han sedan kunde byta bort till vildarna mot guld, elfenben och andra dyrbarheter.

Först blev Robinson förskräckt över förslaget. Han skulle ju fara hem. Men vad skulle hans far säga om hans

dåraktiga resa till London? Och vad skulle hans gamla skolkamrater göra för miner, när han kom hem med två tomma händer och ingenting hade att berätta? Vad hade han sett mer än några gator och torg i London?

Till slut segrade Robinsons längtan efter äventyr. Han skulle få komma ut, se främmande länder och segla världen runt. När han sedan en dag kom hem, skulle han ha fickorna fulla med guld och kunna berätta om underbara äventyr.

Han fick pengarna av kaptenen, köpte kläder och en skeppskista och dessutom en massa bytesvaror: glaspärlor, knivar, saxar, band, nålar m.m. Och så bar det av ut i världen.

Robinson på långfärd

Färden gick söderut, och allt roligare tyckte Robinson att resan blev. De gick i land på Madeira. Det var sådana trakter kamraterna hade berättat om från sina resor. Så långt ögat kunde se, var bergen täckta av vingårdar med de härligaste vindruvor. Kaptenen bjöd honom ta för sig i fruktbodarna och äta så mycket han orkade.

Robinson gladde sig åt allt han fick se under färden. En kväll for de förbi ön Teneriffa. Solen hade redan gått ner. Men bergens toppar glödde ännu i aftonrodnaden. Då och då höjde sig ett stim flygfiskar över vattenytan. De glänste som silver.

På afrikanska kusten steg de i land, och Robinson bytte bort allt sitt kram mot guldsand, elfenben och strutsplymer. Varje dag var spännande, och alltmera sällan tänkte han på föräldrarna och hemmet.

Från Afrika satte skeppet kurs mot Nya världen. Det var en fin seglats de första dagarna, men en dag vid middagstiden blev det plötsligt vindstilla, och efter en stund överfölls de av en våldsam virvelstorm. Himlen täcktes av svarta molnmassor, och de väldiga vågorna dånade hotfullt mot fartygets sidor.

Den fruktansvärda stormen rasade i sex dagar och sex nätter, skeppet drevs hit och dit och ingen visste, var man befann sig. Men sjunde dagen i gryningen ropade utkiken äntligen:

— Land!

Alla jublade och trodde, att de snart skulle vara i säkerhet.

Men jublet förvandlades snart till förfäran. Skeppet skakades av en våldsam stöt och stod plötsligt darrande stilla. Det hade stött på ett korallrev.

Störtsjöarna vräkte över fördäcket, och manskapet måste rädda sig ner under däck för att inte spolas bort. Några bad, andra skrek och svor, andra var förlamade av fasa. Robinson kände sig mera död än levande.

Det stod klart för alla, att fartyget var nära sin undergång. Man hade inte en minut att förlora. Den första båten, som sattes i sjön, slogs i bitar mot skeppet och sjönk. Med den andra lyckades det bättre. Alla kom ner i den, men de var så många, att relingen låg nästan i vattenbrynet. Och det var inte lätt att nå land. Bränningarna brusade omkring dem. De hade nästan nått fram till stranden, när styrmannen reste sig för att spana

efter ett ställe, där man kunde komma i land. Då vräkte en jättevåg in över båten. Ett skri av fasa ... och allt var försvunnet: människor, båt — allt.

Allt — utom Robinson. När båten kantrade, hamnade han som de andra i vattnet. Men en ny våg kastade upp honom på land. Han klängde sig fast vid en stor sten för att bränningen inte skulle dra honom ut igen. Till slut fick han fotfäste och kravlade sig så långt upp på stranden, att sjön inte kunde nå honom.

Vattnet hade trängt in i hans näsa, ögon och mun. Han kunde knappast se eller andas. Trött och matt, sönderslagen och blödande sjönk han ihop medvetslös, när han väl hade kommit på det torra.

När han åter vaknade till liv, såg han sig förvirrad omkring. Han stirrade ut mot havet. Av fartyget, båten och olyckskamraterna såg han inte ett spår. Bara några lösryckta skeppsplankor drev in mot stranden.

Han var tydligen den ende som hade räddats. Darrande kastade han sig på knä och tackade Gud för sin räddning.

Ensam på en obebodd ö

Robinson reste sig långsamt och såg sig omkring. Inte ett spår av människor. Tänk, om han skulle behöva leva alldeles ensam i ett främmande land! Men så kom han att tänka på något annat, som gjorde att håren reste sig på hans huvud. Vad skulle han ta sig till, om det fanns vildar eller farliga rovdjur här? Han darrade av fasa och förmådde inte röra sig på en lång stund.

Han kände sig olidligt törstig — han måste försöka gå på upptäcktsfärd efter en källa. Till slut fann han en och drack sig otörstig. Aldrig hade han vetat, att friskt, klart vatten är en av livets största gåvor.

Han var inte hungrig, han längtade bara efter vila. Han orkade knappt stå på benen. Men vart skulle han ta vägen över natten? Vågade han sova på marken under bar himmel? Vilda djur eller människoätare kunde ju överfalla honom. Och ingen håla eller grotta kunde han upptäcka, hur han än letade.

Till slut bestämde han sig för att göra som fåglarna och sätta sig i ett träd. Han fann ett med så tjocka grenar, att han kunde sitta bekvämt och ha ordentligt ryggstöd. Han klättrade upp och satte sig. Innan han visste ordet av, hade han somnat.

Robinson sov oroligt. Han drömde, att han satt på en planka ute på villande hav. På stranden stod hans stackars föräldrar och vinkade åt honom. Han fäktade med händer och fötter för att nå fram till dem, men plankan

Han sov som fåglarna i ett träd den första natten

drev allt längre och längre bort. Då kastade han sig i sjön för att simma i land.

I detsamma vaknade han — han hade fallit ner från trädet. Lyckligtvis föll han i mjukt gräs och skadade sig inte. Det var just i soluppgången. Stormen hade lagt sig, men bruset från bränningarna hördes ännu ute bland klipporna. Robinson kände sig hungrig, men ingen mat hade han, inga kokkärl och framför allt — ingen eld.

Han grävde med händerna i jorden för att finna några ätliga rötter. Han sökte på buskarna efter bär. Men han fann ingenting. Förtvivlad kastade han sig ner i gräset. Skulle han behöva dö av hunger?

Efter en stund reste han sig och stapplade ner till stranden. Där fann han några ostron. Han visste att de var ätbara, ja läckra, han hade ätit dem hemma. Robinson letade upp en vass sten, öppnade skalen och tyckte, att havet hade bjudit honom på en härlig frukost.

Han började nu söka efter en plats, där han kunde tillbringa nätterna och inrätta någon sorts bostad till skydd mot vilda djur. Inte kunde han sitta var natt som en höna på sin pinne.

Han följde bäcken uppåt sluttningen. På avstånd syntes en kulle. Dit borde han hinna, innan det blev alltför hett i solen. När han en stund senare stod på kullens krön, hade han fri utsikt . . . runt omkring såg han bara havet.

Nu förstod han, att han var på en ö. Marken sluttade ner mot stranden. Här och där växte gräs, på andra ställen såg han träd och täta busksnår. Ett och annat träd sköt upp över de andra med rak stam utan grenar men med en väldig topp av långa gröna blad. Robinson visste att det var palmer och försökte komma ihåg, vad han hade läst om dem i skolan.

Men han såg inga hus och inga andra tecken till att det fanns människor på ön. Han var ensam, obeväpnad, utan möjlighet att komma därifrån. Aldrig mer skulle han få se mor och far, aldrig kunna be dem om förlåtelse. Men han hade sig själv att skylla — alltihop var hans eget fel.

Nedstämd gick han nedför kullen för att försöka hitta flera ostron. Då snubblade han över något på marken. Det var en hård, rund frukt, nästan så stor som ett barnhuvud. Han jublade, det var ju en *kokosnöt!*

Det fanns flera kokospalmer på sluttningen, där han stod. Gårdagens storm hade nog skakat ner nötterna från palmerna. Han fick brått att samla ihop så många han kunde bära.

Han kände sig lättare om hjärtat, när han gick vidare längs bäcken.

En stund senare stannade han. Till höger reste sig en brant klippvägg, och precis framför honom låg två väldiga träd, som hade blåst omkull. Troligen hade detta skett för många år sedan, ty ett nät av starka slingerväxter hade flätat sig kring trädens stammar. Det hela bildade nu en ogenomtränglig mur.

Robinson märkte, att övre klippväggen sköt långt fram och bestod av en hård bergart. Den nedre delen var däremot svart, lös skiffer. Stora stycken hade vittrat sönder och fallit bort. Där fanns nu en djup håla i berget i jämnhöjd med jordytan.

Bättre plats för en bostad kunde Robinson inte hitta, det förstod han. Hålan liknade en djup bakugn, och han måste krypa för att tränga sig genom den trånga öppningen. Men han kände hur lös skiffern var. Han begrep, att här skulle han lätt kunna göra en bra, rymlig boning,

Det var hårda, runda frukter, stora som barnhuvuden

om han bara hade en hacka. Hemma hade han önskat sig än det ena och än det andra och allt hade han fått. Men aldrig hade han trott, att det skulle komma en tid, då han önskade sig en hacka mer än något annat i världen.

Robinson kände sig nu hungrig efter den långa vandringen. Han satte sig vid bäcken och slet av bastfibrerna kring en av kokosnötterna. Innanför fanns ett mjukt, svampartat omhölje och sedan ett stenhårt skal. På skalet upptäckte han tre runda hål. Han sög i ett av hålen och fick munnen full av en söt, mjölkaktig saft. När han druckit några klunkar, krossade han skalet med en sten och fann inuti nöten en fast, vit kärna. Den smakade ungefär som en vanlig nöt.

När han hade ätit ett par kokosnötter, drack han vatten ur bäcken och skyndade ner till stranden för att skaffa några ostron till efterrätt. Men nu var det flod, och havsvattnet stod högt upp på stranden. Inga ostron syntes till.

Solen började redan sjunka, och Robinson gick tillbaka till det träd där han hade suttit förra natten. Men för att inte falla ner lade han denna kväll sina strumpeband över bröstet och knöt fast dem vid grenen, som var hans ryggstöd.

Nästa morgon vaknade han pigg och utvilad. Han gick ner till stranden och åt några ostron till frukost. Så började han en ny upptäcktsfärd.

Nöden är uppfinningarnas moder

Hela tiden funderade Robinson på hur han skulle kunna skaffa sig något verktyg för att utvidga hålan i bergväggen. I bäcken och på stranden såg han många stenar, både stora och små. Han slog dem mot varandra och valde ut två riktigt hårda. Den ena var en avlång flintsten, formad som en klubba med tjockt, avrundat huvud. Den andra liknade en kil.

Han tog med sig stenarna, kröp genom den trånga öppningen in i hålan och började arbeta. Kilens spets satte han mot skifferväggen, och sedan dunkade han på kilen med klubban. På så sätt fick han loss stora stycken ur hålans väggar. Så småningom blev det en riktig grotta, och han ökade den i höjd tills han kunde stå rak överallt därinne. Sedan skyfflade han ut skifferhögarna med ett stort musselskal. Han arbetade med grottan i flera dagar. Till sist formade han ingången till en dörröppning.

Under hela denna tid levde han på kokosnötter och ostron och släckte sin törst med bäckens friska vatten. När han inte orkade hålla på med arbetet i den mörka grottan, ryckte han upp en massa gräs och bredde ut det i solen för att torka. När grottan äntligen var färdig, bar han in sitt hö och ordnade en mjuk och torr sovplats.

Vad det kändes härligt att än en gång få sova som en människa, sedan han suttit så många nätter som en fågel på sin gren. Han njöt av att sträcka ut sig på höbädden.

Innerst inne hoppades han, att han aldrig skulle behöva det fjärde trädet

Den var mjuk och doftade gott. Aldrig någonsin hade hans säng därhemma med ejderdunskuddarna känts så skön.

För att hålla reda på dagarna behövde han en almanacka. Han valde ut fyra träd med jämn bark, som stod bredvid varandra. I det första ristade han med en vass sten ett streck för var dag han hade varit på ön. I det andra skulle han rista ett för var vecka, i det tredje för var månad och i det fjärde ett streck för vart år som gick. Innerst inne hoppades han, att han aldrig skulle behöva det fjärde trädet.

Men så kom han att tänka på, att alla månader inte är lika långa. Hur många dagar hade var månad? Han funderade länge och väl. Till slut kom han ihåg en lek, som han hade lärt sig som liten. Han knöt vänstra handen, pekade på de fyra knogarna och de tre fördjupningarna mellan dem och så räknade han i tur och ordning upp månadernas namn: första knogen januari, första fördjupningen februari, andra knogen mars, andra fördjupningen april, tredje knogen maj, tredje fördjupningen juni, fjärde knogen juli, första knogen augusti, första fördjupningen september, andra knogen oktober, andra fördjupningen november, tredje knogen december. Han kom ihåg, att var månad, som föll på en knoge, skulle ha 31 dagar, och att var månad, som föll på en fördjupning, skulle ha 30 dagar — utom februari, som skulle ha bara 28. Hur blev det då? Jo, januari 31, februari 28, mars 31, april 30, maj 31, juni 30, juli 31, augusti 31, september 30, oktober 31, november 30 och december 31.

— Bara jag nu inte tar fel, tänkte Robinson, för i så fall blir ju almanackan alldeles på tok. Men var det inte

Robinson knöt vänstra handen och började räkna på knogarna

någon gammal ramsa jag fick lära mej i skolan också? Jo, nu minns jag ...

Trettio dagar har november,
april, juni och september,
februari tjugoåtta allen,
alla de övriga trettioen.

Låt mej nu se, hur ramsan stämmer med räkningen på knogarna, mumlade Robinson. Jo, det stämmer ... Det var då väl, att jag hade lärt mej den versen ordentligt.

Robinson kände sig riktigt stolt. Men han kunde inte låta bli att mumla:

— Tänk, så mycket jag hade kunnat lära mej, om jag bara hade varit flitigare i skolan!

När han nu hade en bostad, måste han skydda den mot vilda djur. På ena sidan reste sig berget. På den motsatta bildade de kullfallna träden ett bra skydd. Men de två andra sidorna var inte inhägnade, och Robinson förstod, att han måste ha stängsel där också.

Nära grottan växte en hel mängd pilar, som han skulle kunna plantera om. De träden växte fort, så han borde rätt snart kunna få en häck så tät, att ingen kunde tränga igenom den. Men han måste ha flera verktyg, innan han tog itu med det arbetet.

Han gick ner till bäcken, och där gjorde han ett fynd. Han hittade en tämligen stor flintsten med ett hål tvärsigenom. Robinson funderade över hur det där hålet kommit till. Så upptäckte han litet krita i hålet. Då begrep han, att hålet från början varit fyllt med krita men att vattnet under årens lopp hade spolat mot stenen, tills kritan så småningom hade sköljts bort.

— Den här stenen blir en utmärkt början till en yxa

tänkte han, tog sin vassa kil och använde klubban som hammare.

Den ena flisan efter den andra högg han bort. Inte gick det fort, men till slut liknade flintstycket i alla fall en yxa — från stenåldern. Han stack en lagom tjock gren i hålet. Så snodde han de längsta bastfibrerna från kokosnötterna till ett snöre. Det blötte han i vatten för att det skulle bli segt. Sedan surrade han ihop skaftet och yxan riktigt stadigt. Verktyget var färdigt.

Robinson högg nu ner ett ungt träd och yxade till ett spadskaft. Till spade tog han det stora musselskal som han hade använt, när han skyfflade ut skifferflisorna ur grottan. Så borrade han fyra hål i skaftet med en flintspets och band ihop bladet och skaftet med bastsnören. Det blev en bra spade.

Han grävde en dubbel rad hål i marken, från bergväggen ner mot bäcken. Sedan grävde han upp unga pilträd och planterade ett i vart hål. Vid de två yttersta träden satte han en likadan dubbel rad med träd upp till den mur som bildades av de kullfallna trädstam-

marna. Det här skulle nog bli ett bra stängsel, men han måste också ha en öppning för att kunna gå ut och in. Men den vägen skulle ju också fiender kunna använda. Hur skulle han göra?

Efter många funderingar löste han gåtan. Han gjorde snören av kokosnötternas bastfibrer. Så tvinnade han snörena till starka rep, både tunnare och grövre. Av de starkaste gjorde han sedan en repstege, vars ena ände han fäste vid ett stort träd, som växte på berget ovanför grottan. På stegen kunde han komma upp och ner, och därför gjorde det ingenting, om häcken var alldeles tät. Nu bodde han som i en riktig fästning.

Några dagar senare märkte Robinson, att det föll allt färre kokosnötter. Tänk, om de tog slut! Hur skulle han då bära sig åt? Han hade inte mycket annat att leva av. Han måste göra en ny tur inåt ön för att försöka hitta något ätbart.

Innan han gav sig av, måste han skaffa sig en solskärm, för solen brände olidligt hett under dagen. Han flätade ihop en paraplystomme av fina pilkvistar och tog en lång pilkäpp till skaft. Käppen band han fast med snören vid stommen. Ovanpå den lade han stora kokosblad. Bladskaften vände han uppåt och band samman dem kring käppens övre ände. Allra sist fäste han ihop bladen med nålar. Men var fick han dem ifrån? Jo, av fiskben, som han hade hittat nere vid stranden. Vågorna kastade upp döda fiskar i sanden, och när köttet hade ruttnat, låg skeletten kvar. Robinson tog vara på de finaste benen och använde dem som nålar.

Nu hade han äntligen en solskärm. Inte kunde han fälla ihop den, och inte var den vidare fin. Men den var stark och bra och skulle säkert bli till nytta.

När han nu skulle ge sig ut på långtur, måste han ha matsäck med sig. Därför gjorde han en väska av bastsnören. Mellan två träd, som stod en meter från varandra, fäste han snören under varandra. Detta var "varpen" i väven. Så knöt han ändan av ett snöre omkring det översta, slog en knut om det nästa och så på samma sätt ända ner till det understa. Tätt bredvid knöt han ett nytt snöre på samma sätt, och så gick det ända fram till det andra trädet. Detta var vävens "inslag". Väven liknade mest ett fisknät. När den var färdig, tog han loss den från träden, vek den dubbel och band ihop de två sidorna. Sist fäste han ett starkt rep i väskan, så han skulle kunna bära den över axeln. Nu kunde han äntligen ge sig av.

Lamadjuren

Det var en solig morgon. Tusentals brokiga fåglar flög jublande bland träden. Luften var ren och frisk, och från blad och blommor kom den härligaste doft. Robinson började sjunga en morgonpsalm:

Min Gud och Fader käre,
mitt hjärta prise Dig!
Och ödmjukt tack Dig bäre
som vakar över mig!

Han var rädd för vilda djur och vågade inte gå genom de täta busksnåren utan höll sig på öppna fältet. Därför dröjde det rätt länge, innan han hittade något ätbart.

Med ens fastnade hans fot bland några växter, som stod tätt tillsammans. Somliga hade blå, andra röda och somliga vita blommor. Men alla hade gröna frukter, stora som små äpplen. Han bet i en frukt, men den smakade illa. Då slet han upp hela ståndet och tänkte kasta bort det. Till sin förvåning såg han vid roten en hop större och mindre knölar. Han torkade av en och bet i den. Innanför det tunna röda skalet fanns ett vitt, sött, mjöligt kött. Robinson plockade några och lade ner dem i sin väska. Kanske kunde de användas till mat.

Han slog sig nu ner vid en bäck för att äta — kokosnötter hade han med sig i väskan. Men just som han satt sig, hörde han ett buller i närheten. Tänk, om det

Han grep sin lilla flintyxa och gömde sig hastigt bakom ett stort träd

var ett rovdjur! Han grep sin lilla flintyxa och gömde sig hastigt bakom ett stort träd.

En stor djurflock närmade sig. De såg inte farliga ut. De påminde om hjortar, men halsen var längre, och huvudet liknade fårets. Det var lamadjur. Redan för flera hundra år sedan hade folk i Sydamerika lärt sig tämja dem och använda dem som lastdjur. Här på ön fanns laman troligen sedan gammalt.

Robinson hade inte en aning om vad det var för djur, men han tyckte inte de såg farliga ut. Kanske han kunde fälla ett och skaffa sig litet kött. Om bara något av djuren kom så nära, att han kunde träffa det med sin yxa!

Lamadjuren hade tydligen aldrig mött en fiende. De gick utan att ana någon fara tätt förbi Robinson för att dricka ur bäcken. Då ett ungdjur kom i närheten, kastade han sin yxa, och det störtade ögonblickligen till marken. Först då kom han att tänka på, att han varken hade gryta eller panna att koka eller steka det i. Han borde ha tänkt sig för — vad skulle han nu göra med köttet?

Han åt sina kokosnötter, kastade laman över axeln och gick hemåt. Då han kom förbi en grupp citronträd, fick han syn på en hel hop nedfallna, mogna citroner. Han stoppade dem i sin väska och lade noga på minnet, var träden växte.

När han var hemma igen, flådde han genast laman med sina flintknivar. Han spände sedan ut skinnet mellan två träd, så att det skulle torka i solen. Hans skor började bli slitna, och han måste försöka göra nya, om han inte skulle behöva gå barfota.

Sedan han tagit ut lamans inälvor, skar han ett stort

stycke ur djurets ena lår. Det här borde bli en präktig stek. Han kunde ju använda spett i stället för stekpanna. Han skulle bara spetsa en gren, sticka den genom köttstycket och vrida det över elden . . .

Elden!

Hur skulle han få eld? Jo visst, han hade läst i skolan, att vildarna skaffade sig eld genom att gnida två trästycken mot varandra, tills de fattade eld. Det kunde han väl också göra . . . Han hittade snart två torra träbitar. Så gned han dem mot varandra, tills svetten lackade. Men inte blev det någon eld, inte. När trästyckena blev varma, var Robinson alldeles uttröttad och måste vila sig ett slag. Då svalnade de, och så var det att börja på nytt. Det gick sämre och sämre, ju längre han höll på. Det här skulle nog aldrig lyckas! Vildarna hade bestämt något särskilt knep. Vad skulle han nu ta sig till med det fina köttstycket?

Men brukade inte tatarer eller något annat ryskt folkslag lägga köttet under sadeln på sina hästar och rida det mört? Om han skulle försöka något sådant! Han letade upp två stora, flata stenar, lade köttet mellan dem och bultade med sin klubba på den översta stenen. Om några minuter var stenen het. Han fortsatte att bulta en halvtimme. Nu borde köttet vara lika ätbart som tatarernas, tyckte han.

Inte var det som stekarna därhemma. Men det var mört och saftigt och smakade bra som omväxling mot de eviga kokosnötterna. Han pressade en citron, så att den syrliga saften droppade ner på köttet, och då blev det ännu bättre i smaken.

Åskvädret

När Robinson en dag stack ut huvudet ur grottan fick han se, att himlen var svartblå av mörka moln. Luften kändes tryckande het. Plötsligt skar en skarp blixt genom mörkret, åskan mullrade, och regnet stod som spön i backen. Robinson vågade inte lämna grottan.

Ovädret blev värre och värre. Blixtarna kom tätt, och hela berget tycktes skaka av åskskrällarna. Då och då blev det ett litet uppehåll, men så började det blixtra och dundra på nytt. Så med ens drog ovädret bort, och himlen klarnade helt hastigt. Då gick Robinson ut ur grottan för att se sig om.

I samma ögonblick fräste en svavelgul blixt genom luften, och en förfärlig åskskräll dånade över hans huvud. Det våldsamma lufttrycket kastade honom till marken, och han trodde att blixten hade träffat honom.

När han åter stod på benen, fick han se en väldig gren, som låg splittrad vid grottans ingång. Han tittade uppåt och upptäckte, att trädet med repstegen stod i ljusan låga. Blixten hade kluvit det nästan ända till roten.

Först blev Robinson förtvivlad. Hur skulle han rädda sin repstege? Och var skulle han fästa den, när trädet hade brunnit ner? Men i nästa minut blev han överlycklig — nu hade han fått vad han mest längtade efter, han hade *eld!* Den tjocka trädstammen stod i ljusan låga.

Robinson klättrade hastigt uppför stegen till trädet.

I samma ögonblick fräste en svavelgul blixt genom luften

Han tog en tjock, brinnande gren och bar ner den till platsen utanför grottan, så lade han torra kvistar ovanpå och sprang upp igen för att släcka det brinnande trädet. Han lyckades göra det innan repstegen hade skadats av elden. Den låg lika säkert som förr kring den avbrända trädstubben.

Det blev ingen jakt den dagen. Först och främst måste Robinson tänka på att skydda elden, och så skulle han steka köttet. Han lade på nytt bränsle, och snart flammade ett präktigt bål på hans gårdsplan. Han skar av en rejäl stek, satte den på stekspettet och höll den över elden. Hade han nu bara haft litet salt också!

Han tog ett par kokosskal, sprang ner till stranden och fyllde dem med det salta havsvattnet. Sedan hällde han litet av vattnet över steken medan han svängde den över elden.

Nu kom han att tänka på rotknölarna — kanske de kunde bli ätbara, om han stekte dem på glöden. Det var batater, en växt som är släkt med potatisen — men det visste inte Robinson. Han lade dem bland glöderna, och de smakade utmärkt, när de blev stekta. Det var hans första riktiga måltid på ön.

Robinson murar en spis

Hur skulle han nu bära sig åt för att elden inte skulle slockna? När som helst kunde det ju komma en störtskur. Men till sist fann han en utväg: han skulle mura en spis.

Först grävde han ett hål i jorden. Sedan gick han till en backe nära grottan, där han sett en seg, fet lera, som han kunde använda till murbruk. Leran var mjuk av regnet, så han kunde lätt lossa stora klumpar. Han bar hem dem, hackade sönder dem i småbitar och kastade ner bitarna i det nygrävda hålet. Så hämtade han vatten från bäcken och rörde ihop alltsammans till en tjock gröt. Nu hade han murbruk. Någon murslev hade han förstås inte, men det gick bra med händerna.

Han gick sedan till bäcken och hämtade en massa stenar, som han lade i rad på ena sidan om hålet. Över dem bredde han ett lager murbruk. Ovanpå lade han en ny rad stenar, därpå ett nytt lager murbruk, och så fortsatte han med nya lager av sten och murbruk, tills muren nådde bergskanten.

Den ena muren var snart färdig. Sällan har en byggmästare känt sig stoltare över sitt verk. Nu behövde han bara fortsätta med den andra muren i vinkel mot den första. Då greps han av en ny tanke: en tvärstång från den ena muren till den andra skulle han ha! Där kunde han hänga kött och annat till rökning.

Han tog ut ett par stenar ur den färdiga muren, stack

in en tjock trädgren i hålet och fäste andra ändan av grenen i den nya muren. Det gick mycket lättare att mura den färdig, för övning ger färdighet. Överst i hörnet mellan murarna lämnade han ett hål för röken. Till sist lade han en stor, flat sten ovanpå alltsamman. Nu var spisen färdig, och han bar genast dit de brinnande trästyckena.

Nästa morgon gick han ner till stranden för att leta efter ostron. Då fick han syn på en stor havssköldpadda, som hade kravlat sig upp på land. Han satte yxskaftet under sköldpaddans buk och vände henne upp och ner, så att hon låg på ryggen. Så krossade han bukskölden med yxan, högg huvudet av sköldpaddan och släpade hem sitt byte. Han satte genast ett stycke av köttet på spettet och stekte det. Det smakade härligt.

Men hur skulle han kunna förvara allt det läckra köttet? Lamaköttet hade redan börjat lukta illa. Nu hade han sköldpaddskött för flera dagar, om han bara kunde bevara det färskt. Ryggsköldén passade bra till förvaringskärl om han bara hade haft litet salt. Kanske han kunde ta havsvatten, det verkade nästan som saltlake.

— Har man kök, ska man också ha källare, tänkte Robinson.

Samma dag skaffade han sig en — på andra sidan grottan. Det behövdes bara ett hål i jorden. Där satte han ner ryggsköldén med köttet, hällde havsvatten på och lade lövruskor över källarhålet för att hindra insekterna att ge sig på matvarorna.

När han grävde sin källare, fick han med jorden upp en stor, glänsande klump. Han lyfte upp den. Den var tung. Han undersökte den närmare och fann att den var av guld. Han var rik! Han kunde bygga palats, ha hästar och vagnar, kuskar och betjänter. Han kunde skaffa sig fina kläder och massor av böcker att läsa i . . . och mycket, mycket annat!

Men — — — så kom han med ens ihåg. Han var ensam på en öde ö.

— Den där är ju utan värde för mej, utbrast han. Åh, om jag i stället hade hittat en järnbit! Då hade jag kunnat göra mej en kniv eller en riktig yxa.

Han kände sig mer övergiven än någonsin. Förbittrad slängde han bort guldklimpen och vände för att gå in i grottan. Då fick han syn på en spindel, som hade vävt sitt nät i dörröppningens ena hörn.

— Det bor i alla fall en annan levande varelse under mitt tak, tänkte han. Var dag ska jag fånga flugor åt honom. Kanske jag kan göra honom tam!

Robinson höjde yxan till det dödande hugget

Lamafångsten

— Nu kan det vara på tiden att ta upp lamajakten igen! tänkte Robinson några dagar senare. Tänk, om jag kunde fånga ett par djur levande. Då skulle jag tämja dem och ha dem som husdjur.

Han flätade sig en lång lina av kokosbast och gjorde en rännsnara i ena ändan. Han hade som barn hört sin far berätta, att indianerna fångar vilda hästar med lasso. På samma sätt tänkte han nu försöka fånga ett par lamadjur. Han övade sig en lång stund med att slunga rännsnaran. Det var inte lätt att sikta rätt.

Han blev varm av ansträngningen, det skulle vara skönt med ett bad. Då kunde han också se om något fartyg var i sikte. Dagligen gick han till stranden och spejade, men alltid var det samma vida, ödsliga hav.

Han klädde av sig nere vid stranden, men när han såg på sin skjorta, blev han förskräckt. Man kunde inte ens se, att den en gång hade varit vit. Han tvättade den så gott han kunde, bredde ut den på en klippa i solen och gav sig ut i vattnet.

Redan som liten hade Robinson lärt sig simma. Ett stycke ut låg en sandbank, som under ebben höjde sig över havsytan. Han simmade dit ut och klev upp på den smala sandreveln. Det var en viloplats för massor av havssköldpaddor. Här fanns också ostron och musslor, som vågorna kastade upp under flodtiden. Det var ett välförsett skafferi som han hade upptäckt.

När han kom tillbaka till stranden, var skjortan redan torr. Vad det kändes skönt att få rent på sig! Han stack yxan i bältet, tog fångstlinan och solskärmen och hängde väskan över axeln. Många fåglar flaxade mellan träden. Han såg papegojor i skimrande färger. Det skulle vara roligt att fånga en av dem och lära den tala. Men de här verkade mycket skygga, så han fick skjuta upp den planen så länge.

Men han gjorde en annan upptäckt. I en bergsklyfta nere vid stranden lyste något vitt, det såg nästan ut som snö. Det var salt. Stormen hade drivit upp havsvatten i klyftan, vattnet hade avdunstat i solvärmen, och nu låg saltet kvar. Han fyllde sina fickor med det välkomna fyndet.

Robinson hade redan märkt, att havsvatten inte alls duger att salta med. Köttet fick en otrevlig bismak. Stillastående havsvatten ruttnar precis som sötvatten. Maten, som han hade hällt havsvatten över, ruttnade också.

Vid middagstiden kom han till den plats, där lamahjorden brukade dricka. Robinson gömde sig bakom en trädstam. Några lamadjur kom förbi men inte så nära, att linan kunde nå dem. En lama kom närmare, han kastade snaran om djurets hals och drog till. Linan tvingade laman att stanna. Robinson släpade in sitt byte i snåren. Den fångna laman hade två lamm, som följde efter modern utan att visa sig rädda. Robinson band en repstump mellan lamans ena fram- och bakben, så djuret inte skulle springa för fort. Med mycket besvär fick han hem laman och ungarna, men hur skulle han få in djuren i sin fästning? De kunde ju inte använda repstegen, och han ville ogärna ta hål på det planterade stängslet.

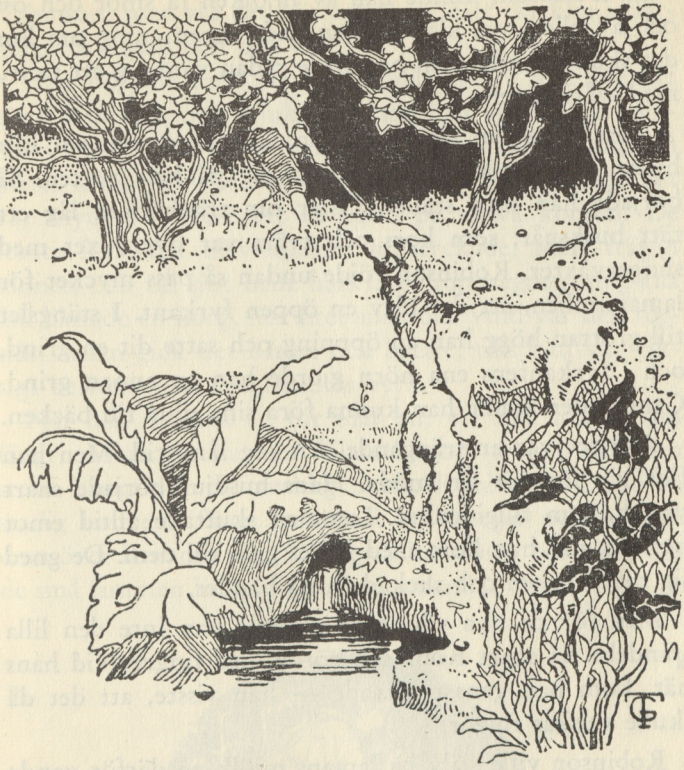

Det stod nu så friskt och grönt tack vare hans flitiga vattning. Det var bäst att nästa dag bygga ett litet stall åt djuren. För kvällen band han laman vid ett träd utanför inhägnaden. Hon kastade sig uttröttad ner på marken, och lammen började genast dia hennes fyllda juver.

Äntligen hade Robinson lyckats få levande varelser till sällskap. De här djuren var bättre kamrater än spin-

deln. Dessutom kunde han av mjölken få smör och ost och av ullen nya kläder. Han hade ingen aning om hur det skulle gå till, men han hade redan vant sig att ta itu med svårigheter.

Nästa morgon såg Robinson allra först om sin lilla hjord. Den tycktes inte ha rört sig på hela natten. Så började han med stallet. Öster om trädhäcken låg ett tätt busksnår, som kors och tvärs var övervuxet med slingerväxter. Robinson röjde undan så pass mycket för lamafamiljen, att det blev en öppen fyrkant. I stängslet till grottan högg han en öppning och satte dit en grind, och i fyrkantens ena hörn gjorde han en annan grind. Genom den skulle han kunna föra sina djur till bäcken.

Arbetet var ansträngande och tog lång tid. Men han fick rik lön för sin möda. Hans husdjur började snart visa honom tillgivenhet. Lammen skuttade alltid emot honom, när han kom med friskt gräs till dem. De gned sig mot honom och slickade hans händer.

Men för de nya vännerna glömde han inte den lilla spindeln. Så snart Robinson rörde med fingret vid hans nät, kom han genast kilande — han visste, att det då skulle vankas flugor.

Robinson ville själv ha lamans mjölk, så därför vande han snart av lammen. Han mjölkade både morgon och kväll — till en början var han litet fumlig, men det gick bättre och bättre. Han förvarade mjölken i större och mindre kärl. De stora gjorde han av sköldpaddornas ryggsköldar, de mindre av kokosnötternas skal. Nu kunde han både dricka sötmjölk och äta filbunke.

— Jag ska lära den stora laman att bära en korg på var sida, så slipper jag släpa på allting själv, tänkte

Robinson, som vid det här laget var rätt skicklig i flätning, både med bast och vide.

Han började med att lägga pilkvistar i blöt för att göra dem sega och mjuka. Så lade han två stadiga pinnar i kors, band ihop dem med snören och flätade en platta kring dem. Så var korgens botten färdig. Men det var mycket svårare att få fason på själva korgen. De första försöken blev alldeles misslyckade. Men trägen vinner, och till slut hade han fått ihop något som i alla fall liknade en korg, fast litet sned och vind var den förstås. Sedan gick det bättre och bättre, tills han var riktigt belåten med sina händers verk.

När han nu gick en tur inåt ön, var han inte ensam längre. Hans tre husdjur följde honom troget, och den stora laman var till verklig nytta. Robinson flätade en stadig bastrem, fäste ändarna i två korgar och hängde dem över lamans rygg. Själv gick han först, och sist kom de små lammen hoppande och skuttande.

Jordbävningen

En natt sov Robinson som vanligt i sin grotta med lamadjuren sovande omkring sig.

Plötsligt vaknade han. Djuren prasslade i höet och gav till ängsliga läten. Ett dovt mullrande hördes utanför. Han reste sig och väntade — det var väl ett åskväder som närmade sig. Men allt var tyst igen. Han trodde nästan att han hade drömt alltihop, när det plötsligt kom en häftig stöt och jorden skakade.

Han störtade ut ur grottan. Då kom ännu en stöt, kraftigare än den första. Marken gick som i vågor under hans fötter, och så hördes ett fruktansvärt brak.

Grottan störtade samman bakom Robinson. Både han och lamadjuren hade hunnit undan i sista minuten. Han sprang tvärs över gårdsplanen, genom stängslet. Stormen rasade, och han kunde ingenting se i det kolsvarta mörkret. Han hörde, hur väldiga klippblock kom rullande utför berget och krossade trädstammarna.

Vad skulle han ta sig till? Vart skulle han ta vägen? Bäst att försöka komma upp på berget, så han inte blev krossad av klippblocken. Då kom ett ännu starkare skalv. Det blev alldeles ljust, som om skogen hade stått i lågor. Längre in på ön öppnade sig en krater i ett berg . . . han stirrade i fasa på en väldig stråle, som sköt upp ur kratern hundra meter eller mer. Strålen förvandlades till ett brungult moln. Störtskurar av regn strömmade ner över bergets sluttningar.

Längre in på ön öppnade sig en väldig krater

Som i yrsel störtade Robinson ner mot stranden. En ny fruktansvärd syn mötte honom där: en orkan och ett skyfall som höll på att översvämma ön. Robinson klättrade upp i ett träd för att inte bli dränkt, och hans stackars lamadjur rycktes bort av stormfloden. Deras klagande skrik skar honom i hjärtat, men han kunde ingenting göra för att rädda dem.

Uppe på berget fortsatte det hemska skådespelet. Vulkanens kanter och molnet lyste allt starkare. Glödande klumpar slungades ur djupet högt upp i luften. Till slut sprack berget på flera ställen, och ur sprickorna vällde den glödande lavan. Den slingrade sakta nedför bergssluttningen och förstörde allt som kom i dess väg. Om en lavaström träffade på ett träd, delade den sig och rann runt om stammen. Då dröjde det inte länge, innan trädet knäcktes och föll.

Efter en stund stillnade kratern, lavaströmmarna flöt mindre häftigt och det blev lugnare i luften. Störtregnets vattenmassor sögs upp av jorden eller rann ut i havet.

Robinson klättrade ner ur trädet, alldeles förtvivlad över vad som hade hänt. Nu var hans ställning värre än någonsin. Grottan hade störtat ihop, hans husdjur hade ryckts bort av strömmen, av allt hans arbete fanns ingenting kvar.

Han fick inte en blund i ögonen under natten, där han satt stödd mot det träd, där han sökt skydd under orkanen och skyfallet. I gryningen gick han långsamt mot den instörtade grottan. Till hans stora glädje kom hans trogna lama och de små lammen skuttande mot honom ivrigt bräkande. Han var inte alldeles övergiven.

Framme vid grottan såg det illa ut. Framför ingången låg stora klippblock och på gårdsplanen väldiga högar

av grus, splittrade trädstammar och grenar. Källaren var fullständigt försvunnen. Den ena väggen i grottan hade störtat in — just den som Robinson hade legat och sovit intill. Om han inte hade vaknat av lamadjurens jämmer och det underjordiska mullret, skulle han ha krossats av bergmassorna. Men bakom den störtade väggen hade bildats ett nytt rum, djupare in i berget och större än den gamla grottan. Nu kunde hans bostad bli dubbelt så stor som förut. Och där kunde han också få en källare.

Tanken på elden slog plötsligt Robinson. Hade den slocknat?

Men tack vare bergets utskjutande hörn hade spisen inte rasat, och elden brann som vanligt. Han kände sig lättare om hjärtat och började genast röja undan. Det gick rätt fort att få bort grus och småsten. Robinson var nu van att ta i, och laman var till stor nytta. Hon bar ut en mängd sten i sina korgar.

Ett par dagar senare var grottan fri från grus. Men de stora skifferblocken låg kvar, de var omöjliga att rubba. Hur skulle han få bort dem från grottans ingång? Då kom han att tänka på hamnarbetarna därhemma. De brukade använda spett, som de stack in under de väldiga lårarna och faten, när de skulle lyfta dem. Han skulle göra likadant. Det lyckades, och efter flera timmars hårt slit låg flera stora skifferblock på gårdsplanen. Ett av de slätaste hade han lagt upp på fyra mindre stenar, och så hade han bord i sin bostad.

Han stod länge och funderade utanför grottan. Han förstod att olyckan varit mera till nytta än skada — även om spindeln, hans första husdjur, var försvunnen.

Robinson samlar vinterförråd

— Nu kan det väl inte dröja länge, förrän vintern kommer, tänkte Robinson. Han måste börja ordna för den kalla årstiden. Först och främst måste han samla tillräckligt med livsmedel. Han gjorde en liten tur ner i dalen, där han hade funnit bataterna. Han kallade dem jordpäron, eftersom han inte visste något namn på dem.

— Måtte inte lavaströmmen ha begravt dem, tänkte han bekymrad.

Men lyckligtvis hade lavan stelnat, innan den kom så långt. Robinson fyllde korgarna med batater, och laman bar hem dem. Så fortsatte han ett par dagar.

Det gällde också att skaffa kött. Han gick på lamajakt vid bäcken och fångade åtta djur med sin lasso. En bock fick leva som sällskap åt den tama lamahjorden, men sju djur slaktade han. En del av köttet saltade han ner och några stekar hängde han upp till rökning i sin lilla skorsten.

Han ville gärna ha ännu mer lamakött, men han lyckades inte längre med sin jakt. Djuren hade blivit rädda för honom och den farliga lasson. De började undvika honom, och han måste fundera ut ett nytt sätt att fånga dem.

Robinson lade märke till, att när lamadjuren fick se honom vid vattningsplatsen, satte de av i fyrsprång in i snåren. Där bakom fanns en låg klippa. Flocken skuttade nedför klippbranten, innan den försvann i snårskogen.

Robinson tänkte nu ut en listig plan. Strax nedanför klippan grävde han en djup grav med branta väggar. När den var färdig, täckte han den med avhuggna grenar och löv. Så ställde han sig på sin vanliga plats och väntade.

Planen lyckades. Två av de största djuren föll ner i gropen. Robinson slaktade dem och fick en bra tillökning i köttlagret.

När han sedan hade plockat en hel korg citroner och lagt dem i källaren, hade han bara två saker kvar att göra, innan vintern kom. Han måste skaffa ved till spisen och hö till sin lamahjord. I skogen var det gott om träd, som hade störtat omkull under jordbävningen. Han kunde släpa hem en del stammar och grenar. Sedan ryckte han upp en massa gräs och lade det till tork i solen. Så bar han in det på gårdsplanen och lade det i stack. Var gång han hävde dit ett nytt varv hö, trampade han ner det så hårt han kunde. Dels fick höet inte ta för stor plats,

dels måste han se till, att regnet inte kunde tränga igenom.

Men det där höll på att gå galet. En morgon kom han ut ur grottan och såg till sin häpnad, att det rök ur stacken som ur en skorsten. Han stack in handen i stacken och kände, att där var brännande hett. Han kunde inte begripa sammanhanget.

Och ändå var det så naturligt. Han hade inte luftat höet tillräckligt, innan han lade det i stack. Det var alldeles för saftigt och fuktigt. När det sedan pressades samman, började det jäsa, och då utvecklades stark värme. Robinson måste hastigt sprida ut sitt hö, men det som låg underst var redan förstört.

Efter några dagar reste Robinson en ny höstack på gårdsplatsen. Den här gången lyckades han bättre. För att skydda den nya stacken mot regn byggde han ett tak av grenar och löv över den. Nu kunde vintern komma, när den ville.

Regntiden

Nu var man långt fram i september enligt Robinsons almanacka. Men av vintern märktes ingenting. Solen steg allt högre — vid middagstiden stod den mitt på himlavalvet, rakt över hjässan. Så dags höll Robinson sig i skuggan. Om han var tvungen att ge sig ut på öppna fältet, hade han alltid solskärmen över sig. Allt varmare

blev det, och oftast var det så vindstilla, att inte ett blad rörde sig.

Men en dag syntes tunga moln på himlen, och på eftermiddagen blev det både åska och regn. Sedan regnade det dag efter dag.

Robinson hade aldrig kunnat föreställa sig ett sådant regnande! Ett åskregn i hans hemtrakt var ett ingenting mot dessa fruktansvärda skyfall, som öste ner med sådan kraft, att de kunde slå en människa till marken.

Vecka efter vecka satt han inne i grottan med lamadjuren. På morgnarna kunde det vara uppehållsväder en liten stund. Då var Robinson ute och hämtade foder och vatten åt djuren och bränsle till elden. Nog hade han hört sjömännen hemma tala om de varma ländernas regntid — nu fick han minsann veta vad det ordet betydde.

De kusliga, mörka regnvädersveckorna gick långsamt, september och oktober ville aldrig ta slut. Åh, om han ändå hade haft böcker eller papper och penna! Han tänkte på skoltiden. Skoltimmarna hade varit långa och enformiga, han ville bara vara ute och leka. Och nu skulle han med glädje gett sin stora guldklimp för en penna och en skrivbok. Eller för en av skolböckerna!

Ingenting kunde han ta sig för utomhus i det här vädret. Han måste hitta på något att syssla med inne i grottan. Han hade länge önskat sig två saker: en lampa och en stor kruka. Han skulle försöka göra dem av lera. Om han lyckades, skulle han skaffa sig skålar, krukor och bunkar i olika storlekar.

Han hade en korg lera stående i grottan. Nu lade han ner leran i ett sköldpaddskal, rensade bort småsten och kvistar, öste vatten över och knådade den till en tjock

deg. Så började han forma den till skålar och krukor. Lampan skulle bara vara en liten skål. I den skulle han slå fett över en veke — alldeles som förfäderna hade gjort med sina enkla tranlampor.

Han lyckades inte vidare bra med de första försöken. Nog visste Robinson vad han ville ha, men det var svårt att se, att dessa högst besynnerliga föremål skulle föreställa skålar och krukor. Men det gick bättre och bättre, och han tyckte till slut, att de inte såg så tokiga ut. Under regntiden kunde han ju inte få dem torra i solen, och därför satte han dem till torkning på lagom avstånd från elden. Nu var det bara att vänta . . .

Sedan försökte han sig på att binda ett fisknät. Han måste först tvinna en mängd snören av bast och knyta ihop dem, liksom när han gjorde jaktväskan. Han prövade olika sätt att knyta snörena, och till slut blev hans nät lika starkt som ett riktigt fisknät.

Ofta hade han drömt om att göra sig båge och pilar. Då skulle han kunna skjuta både fåglar och lamadjur. Och om han någon gång råkade ut för rovdjur eller vildar, så skulle han kunna försvara sig. Han blev riktigt ivrig, när han tänkte på pilbågen.

En morgon höll regnet upp litet längre än vanligt. Han sprang in i skogen och letade upp en lång, böjd gren av ett starkt, segt trädslag. När han var hemma igen, började han tälja på den med en flintkniv. Men hans knivar var slöa, så arbetet gick trögt. Åh, om han hade haft en riktig kniv! Han var nära att ge upp. Då bet han ihop tänderna och fortsatte. Men så var han också glad, när han efter nio dagars möda äntligen hade själva bågen färdig. Nu måste han bara skaffa en bågsträng . . . men var skulle han få den ifrån?

Om han hade tänkt på den saken, när han höll på att slakta, hade det varit ganska lätt. Han visste, att man gör fiolsträngar av fårtarmar. Han hade lätt kunnat sno en bågsträng av lamadjurens tarmar. Nu måste han nöja sig med en bastsnodd.

— Hur ska jag nu bära mej åt för att göra pilarna? undrade han sedan.

Men så hittade han på att göra pilskaft av lätta rörstjälkar. Till spets använde han ett skarpt trekantigt fiskben, och i skaftets andra ända fäste han fågelfjädrar, som skulle styra pilen, när den flög genom luften.

Han hade också hittat en lång, rak stam, och av den gjorde han en lans. I den smalaste ändan satte han en vass flintsten. När lansen var färdig, tyckte han att han var riktigt väl beväpnad.

— Nu borde mina krukor ha torkat tillräckligt, tänkte Robinson en dag. Det ska bli härligt att få tända sin lampa!

Eftersom han inte hade någon olja, smälte han lamatalg istället. Han tog lampan och lade en talgklump i den lilla skålen. Men när talgen började smälta, trängde den igenom leran och sipprade fräsande ner i elden.

Robinson blev mycket besviken. Han förstod, att hans lerkärl inte dugde, han hade inte fått dem täta. Och han som hade glatt sig så åt att få ljus i sin mörka grotta! Nu hade den drömmen gått om intet . . .

Han satte sig i sin "tänkevrå", den allra mörkaste delen av grottan. Dit brukade han gå, när han var riktigt ledsen eller när han ville fundera.

— Hur kan det komma sej, tänkte han, att lerbunkarna inte duger? Krukorna hemma var hårda och ingenting sipprade igenom, varken fett eller vått . . .

Men de var *glaserade* . . . där har vi det! Glaserade! Vad vill det säja?

Han grubblade en lång stund. Och så kom han ihåg en sak. Vid ett tegelbruk hade han en gång sett en stapel kasserade tegelstenar, blanka på ytan som glas. De hade blivit för starkt upphettade, hade någon berättat. Om han satte sina skålar i en het ugn, så skulle de bli som glas på ytan, och sedan kunde ingenting rinna igenom.

Det måste han försöka. Han tände ett väldigt bål på sin spis, och mitt i den hetaste elden satte han en av sina lerbunkar. Nog skulle den få varmt alltid! Men i detsamma sade det "krasch". Robinson krafsade bunken ur

elden. Den hade spruckit, och han kunde inte upptäcka någon glasyr.

Men han hade lärt sig en viktig sak på ön: han försökte alltid fundera ut *varför* han inte lyckades. Han begrep snart, att bunken hade spruckit, därför att den alltför hastigt blivit utsatt för den starka värmen. Han hade själv sett, att om man slår kokande vatten i ett glas, spricker det lätt. Men om man försiktigt värmer upp glaset, så håller det.

Han började om igen, det lyckades bättre. Bunken höll, men den blev inte glaserad. Robinson gissade, att bränningen borde ske i en ugn och inte över öppen eld. En sådan skulle han bygga, när han fick tid. Under regntiden var det omöjligt, och därför fick han vänta med de planerna.

Våren kommer

I början av november började en stadig sydostvind blåsa, och himlen blev klarare. Det slutade regna, och Robinson trodde, att vintern nu närmade sig på allvar.

Men han tog fel. Träden började få friska skott och knoppar. Gräset spirade, och de vissna löven doldes under ny grönska. Robinson ville knappt tro sina ögon: det var ju våren som kom — inte vintern!

Om han varit mer uppmärksam i skolan, så hade han inte blivit så förvånad. Då hade han känt till, att i de tropiska länderna finns det inte fyra årstider utan

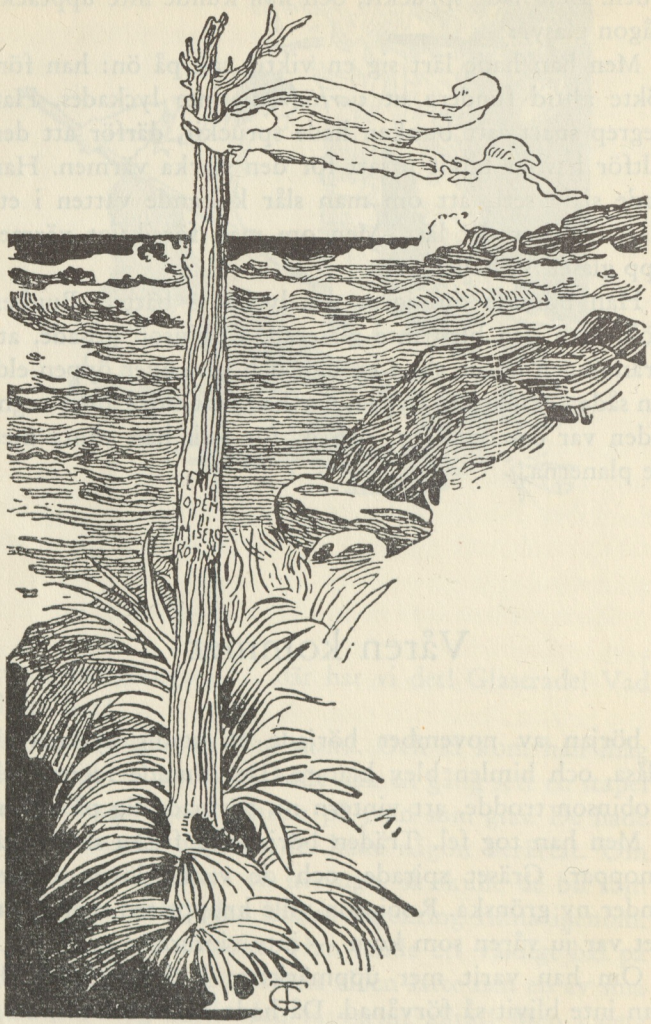

Där stod en förtorkad trädstam och i dess topp fäste han sin skjorta

bara två. Den ena är en regntid med vindstilla, störtregn och virvelstormar. Den andra är en torrtid med klar himmel, sol och passadvindar — vindar som alltid blåser från samma väderstreck. Men nu visste han inte det, och därför kallade han den nya torrtiden för vår.

Robinson var innerligt tacksam för den nya våren, som kom så oväntat med blommor och solsken. Men samtidigt kände han sig sorgsen. Han började mer och mer längta efter föräldrarna och hemmet. Aldrig hade ensamheten känts så tung som nu. Alla blommor doftade, alla fåglar drillade. Och han var ensam.

Hela naturen klädde sig i vårdräkt och strålade i rika färger. Men själv skulle han gå i gamla slitna paltor, som knappt hängde ihop — helst skulle han ha velat gömma sig i den mörka grottan. Men kläder *måste* han ha som skydd mot solens heta strålar och mot törntaggar och vassa stenar. Allra mest behövdes de mot moskiterna, de stora myggor som är ett verkligt plågoris i varma länder. Av deras giftiga styng får man otäcka svullnader som efter getingar eller bin.

— När de sista trasorna trillar av mej, blir jag väl uppäten av de där otäckingarna, tänkte han.

Var dag gick han upp till bergstoppen, och där stod han länge och stirrade ut över det vida havet. Ibland tyckte han sig se ett segel vid synranden, och då började hans hjärta slå fortare. Men seglet var bara en liten vit sky, och Robinson kände sig lika dyster som förut.

Han kunde inte hålla vakt dagen i ända . . . tänk, om ett skepp kom i närheten av ön, utan att han fick syn på det! Ja, det skulle till och med kunna kasta ankar, utan att han anade det.

Han hissade en sorts nödflagg på en berghäll vid

stranden. Där stod en förtorkad trädstam, och i dess topp fäste han sin skjorta. Den var i alla fall så trasig, att han inte kunde ha den längre.

Men de främlingar, som möjligen fick syn på hans flaggstång, skulle de förstå meningen med hans signal? Han måste nog rista in något i trädets stam.

— Vad ska jag skriva? grubblade han. Och vad ska jag använda för språk? Engelska? Tyska? Franska? ... Kanske det blir bäst med latin!

På skeppet skulle det nog finnas någon som kunde en smula latin, åtminstone kaptenen. Och nu försökte Robinson komma ihåg några ord från sin skoltid som kunde passa. Till slut stod meningen där:

Ferte opem misero Robinsonio! — Hjälp den stackars Robinson!

Robinson som skräddare

Snart var det lika illa med Robinsons andra kläder som med skjortan, de föll alldeles sönder. Och inte var det bättre med skor och strumpor. Moskiterna lämnade honom aldrig i fred. Hans ben, hans ansikte och händer var olidligt svullna, och den brännande svedan gjorde honom sömnlös.

Vad skulle han ta sig till? Han hade ju sina lamaskinn, men de var så hårda och styva, att han knappast kunde använda dem till kläder. Hur man garvar skinn, visste han inte. Och han ägde varken nål eller tråd.

Han var instoppad i ludna skinn från topp till tå

Men något *måste* göras, för han stod inte ut längre. Med sin skarpaste flintkniv skar han ett par skinnbitar ur en lamahud till skor. Längs kanterna stack han en rad hål och snörde sedan ihop bitarna med bastsnören. Det var inte något lätt arbete att skära i hårt skinn med flintkniv. Och när skorna äntligen var färdiga, var de inte precis något att skryta med. Visserligen hade han vänt den ludna sidan utåt, men när han gick, skavde det styva skinnet stora blåsor på hans fötter. Men moskiternas styng var i alla fall värre.

Han gjorde sig också en jacka och ett par byxor. Till jackan behövde han fem skinnbitar: ett till ryggen, två till framstyckena och två till ärmarna. De fem skinnen snörde han ihop på samma sätt som skorna.

Ett buktigt skinnstycke gjorde han till ett slags skydd för ansiktet, en *mask* med tre hål: två för ögonen och ett för munnen, så att han skulle kunna andas. Och till sist gjorde han sig en toppig skinnhatt.

Det var sannerligen en fin kostym, som envåldshärskaren på ön hade skaffat sig! Robinson måste skratta, när han speglade sig i bäcken. Han var instoppad i ludna skinn från topp till tå. I bältet bar han en stenyxa, över axeln sin jaktväska, sin båge och en korg med pilar. I högra handen hade han sin långa lans, och i vänstra handen höll han sin solskärm. Tänk, om någon av hans skolkamrater hade fått syn på honom!

Han lade undan de gamla kläderna, sedan han hade tvättat dem mycket försiktigt. Hädanefter skulle han bara begagna dem på föräldrarnas födelsedagar och andra högtidsdagar.

*

Nu tyckte Robinson det var på tiden att försöka på nytt med lerkärlen. Först byggde han en ugn av lera och sten. När den var färdig, satte han in lerbunkarna och eldade på, tills ugnen blev glödhet. Han höll den lika varm ända till kvällen och var mycket nyfiken, hur han skulle lyckas.

Men han trodde, att hastig avkylning skulle vara lika farlig för lerkärlen som hastig uppvärmning. Därför var det bäst att ge sig till tåls över natten, hur svårt det än var att vänta. Flera gånger vaknade han, drömde om lerskålar, både spräckta och glaserade, och i gryningen stod han vid ugnen, darrande av iver.

Inte en spricka fanns det på den första skål han tog ut. Men fast den var vackert tegelröd och tog sig rätt bra ut, hade den ingen glasyr. Likadant var det med de andra — utom *en*, den största av dem alla. Den stora krukan hade en jämn glasyrskorpa på innersidan! Hur kunde det komma sig? Han funderade. Och så begrep han, att det måste bero på, att han hade förvarat *salt* i den krukan förut.

Av en ren tillfällighet hade Robinson således upptäckt, att man bara behövde bestryka lerkärlen med salt, för att de skulle bli glaserade vid bränningen.

Nästa dag gjorde Robinson ett nytt försök. Han beströdde några av lerkärlen med salt både utan och innan, och han hällde havsvatten över några för att se, om det var bättre. Så satte han in dem i ugnen.

Men — just då hände något. Visserligen hade han många gånger ängsligt gruvat sig för den saken, men han hade alltid skjutit undan tanken. *Han kände sig sjuk!*

I dödsångest

Det svartnade för hans ögon, och han måste stödja sig mot klippväggen. Han hade kväljningar och huvudvärk och kände sig matt i alla lemmar.

— O, Gud, mumlade han och strök sig över den värkande pannan. Vad ska det bli av mej, om jag inte kan resa mej upp längre? Ingen kan sköta om mej, ingen ger mej ens lite vatten ... Jag kommer att dö som ett djur i sin håla ... Fader i himlen, överge mej inte!

Han brast i gråt, gick darrande in i grottan, kastade sig på bädden och drog lamafällarna över sig. Han kunde varken tala eller tänka.

— Herre, förbarma Dig, suckade han bara.

Men fruktan för döden jagade upp honom igen. Han måste hämta litet mat, medan han ännu kunde röra sig, annars skulle han svälta ihjäl. Han släpade sig ut ur grottan och hämtade vatten i ett par sköldpaddskal. Några stekta batater och ett par citroner hade han kvar. Han satte allt inom räckhåll och sjönk ner på sin bädd, fullständigt utmattad. I det ögonblicket trodde han inte, att han någonsin skulle kunna stiga upp igen.

Han kände sig snart sämre, och hans tankar blev mer och mer förvirrade. I två långa timmar skakade han av frossbrytningar, och så följde hög feber. Pulsen bultade så hårt, att han hörde sitt eget hjärtas slag, och han flämtade som om han hade sprungit för livet. Han kunde knappt lyfta vattenskålen till munnen.

Med ens började han svettas, och då kunde han åter tänka.

— Elden på spisen, var Robinsons första rediga tanke. Om jag inte lägger på nytt bränsle, så slocknar den!

Och hur svag han än var, så stapplade han ut och lade en hög torra grenar på elden. Då höll solen just på att gå ner.

Natten var den hemskaste han någonsin hade upplevat. Ena stunden var han våt av svett, strax därefter frös han och hackade tänder. Det bultade i hans huvud, och han fick inte en blund i ögonen. Som i en syn skymtade han sina föräldrars ansikten. Det var som om de velat ge honom sin förlåtelse.

På morgonen var det nätt och jämnt, att han kunde krypa ut och lägga på mer bränsle. Fram på middagen kände han sig litet bättre. Men mot kvällen kom febern tillbaka, och han orkade inte stiga upp. Men han var alltför sjuk för att bry sig om någonting längre, inte ens om elden.

Följande natt blev ännu värre. Elden slocknade, vattnet smakade illa, och han orkade inte ens vända sig. Han var säker på, att hans sista stund var inne. Han bad en bön, befallde sin själ i Herrens händer, och så väntade han, stilla och lugn, på slutet.

Döden tycktes närma sig med stora steg. Robinson hade svårt att andas, och det rosslade i halsen. Det kändes som om en kall hand plötsligt grep om hans hjärta. Pulsen blev svagare, och han skakades av kramp. Så förlorade han medvetandet.

Hur länge han låg så, visste han inte. Men slutligen kom han åter till sans. Han slog upp ögonen och såg

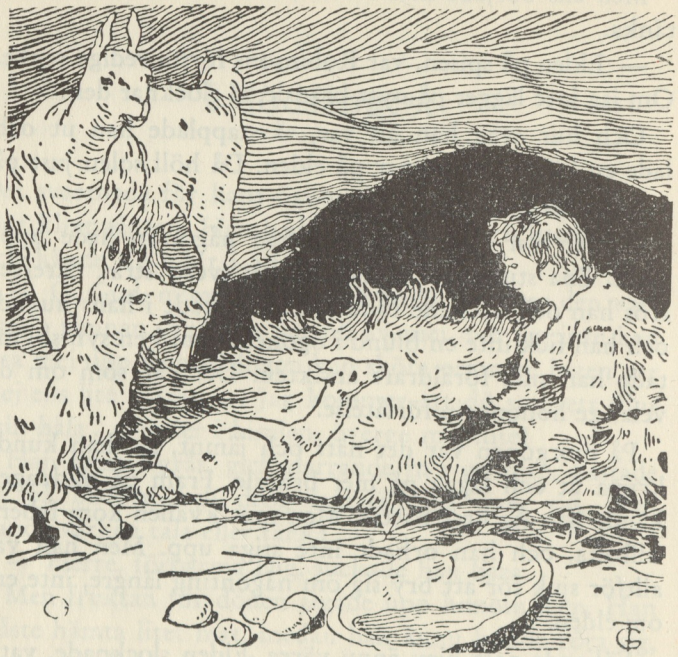

sig omkring. Men bara för att sjunka i förtvivlan igen. Den ensamma tillvaron tycktes honom värre än döden.

Han kände inga smärtor, men han var mycket matt. Febern var förbi, men istället svettades han.

— Kanske svettningen är nyttig, tänkte han och drog fällarna tätare omkring sig.

Efter en stund kände han sig bättre, fast törsten pinade honom. Vattnet hade en gräslig lukt, och han kunde inte dricka det. Då kom han ihåg citronerna. Han slet sönder skalet med tänderna, och den syrliga saften lindrade hans törst. Så somnade han.

När han vaknade, var det morgon, och allt kändes lättare. Febern hade rasat ut, men han var hungrig och törstig. Allt som fanns kvar att äta var de stekta bataterna. Han fuktade dem med citronsaft för att de skulle smaka bättre.

Det var länge sedan Robinson hade tänkt på sina lamadjur. Han blev riktigt rörd, när han såg sig omkring — där låg de vid hans fötter! De såg på honom med stora ögon. Det var som om de undrat hur det var med honom och varför han inte brytt sig om dem på så länge. Lyckligtvis kan lamadjur, liksom kameler, undvara vatten flera dagar. Därför led de inte så mycket av törst, fast de hade varit utan vatten i två dygn.

När den äldsta laman kom nära Robinson, försökte han få tag i henne för att mjölka henne. Det lyckades, och den ljumma mjölken piggade upp honom betydligt. Så somnade han igen och vaknade först på kvällen. Han kände sig hungrig och åt upp de sista bataterna. Efter ännu ett dygns sömn försökte han gå ut ur grottan. Han hade svårt att hålla balansen, och knäna darrade, men ut kom han, ut i solskenet.

Där stod han nu och gladde sig åt fåglarnas kvitter och doften från blommorna. Han fick nytt mod och var glad och tacksam mot försynen, som räddat honom från döden.

För var dag som gick, blev han kryare, och snart kunde han börja arbeta igen och sköta sina djur.

Nya upptäckter

— Hur kan det ha gått med mina lerskålar? tänkte Robinson, när han var frisk igen. Det ska bli spännande att se.

Han plockade ut allesamman ur ugnen — de var glaserade varenda en, han hade lyckats! Nu skulle han koka soppa, nu skulle han kunna laga mat mycket lättare.

Men han hade alldeles glömt bort, att han inte hade någon eld längre. Det fanns bara aska kvar. Men han försökte trösta sig. Gud hade redan en gång skänkt honom eld. Varför skulle Han inte kunna göra det en gång till? Nu visste ju Robinson, att han inte behövde vara rädd för kyla. Även om han inte längre kunde få någon varm mat, så skulle han väl kunna reda sig med mjölk och frukt. Och lerkärlen kunde han använda till mjölkbunkar.

När han formade sin största kruka, hade han tänkt använda den som smörkärna. Det gick riktigt bra. Han fiskade upp en hel mängd smörklimpar ur krukan, arbetade ihop dem i ett sköldpaddskal och saltade sedan sitt smör så gott han kunde. Men när han skulle njuta av läckerheten, hade han ingenting att äta till smöret. De stekta bataterna var uppätna, och han hade ingen eld. Hur skulle han bära sig åt i framtiden? Numera hade han bara ostron, kokosnötter, mjölk och rått kött. Och kanske skulle det också ta slut en vacker dag.

Och vad skulle han sysselsätta sig med? Allt vad han kunde uträtta med bara händerna, hade han redan gjort, åtminstone kunde han inte tänka ut något mera! Han tyckte det var odrägligt att bara äta, sova och lata sig. Här på ön hade arbetet blivit en förströelse och en glädje. Arbetet hade räddat honom från förtvivlan och gjort honom till en bättre människa.

Om han en gång kom tillbaka hem och fick familj, skulle han från början vänja sina barn vid arbete och lära dem att reda sig med sina egna händer, tänkte han.

En dag gav han sig av på en ny upptäcktsfärd till en del av ön, där han inte hade varit förut. Under vandringen fann han några majsstrån med fullmogna kolvar. I dem räknade han minst tvåhundra stora fullmogna korn, som satt i täta rader som pärlor på en snodd. Han förstod genast, att han skulle kunna få bröd och annan mjölmat av kornen. Men hur skulle han bära sig åt för att mala majsen och sikta mjölet? Förresten hade han ju ingen eld, så han kunde varken baka bröd eller koka gröt. Han tog i alla fall med sig några kolvar för att så majsen i närheten av grottan — kanske han kunde få nytta av den i framtiden.

Han hittade också två slags fruktträd, som han aldrig hade sett förr. Det ena var likt ett körsbärsträd, fast det hade stora gula frukter. Frukterna hade mjukt skal och innanför skalet ett mjukt kött. Allra innerst satt en massa stora vita frön. Han smakade på dem, men de var rätt beska. Några tog han med sig hem, kanske han kunde göra något av dem. Det var kakaobönor, men det hade Robinson ingen aning om. Inte heller hade han reda på, att bönorna måste rostas och krossas och sedan blandas med socker, innan man kan njuta av dem.

Det andra trädet var högt och yvigt, och frukterna var ovanligt stora, större än kokosnötter. Men de hade inget skal och smakade riktigt gott, nästan som vetebröd. Det var ett brödfruktträd som Robinson hade upptäckt.

På hemvägen fann han vad han så länge önskat: ett papegojbo med flygfärdiga ungar. Han försökte fånga fåglarna, men de flög sin väg — alla utom en. Han grep om de flaxande vingarna och skyndade sig hem med sin fånge så fort som möjligt. Han flätade genast en bur av vidjor och slingerrankor. Där skulle fågeln sitta, tills den blev tam. Papegojor brukar kunna lära sig att upprepa ord, som de ofta hör. Fast de bara säger efter utan att ha några egna tankar, gladde Robinson sig åt att kanske få höra något som påminde om en människoröst. Han hade längtat så länge efter det ... han skulle minsann bli en både sträng och ivrig lärare.

Robinson skaffade sig nu också ett "lantställe", som han kallade det i sina tankar. Kring två stora träd och en saftig grässlänt hade han planterat en kaktushäck. Trädens grenar var vida och skuggande, och här tillbringade Robinson många nätter, när moskiterna efter regntidens slut blev alltför svåra.

Längtan till havet

Visst försökte Robinson foga sig i sitt öde, men det fanns en tanke, som kom tillbaka gång på gång: skulle han inte kunna göra en båt och försöka nå Amerika, som borde ligga ganska nära? Kunde han inte än en gång komma i beröring med andra människor? Brödfruktträdets stam var alldeles murken och ihålig på ena sidan. Tänk om han kunde fälla trädet och sedan urholka stammen. Då borde han få en ganska bra båt. Men så blev han tveksam. Var det förnuftigt att fördärva ett så nyttigt träd, kanske alldeles förgäves? Om han inte lyckades urholka det, gjorde han ju en förlust. Men hans längtan att få återse hembygd och föräldrar blev allt starkare, och en dag fattade han beslutet: trädet skulle fällas! Han grep stenyxan och skyndade genast till brödfruktträdet.

Aldrig hade han tänkt sig att det skulle vara ett så besvärligt arbete. De flesta skulle efter första hugget ha kastat yxan ifrån sig, det verkade omöjligt att fälla detta jätteträd. Men Robinson hade redan lärt sig, att uthållighet övervinner svårigheter. Han fortsatte därför.

När kvällen kom, hade han bara gjort ett grunt jack i stammen, inte ens så stort att hans hand rymdes där. Han förstod, att det här skulle ta många år. Han borde nog göra upp en bestämd arbetsordning. Omväxling gör arbetet lättare. Han funderade länge över saken och arbetade hädanefter enligt sin nya plan på vardagarna.

Han steg upp i gryningen, gick ner till bäcken och tvättade sig. Så klev han upp på berget ovanför grottan och spanade ut över havet för att möjligen upptäcka något fartyg. Sedan skötte han om lamadjuren, mjölkade dem och åt frukost. Hans hjord hade vuxit betydligt, så allt detta tog en dryg timme.

Därpå gav han sig av till trädet och började hugga. Under tiden betade hans hjord runt omkring i gräset. Vanligen måste han sluta vid tiotiden. Då hade solen stigit så högt, att han inte kunde uthärda hettan längre. Han gick då ner till sjön och sökte efter ostron, och på samma gång tog han sig ett bad. Efter en timme var han hemma igen.

Nu såg han om sina förråd och åt middag. Så lade han sig en stund i grottan eller i skuggan av häcken. Hans papegoja och de andra husdjuren gjorde honom sällskap. Han lekte och pratade med dem utan att tänka på, att de inte förstod vad han sade.

Robinson döpte papegojan till Pål och kände sig stolt, när den ibland sade några ord med mening i. Då glömde han för några minuter allt och inbillade sig att han var hemma och hörde sitt modersmål. Men drömmen var snart förbi, och han suckade vemodigt:

— Stackars Robinson!

Vid tvåtiden grep han yxan och gick tillbaka till trädet, där han flitigt höll på med det enformiga arbetet ett par timmar. Han gjorde sedan en ny tur till sjön för att bada, söka efter ostron och fånga sköldpaddor.

Resten av dagen sysselsatte han sig med trädgårdsodling. Han sådde majs och planterade batater, ifall han en gång i framtiden skulle få eld igen. Han klippte häcken och planterade en ny omkring kökträdgården.

Under tiden betade hans hjord runtomkring i gräset

När han hade övat sig en stund med bågen och lansen, mjölkade han sina djur en gång till. Så ordnade och städade han i grottan och åt kvällsvard. Hans matordning var enformig, och ibland längtade han ofantligt efter kött. Då bultade han ett stycke lamakött mellan två stenar som han hade gjort tidigare — det smakade rätt bra.

Han hade ingen klocka, men av skuggan från träden och av solens ställning på himlen kunde han något så när beräkna tiden. Solen sken ju från morgon till kväll. Hans dag varade ungefär tolv timmar. Klockan sex på kvällen var det redan kolmörkt, om det inte var månsken. Då gick han till vila och sov gott, som man brukar göra efter en lång arbetsdag.

Fotspår i sanden

I tre långa år arbetade Robinson på sin båt, och ändå hade han inte ens hunnit halvvägs genom stammen. Han förstod, att det skulle dröja mycket länge, innan den blev färdig, men han tappade inte modet.

— Den som går långsamt, kommer också fram! tänkte han.

Men en dag lät han yxan sjunka. Han kände sig så modlös. Blev det här arbetet aldrig färdigt? Det var som att hugga i sten! Fanns det inte något lättare sätt att skaffa en båt? Kunde inte någon gång ett fartyg ha strandat på ön? Kanske verktyg och andra saker hade drivit i land därifrån . . .

Visserligen hade han gjort utflykter på ön men bara i närheten av grottan. Kanske han skulle göra viktiga upptäckter, om han utforskade hela ön. När han nu var envåldshärskare där, så borde han känna sitt kungarike.

Redan samma kväll förberedde han allt för utflykten. Innan solen gick upp nästa morgon, gav han sig av. Han hade stängt in hela hjorden och tog bara med sig en stor lama. Hon bar två korgar med matsäck för fyra dagar. Robinson var beväpnad med båge, yxa och lans. I ena handen bar han solskärmen.

Han höll sig nära stranden. Det var bara där han kunde hitta rester av vrak. De stora skogarna var han fortfarande rädd för, där vimlade det troligen av rovdjur och giftiga ormar.

Första dagen hände ingenting. Han gick minst tre mil och begrep snart, att han hade slagit sig ner på den mest ofruktbara delen av ön. Han hittade flera träd och ätbara växter, som han inte hade sett tidigare. Under natten sov han i ett träd, och när morgonen grydde, fortsatte han vandringen.

På öns yttersta spets bestod hela stranden av fin sand. Plötsligt stannade Robinson som slagen av en blixt. Han stirrade på marken, likblek i ansiktet. Framför sig såg han tydliga avtryck av nakna människofötter i sanden! Det fanns människor i närheten! Eller de *hade* varit där!

Men inte kunde han hoppas, att det var vänner, som skulle hjälpa honom.

Nej, han trodde tvärtom, att det var vildar, eller kanske människoätare, som långsamt skulle pina honom, steka och äta upp honom, om de fick tag i honom. Det var en fasansfull tanke. Ångesten grep honom, han stirrade förfärad till höger och vänster. Vad skulle han göra?

Han kände sig som råttan som söker efter ett gömställe undan kattens klor. Men han var som förlamad: det minsta prassel bland buskarna skrämde honom. Han väntade, att vildarna skulle komma framrusande när som helst.

Han såg något märkvärdigt längre bort på stranden. Han smög sig dit, långsamt och försiktigt. Det var ett utbrunnet bål med aska och svarta bränder. Och runt omkring låg avgnagda människoben och huvudskålar.

Först stod Robinson stel och stirrade på de ohyggliga resterna kring bålet. Han fick kväljningar och benen bar honom knappast. Så klarnade hans tankar, och han tog till flykten. Laman lunkade efter med sina korgar.

Det fanns alltså människor på ön! Men nu visste han vad det var för människor och vad han hade att vänta om han mötte dem. Det var bara en ren tillfällighet, att de inte redan hade funnit honom. Nu kunde han aldrig mer sova lugnt. Han måste utplåna alla spår så fort som möjligt. Bäst att förstöra kaktushäcken, riva ner stängslen och jaga lamadjuren ut i skogen. Sedan måste han

som en fredlös stackare smyga omkring, tills vildarna upptäckte honom eller tills han svalt ihjäl. Han kände sig lika eländig som den dagen han kom till ön.

Han slängde förvirrad sina vapen för att kunna springa fortare. Men han rusade i väg alldeles på måfå och utan att se sig för. Därför kom han om en stund tillbaka till bålet. Han trodde först, att han hade hittat ännu en av vildarnas gräsliga lägerplatser. Men snart kände han igen sig, och när han så fann sina egna vapen, blev han lugnare.

Men inte kunde det vara en tillfällighet, att han hade funnit vildarnas läger men *de* inte upptäckt honom? Eftersom han hade slagit sig ner på den minst fruktbara delen av ön, hade ingen sett honom, för där lade de troligen aldrig till. Och säkert hade försynen någon mening med den upptäckt som Robinson gjort i dag!

Den tanken gav honom nytt mod, men det var med tunga steg han äntligen nalkades sin egen grotta. Solen var nära att gå ner, och han hade inte ätit något på hela dagen, bara druckit litet vatten.

Han orkade inte gå ända fram till fästningen utan hejdade sig vid "lantstället". Där var han visserligen inte så skyddad mot fienderna, men han fick vara mer i fred för moskiterna. Han lyfte korgarna från lamans rygg och sjönk uttröttad till marken. Det bultade i hans huvud, och han kände sig nästan yr.

Plötsligt rörde sig något i trädet över hans huvud.

— Stackars Robinson! sade en röst högt och tydligt.

Han rusade upp och tänkte springa sin väg. Men knäna skakade och han kunde knappt dra andan.

— Stackars Robinson! Kom hit, kom hit! Stackars Robinson! hördes rösten på nytt.

Och hans papegoja flög ner och satte sig på hans axel. Fågeln lade den krokiga näbben mot hans kind och pladdrade vidare:

— Stackars Robinson! Var har du varit? Kom hit!

— Pål, papegojpojken min! Var har pojken varit? frågade Robinson och drog en lättnadens suck.

Pål hade väl känt sig ensam i grottan och därför sökt efter sin herre på "lantstället". Lille Pål var bara en fågel, mer värnlös än Robinson själv. Men enslingen kände sig inte så övergiven, när papegojan pladdrade och upprepade de ord han hade snappat upp. Aldrig hade Pål varit till en sådan tröst som i dag.

Den kvällen dröjde det länge, innan Robinson kunde somna. Oroliga drömmar förföljde honom hela natten.

Nya tag

— Var inte bålet på havsstranden bara en dröm? undrade Robinson nästa morgon. Var det verkligen resterna efter människooffer jag såg?

Hans beslut föregående kväll att förstöra allt vad han planterat och arbetat med verkade nu i solskenet dumt och barnsligt. En annan gång skulle han sova på saken, innan han fattade ett viktigt beslut — den första förskräckelsen är alltid en dålig rådgivare.

Människoätarna kunde inte gärna bo på hans ö. Då skulle han för länge sedan ha sett dem eller ha funnit spår av dem. Kanhända kom de bara någon gång över till stranden, där han funnit de gräsliga lämningarna. Efteråt seglade de väl hem igen.

— Jag ska visst inte förstöra vad jag har planterat och gjort i ordning, tänkte Robinson. Jag måste istället befästa min grotta, så gott jag kan!

De följande dagarna planterade han därför ett tätt kaktussnår utanför pilstängslet. De vassa kaktustaggarna skulle säkert hålla både djur och människor på avstånd. Men med flit planterade han inte kaktusen i rader utan huller om buller, för att det skulle se alldeles naturligt ut. Från den innersta delen av grottan tänkte han gräva en underjordisk gång till bergets andra sida. I nödfall skulle han kunna rädda sig den vägen, om hans fästning blev intagen av fiender. Bergsryggen var rätt smal, och det undre lagret bestod av lös skiffer.

Men det blev i alla fall ett tungt arbete att komma igenom det.

Robinson skyfflade ut grus och skifferflisor på gårdsplanen och lade upp alltihop på inhägnadens innersida till en vall, som blev två meter tjock och fyra meter hög. Här och var gjorde han skottgluggar i vallen med trappsteg nedanför på insidan. På så sätt skulle han lätt kunna komma upp och ner och försvara fästningen från vallens övre krön.

När han arbetade på den underjordiska gången, måste han vara mycket försiktig. Tänk, om den störtade in och begravde honom själv! Han urholkade flera källar-

lika valv, som grenade ut sig åt sidorna. På så sätt fick han flera stenpelare, som bar upp taket. Han stöttade dessutom under med tjocka trädstammar.

Robinson kände sig nu rätt skyddad mot överfall.

— Men hur ska jag bära mej åt, om jag blir belägrad? tänkte han. Jag måste förstås samla förråd. Och en lama att mjölka måste jag alltid ha till hands inne på gårdsplanen, och en höstack till foder åt henne. Massor av nötter och bär är det också bäst jag skaffar mej.

Värre var det med vattnet. En tid funderade han på, om han skulle kunna leda ner en rännil från källan ovanför grottan. Men i så fall måste han gräva igenom en lång, stenig sträcka, så det arbetet fick vänta så länge. I stället började han igen med sitt "skeppsbyggeri". Han ville inte ge upp hoppet att komma tillbaka till de sina trots det ohyggliga minnet av bålet på stranden.

Så gick ytterligare några år. Robinsons liv förflöt lika långsamt och enformigt som förut. Hans hjord förökades, och så småningom kunde han allt bättre reda sig i sin ensamma tillvaro på ön. Och han bar också med större tålamod sitt öde. Hade han inte gett sig av hemifrån utan lov, så hade han aldrig varit här nu. Men han hoppades fortfarande, att han en dag skulle få sina föräldrars förlåtelse.

Vildarna

En solig morgon gick Robinson som vanligt till bröd-fruktträdet för att fortsätta med sitt arbete. Av gammal vana gled hans blick ut över havet. Till sin stora häpnad fick han på andra sidan viken se en kraftig rökstrimma stiga mot himlen.

Hans hjärta klappade fortare, och han drog häftigt efter andan. Hade äntligen ett skepp kommit till ön? Skulle han verkligen få se och tala med andra människor?

Men i nästa minut blev han rädd. Han kunde inte upptäcka något fartyg, hur han än spanade. Kanske var det människoätarna, som hade landstigit närmare hans bostad den här gången... Det var nog vildarnas bål han såg.

Robinson grep sin yxa, satte masken för ansiktet och skyndade hem så fort som möjligt. När han hade hunnit upp på bergsluttningen, kröp han vidare på händer och knän ända upp till krönet. Däruppe kunde han se vad som hände på andra sidan viken, men själv låg han fullständigt dold i busksnåren.

Fem kanoter låg uppdragna i viken. På stranden flammade ett väldigt bål, och omkring elden dansade en hop nakna vildar. De svängde sina klubbor och spjut, och då och då hörde Robinson deras tjut och vrål. Så upphörde plötsligt dansen. Några sprang ner till båtarna, och två fångar släpades upp. En jättelik man fällde den ene fången med ett enda slag av sin klubba. Vildarna gav

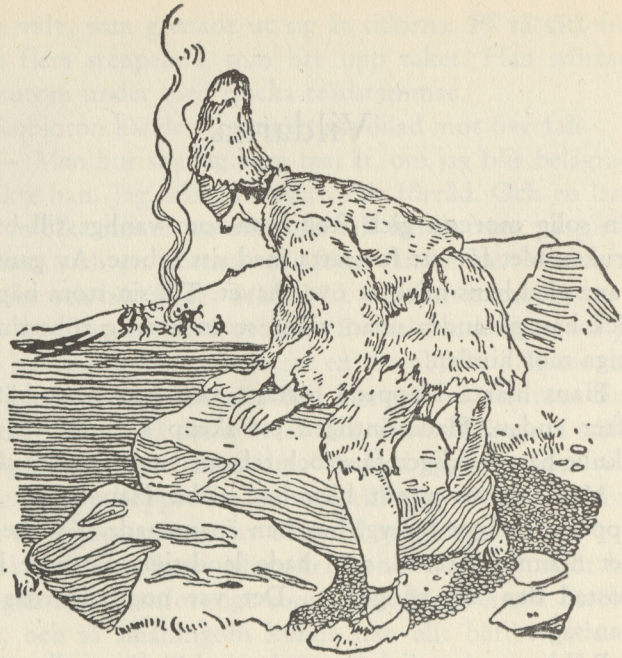

till ett ohyggligt tjut och störtade sig över den fallne. De tänkte tydligen slakta och steka honom.

Robinson knöt handen kring yxskaftet. Han fylldes av harm och avsky. Ack, om han hade kunnat hjälpa de stackars fångarna!

— Om jag skulle rusa ner mitt i flocken och befria dem, mumlade han.

Men det skulle ju vara rena vanvettet, när vildarna var så många — han hade räknat till ungefär trettio. Om han ändå hade haft en kanon och kunnat skicka en kula mitt ibland odjuren!

Just då såg han, hur den andre fången med en blixtsnabb rörelse kastade sina vaktare åt sidan och sprang ner mot stranden. Under vilda tjut rusade två av hans fiender efter honom. De övriga höll på med den fallne fången och tycktes inte märka vad som hände. Vilden kastade sig i vattnet och började simma tvärs över viken — de två andra följde efter. Robinson såg deras huvuden som tre svarta punkter i rak linje med vattnet forsande kring dem. En av vildarna vann på flyktingen, men den andre blev efter. Robinson följde jakten med sådan spänning att han reste sig upp. Han glömde att gömma sig bland buskarna.

Äntligen fick flyktingen fast mark under fötterna. Han kom upp på stranden och började springa rakt mot fästningen. Men den främste förföljaren var bara tio steg bakom . . .

Nu stod Robinson inte ut längre. Med lansen i hand skyndade han nedför sluttningen för att hjälpa flyktingen, vad som än hände. Han sprang emot honom och ropade, att han var en vän.

Men det var inte så lätt för den stackars vilden att begripa, vad Robinson menade. En hemsk varelse kom störtande ur skogen, luden över kropp och ansikte. Flyktingen kastade sig med ett ångestrop till jorden. Han trodde, att främlingen var en skogsande, som härskade på ön.

Fredag

Det fanns inte tid till några förklaringar. Eftersom Robinson och hans skyddsling inte begrep varandras språk, hade det inte heller tjänat någonting till. Robinson lät flyktingen ligga och störtade istället mot förföljaren. Denne hade just hunnit fram och Robinson stötte sin lans i honom.

Under tiden hade nästa förföljare hunnit i kapp den förste. När han såg kamraten falla, ryckte han sin båge från axeln, lade en pil på strängen och sköt på den ludna skogsanden. Pilen träffade Robinson mitt i bröstet. Men lamans torra skinn skyddade honom som en sköld, och pilen studsade tillbaka. I nästa sekund träffades vilden av Robinsons lans och föll.

Robinson drog några djupa andetag av lättnad. Så gick han tillbaka till den räddade vilden. Mannen hade rest sig, men han stirrade förfärad på Robinson. Den hemlighetsfulla varelsen hade visserligen hejdat hans fiender och räddat hans liv, men nu skulle turen kanske komma till honom själv.

Robinson vinkade, att han skulle komma närmare. Den stackars vilden tog några dröjande steg, men så stannade han med böjt huvud. Efter lång tvekan kom han äntligen fram till Robinson. Då kastade han sig på marken, grep sin räddares ena fot och satte den på sin nacke. Det var ett tecken, att han ville vara främlingens slav.

I nästa sekund träffades vilden av Robinsons lans och föll

Robinson tog masken från ansiktet och räckte mannen handen. Han lyfte upp vilden, klappade hans axel och strök hans hår. Han såg på sin skyddsling med ett vänligt leende. Det skulle betyda, att de två nog skulle bli vänner.

Under tiden hade den förste förföljaren vaknat till medvetande igen. Lansstöten hade sårat honom, men tydligen inte dödligt. Han rev av några grässtrån, som han stoppade i såret för att hejda blodflödet. Sedan kröp han som en orm från buske till buske. Robinson pekade på den smygande vilden, och hans skyddsling svarade några ord. Men Robinson kunde inte tyda de okända ljuden. Då visade flyktingen på Robinsons stenyxa och förklarade med tecken, att han tänkte ge fienden dödsstöten.

Visserligen tyckte Robinson det var förfärligt att behöva utgjuta människoblod. Men han förstod, att nu gällde det att döda eller bli dödad. Han lämnade yxan ifrån sig och vände bort huvudet. Flyktingen grep yxan och gav till ett skri. Med ett kattlikt språng var han över sin fiende, och fast denne försökte kasta omkull honom, satt yxan snart i förföljarens huvud.

Segerstolt vände vilden tillbaka till Robinson och lade den blodiga yxan för hans fötter, medan hans läppar formade underliga ord. Robinson kunde visserligen inte förstå orden, men meningen begrep han: det var vildens segersång vid sin fallne fiendes lik. Den klingade som musik i enslingens öron, han hade ju i åratal längtat att höra en människoröst.

Robinson försökte få vilden att förstå, att han skulle ta de dödas bågar och pilar och följa med honom. Men den räddade förklarade med många ivriga åtbörder, att

man först måste gräva ner de döda kropparna. Annars skulle de andra människoätarna hitta dem, om de sökte efter kamraterna. Robinson förstod, att det var ett klokt råd, och nickade. Med hjälp av yxan hade vilden snart grävt en djup grav i sanden åt de fallna. Ingen skulle kunna upptäcka några spår.

För första gången hade Robinson en mänsklig följeslagare, när han gick hemåt. Han måste ju ge sin nye kamrat ett namn, och eftersom det var fredag bestämde han, att vilden skulle heta — Fredag.

Räddade

Även om Robinsons första möte med vildarna hade fått en lycklig utgång, begrep han bara alltför väl, att hans ställning var mycket farlig. När människoätarna hade slutat sin avskyvärda måltid, skulle de säkert börja leta efter sina kamrater och den försvunne fången.

— Om någon såg åt vilket håll de sprang, tänkte Robinson, så har vi dem snart här.

Säkert skulle både han och Fredag bli tillfångatagna, om de blev upptäckta av vildarna. Han ryste vid tanken på det öde som då väntade dem.

De hade nått bergets topp. Den gräsliga festen höll ännu på. Kanoterna låg kvar, och mörka figurer trängdes kring bålet. Vad borde Robinson göra? Skulle han och Fredag ge sig ner till fästningen och vänta på vildarnas angrepp? Eller skulle de dra sig undan till "lantstället", där de kanske kunde undgå upptäckt? . . . Men — hade man gett sig i leken, fick man leken tåla; det var det enda rätta. Han vinkade åt Fredag att följa efter och klättrade beslutsamt nedför repstegen. De skulle stanna i fästningen.

Vilden gjorde stora ögon, när han fick se gårdsplanen, grottan, skiffervallen, planteringarna och allt annat som Robinson åstadkommit under årens lopp. Fredag tillhörde en folkstam som stod så lågt, att allt detta tycktes honom som riktiga underverk.

Med tecken förklarade nu Robinson för Fredag, att han väntade ett anfall av vildarna och tänkte försvara sig. Fredag begrep, drog ihop ögonbrynen, rullade med ögonen och höjde knytnäven. Han ville visa sin räddare, att han inte var feg utan ville kämpa vid sin befriares sida. Robinson nickade belåten, gav honom en lans, en båge och en knippa pilar och pekade på berget. Först fattade Fredag inte hans mening, men så förstod han och klättrade uppför repstegen för att bevaka fiendens rörelser.

Robinson stannade kvar nere i fästningen. Först synade han alla sina vapen. Under årens lopp hade han skaffat sig en hel vapensamling. Var gång han på sina utflykter hade funnit en skarp sten, en rak trädstam eller ett böjligt bågträ, så hade han burit hem sitt fynd. De hade blivit nya vapen i hans samling.

Anfallet kunde komma från söder eller väster. Han lade därför upp pilar och lansar på den del av skiffervallen som vette åt dessa väderstreck. Då hade han dem till hands, om fienden kom. Sedan började han laga kvällsvard åt sig och sin gäst.

Några gånger hörde han rop och tjut. Då fruktade han, att vildarna var på väg. Men när han från gårdsplanen oroligt såg upp mot sin vaktpost, skakade vilden bara på huvudet — ingen fara på färde!

Till slut började Fredag hoppa och skutta. Han vinkade åt Robinson och gav upp dämpade jubelrop. Denne

skyndade uppför repstegen och såg till sin stora glädje, att alla kanoterna styrde ut till havs. Av Fredags tecken kunde Robinson förstå, att vildarna först hade väntat en lång stund på sina kamrater. Sedan hade några simmat över viken och ropat efter de försvunna. Det var de ropen som Robinson hade hört. När solen började gå ner, vågade vildarna tydligen inte dröja längre. De var rädda att bli överraskade av mörkret.

Faran var över för den här gången. Robinson och Fredag klev nedför sin repstege.

— Vad det kan hända mycket på en enda dag, tänkte Robinson.

Nu först hade han tid att se närmare på sin skyddsling.

Fredag var en välväxt ung man, ungefär tjugo år gammal. Hans hud var glänsande kopparröd, håret var kolsvart och rätt långt, näsan böjd och kort, läpparna smala och mörkröda, tänderna vita som elfenben. I öronen hade han prydnader av musslor och korall. I håret satt en knippa brokiga fjädrar, men annars var han enligt stammens vanor naken från topp till tå. Före måltiden fäste Robinson med ett bastsnöre ett lamaskinn kring vildens höfter. Fredag kunde inte fatta, vad det skulle tjäna till. Men han gissade, att det skulle vara ett tecken på, att han var Robinsons slav. Han knäböjde för den vite mannen, lade sitt ansikte mot jorden och satte än en gång Robinsons fot på sin nacke. Därpå rusade han upp, hoppade och skuttade och gav till ett jubeltjut. Han klappade i händerna för att riktigt visa, hur glad han var.

Gärna hade Robinson omfamnat honom, men han kände ännu inte sin nye kamrat. Därför tyckte han det var klokast att tills vidare hålla honom på avstånd och

ta emot hans tacksamhet med värdighet. Han lät därför Fredag förstå, att han visserligen hade tagit honom i sitt beskydd men att han också fordrade absolut lydnad.

Han hade ett svagt minne av att befolkningen på Söderhavsöarna brukade kalla sin hövding *kazika*. Skulle det ordet göra något intryck på den unge mannen?

Det hade en rent förunderlig verkan! Fredag upprepade ordet flera gånger med allvarlig röst. Han kastade sig vördnadsfullt ner framför Robinson, grep hans lans och satte flintspetsen mot sitt bröst. Han ville visa,

att den vite mannen var hans herre och till och med kunde ta hans liv, om han ville.

Robinson räckte honom handen och ledde in honom i grottan. Bordet var dukat med mjölk, ostron och kokosnötter. Kazika satte sig på sin stenbänk, och Fredag slog sig ner vid hans fötter. Och så åt de sin första måltid tillsammans, kung Robinson och hans ende undersåte.

Den stackars Robinson var i denna stund på sätt och vis en kung. Han var klokare än Fredag och visste mycket mer om världen, därför var han vildens herre! Visserligen hade han bara en enda undersåte — utom lamahjorden och papegojan. Men hans makt var i stället så mycket större.

Men Robinson visste ännu ingenting om sin undersåtes trofasthet och vågade inte låta honom sova i grottan. Därför fick Fredag bära ner ett fång hö i källaren, och där fick han ordna en bädd åt sig. För säkerhets skull lade Robinson sina vapen bredvid sig i grottan.

Sedan utförde han i egen hög person en syssla, som sällan faller på kungars lott: han mjölkade. Fredag blev mycket förvånad. Han hade ingen aning om att mjölk var en så härlig dryck. Men när han fick smaka den på kvällen blev han förtjust. Robinson lät honom nu förstå, att mjölkningen hädanefter skulle bli hans göra. Fredag log med hela ansiktet och ville genast försöka. Det gick bättre än både Robinson och han hade väntat.

Efter dagens ansträngningar längtade de båda till vila. Men innan Robinson somnade, tackade han Gud för allt gott, men först och främst för att han nu hade fått en människa till sällskap. "Delad sorg är halv sorg, och delad glädje är dubbel glädje" säger det gamla ordspråket.

Eld, eld!

Ingenting störde nattens frid, men Robinson vaknade ändå flera gånger. Dels pinades han av tanken, att han hade varit tvungen att döda en människa. Han hade visserligen gjort det för att rädda både sitt eget och en annans liv, men det oroade i alla fall hans samvete. Och dels var han så lycklig att äntligen ha en annan människa under sitt tak, även om de ännu inte kunde tala med varandra. När han hörde Fredags lugna andedrag från det öppna källarrummet, kände han sig säker, att vilden var en ärlig och trofast själ. Han skulle säkert inte löna gott med ont.

I gryningen gick Robinson och Fredag ner till stranden. Under vägen kom de förbi den plats, där Fredag hade begravt de fallna fienderna dagen förut. Här stannade den unge vilden. Han började gräva med händerna i sanden och såg bedjande på Robinson. Han smackade med läpparna och skar tänder. Robinson begrep vad han menade och blev som förstenad av fasa och skräck. Han hade räddat Fredag från att bli uppäten, och nu ville vilden gräva upp en av de fallna och själv äta av köttet. Robinson grep honom hårt i armen och drog honom häftigt därifrån. Fredag följde lydigt sin herre, men han begrep inte sammanhanget utan ruskade frågande på sitt huvud.

En stund senare kom de till den plats, där vildarna hade hållit sin fasansfulla fest kvällen innan. Sanden kring

bålet var uppsparkad efter den vilda dansen. Här och där syntes rödbruna fläckar, där människoblod hade runnit ner i sanden. Avgnagda ben och sönderslagna huvudskålar låg utspridda på stranden.

Robinson vände sig bort med avsky och gav Fredag tecken att begrava de hemska kvarlevorna. Själv gick han bort till bålet för att se efter, om inte möjligen en gnista ännu glödde under askan. Tyvärr var allt svart och kallt. Han stirrade missmodig på de förkolnade bränderna. Det skulle bli ännu värre nu att vara utan eld, när det fanns två munnar att mätta.

Fredag såg, att hans herre var ledsen, och han försökte gissa sig till orsaken. Plötsligt ryckte han yxan ur kazikas bälte och rusade upp i skogen. Innan Robinson hade hunnit säga ett ord, var vilden försvunnen.

— Vad tänker han ta sej till? undrade Robinson och ropade på Fredag. Hans röst lät barsk, men vilden var och förblev försvunnen. Robinson blev orolig och osäker.

— Tänk, om han tar fästningen och stänger mej ute, tänkte han. Kanske tar han allt vad jag äger, lägger sej i bakhåll och mördar mej med min egen yxa! Kan jag verkligen vänta mej något annat av en varelse, som brukar äta människokött?

Men — där kom ju Fredag tillbaka från skogen i fyrsprång. I handen hade han en knippa torrt gräs, och det rök om den. Ja, verkligen! I nästa sekund flammade gräset upp, Fredag kastade det på marken och lade torra småkvistar ovanpå. Så blåste han på lågan, och snart sprakade en eld på stranden. Då vände Fredag sig mot Robinson, och hans ansikte strålade av glädje. Robinson blev utom sig av tacksamhet. Fredag hade visat sig vara en trofast vän, som försökte gissa sig till hans önskningar!

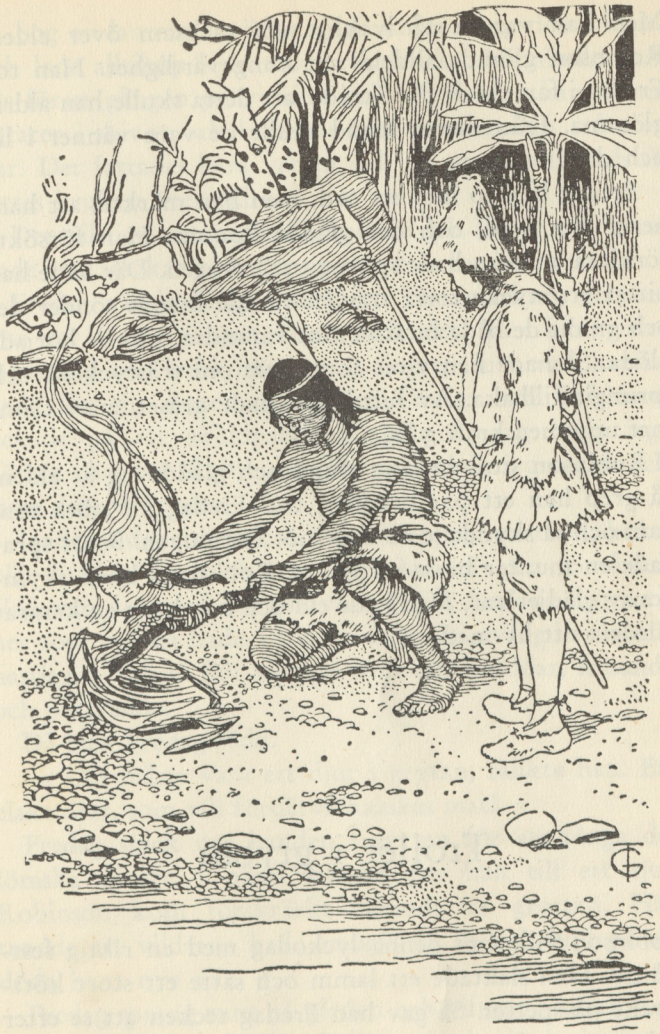

Gräset flammade upp, Fredag kastade det på marken och lade torra småkvistar ovanpå

Men han var också lycklig och tacksam över elden. Robinson glömde alldeles sin kungavärdighet. Han tog Fredag i famn och försäkrade, att detta skulle han aldrig glömma. Från denna stund skulle de vara vänner i liv och död.

Fredag begrep inte ett ord, men han märkte, att hans herre var nöjd, och det gladde honom. Han försökte förklara, att han hade sprungit till skogen. Där hade han hittat ett stycke torrt trä. Han hade huggit sönder det och gnidit de båda bitarna mot varandra, tills de började glöda. Så hade han virat torrt gräs om trästyckena och sprungit tillbaka. Av luftdraget hade gräset snart flammat upp med kraftig låga.

Robinson stod en lång stund och gladde sig åt elden. Så grep han ett par bränder, bad Fredag att göra som han, och så skyndade de upp mot fästningen. Snart sprakade en munter brasa på spisen. Robinsons blick skymdes av glädjetårar. Han hade eld och han hade en kamrat att dela sitt liv med.

Trollet i grytan

Robinson ville fira denna lyckodag med en riktig festmåltid. Han slaktade ett lamm och satte ett stort köttstycke på spettet. Så gav han Fredag tecken att se efter steken noga så att den inte blev bränd.

Under tiden tänkte Robinson koka soppa. Han skar

en bog av lammet, tvättade den noga, högg den i bitar och lade alltihop i sin största lerkruka. Nu skulle han för första gången pröva sina lerkärl! Så skar han några batater i skivor och krossade litet majs mellan två stenar. Det fattades bara vatten och en smula salt, och så sattes krukan över elden.

Det riktigt vattnades i munnen på Robinson. Han hade inte smakat köttsoppa sedan han for hemifrån.

Fredag vände flitigt sitt spett. Det märktes, att det inte var första gången han gjorde det. Men han visste ingenting om kokkonsten och begrep inte vad kazika hade för sig. Snart var steken färdig, och Robinson pekade på ett sköldpaddskal. När Fredag hade lagt köttet där, bar Robinson själv in steken i grottan och satte den på bordet.

Under tiden började vattnet i soppgrytan att koka. När Fredag såg bubblorna, blev han mycket förvånad. Vad var det med batatskivorna? De dansade upp och ner som om de hade varit levande. De svängde om allt hastigare, och så flöt vattnet över alla bräddar, fräsande och puttrande.

Då blev Fredag rädd.

— Det måste vara ett djur i grytan, tänkte han. Ett elakt djur, som vill fördärva kazikas mat!

Fredag stack ner handen i grytan för att fånga det lömska djuret. I nästa sekund gav han till ett tjut. Robinson kom förskräckt rusande ur grottan. Han trodde att vildarna hade smugit sig in och höll på att döda hans nye vän.

Fredag sprang runt på gården och viftade i luften med ena handen. Han skrek och tjöt och gjorde de rysligaste grimaser. När han såg Robinson, pekade han anklagande

Fredag hade stuckit ner handen i grytan för att fånga det lömska djuret

på grytan, som stod helt lugnt och puttrade. Vilden visade sin skållade hand och jämrade sig.

Robinson förstod, att Fredag hade stuckit handen i grytan, men han begrep inte varför. Han hade svårt att hålla sig allvarsam men skyndade sig ner till bäcken. Där ryckte han till sig några stora saftiga blad och sprang tillbaka. Han lade de mjuka, kylande bladen om handen och virade om några bastfibrer. Fredag lugnade sig, och smärtan kändes inte längre så svår. Men flera timmar gick han med bandaget om handen.

När soppan hälldes upp, såg Fredag, att det inte fanns något djur på grytans botten. Men först långt senare, när de två kunde tala med varandra, förstod Robinson varför Fredag alltid blev så rädd, när han såg vatten koka. Eftersom han inte hade kunnat upptäcka något levande djur i grytan, trodde han att det varit en ond ande, som hade vållat olyckan. Robinson var olik alla andra människor, som han hade sett. Han var vit i ansiktet och hade skägg. Han var säkert en stor trollkarl med många andar i sin tjänst.

Robinson kunde inte övertala Fredag att smaka på soppan. Om det så hade gällt livet, skulle vilden inte ha vågat röra en sådan trolldryck. Men Robinson njöt så mycket mer av sin köttsoppa, fast han måste dricka den ur en liten lerskål, eftersom han inte hade någon sked!

Men när man kom till steken, ville Fredag också vara med. D e n var inget trolltyg utan något som han kände till och förstod sig på.

Framtidsbekymmer

Robinson hade aldrig känt sig så lätt om hjärtat alltsedan han kom till ön. Han var inte ensam längre. Men samtidigt var han orolig för framtiden. Han var rädd att vildarna skulle vända tillbaka för att leta efter sina försvunna kamrater. Tänk, om de då spårade upp honom!

Därför tog han på nytt upp sin gamla plan att förvandla grottan till en riktig fästning. Så länge han var ensam hade det varit svårt, men nu var de två, nu borde det gå.

Han klev uppför sin repstege och såg sig omkring. På tre sidor var hans gård skyddad av skiffervallen, som han hade uppfört med så stor möda. Den skulle få förbli orubbad. Men utanför vallen borde de röja bort en del av skogen, kaktushäckarna och pilträds-stängslet. Då skulle de få en öppen plats på ungefär femton meters bredd runtom skiffervallen. Ingen fiende kunde sedan smyga sig på dem utan att bli upptäckt.

Bortom den öppna platsen borde de gräva en djup grav. Längs den yttre kanten skulle de sedan sätta en lång rad spetsiga pålar — palissader.

Om vildarna kom tillbaka och belägrade dem, var det viktigt att det fanns tillräckligt med vatten. Nu skulle Robinson äntligen kunna bygga den vattenledning som han hade längtat efter. Vattnet kunde ledas från bäcken till fästningsgraven och sedan tvärs över själva gårdsplanen genom en sidoränna.

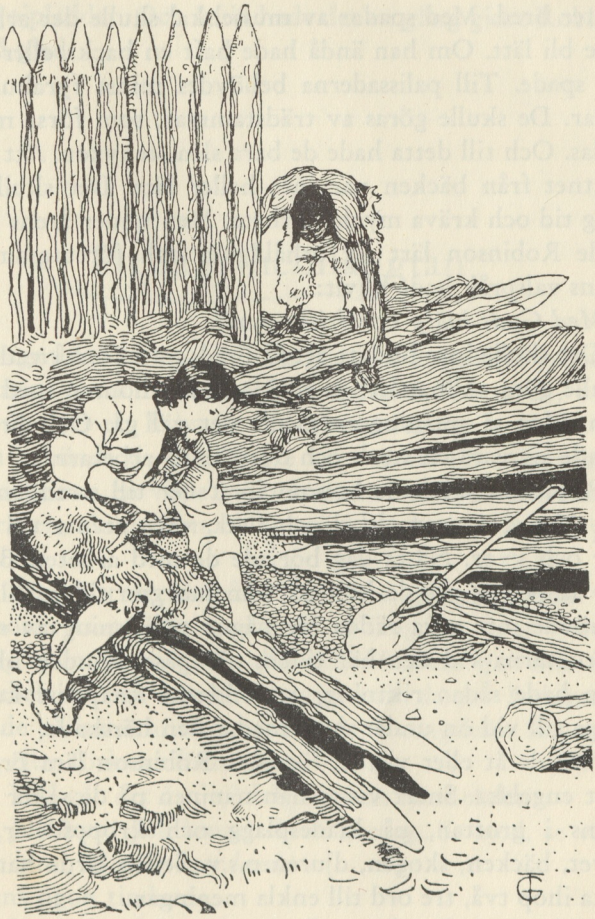

Längs gravens yttre kant skulle de sätta en lång rad spetsiga pålar

Robinson suckade där han stod. Detta var stora planer, särskilt med tanke på hans dåliga verktyg. Fästningsgraven borde vara minst två meter djup och fyra meter bred. Med spadar av musselskal skulle det arbetet inte bli lätt. Om han ändå hade haft en hacka eller riktig spade. Till palissaderna behövdes minst fyrahundra pålar. De skulle göras av trädstammar, som först måste fällas. Och till detta hade de bara slöa stenyxor. Att leda vattnet från bäcken var inte heller lätt. Det skulle ta lång tid och kräva mycket arbete. Men under årens lopp hade Robinson lärt sig uthållighet och företagsamhet. Hans valspråk hade blivit:

Med Guds hjälp och friskt mod!

Det skulle inte bli lätt att få Fredag att förstå vad han skulle göra. Allt måste ju förklaras för honom med tecken. Men så småningom skulle det väl gå. Och Fredag visade sig vara en stark och outtröttlig arbetare.

Robinson skickade honom först ner till stranden för att söka efter musselskal och flata, vassa stenar till spadar och yxor. Nästa dag började de med arbetet. Bägge var så ivriga, att de höll på från morgon till kväll. De behövde inte vara rädda för någon påhälsning av människoätarna vid den här tiden, när passadvinden blåste. Den hade sådan riktning, att vildarna knappast kunde lägga till vid ön under de månader den härskade.

När de åt eller vilade, försökte Robinson lära Fredag litet engelska. Snart visste han namnen på de saker som fanns i grottan, på klädesplagg och kroppsdelar, på havet, bäcken, skogen, djuren o.s.v. Sedan lärde han sig sätta ihop två, tre ord till enkla meningar.

Vilden hade lätt för att fatta och tyckte att det var en rolig lek. Det dröjde inte länge, förrän han förstod det

mesta av vad Robinson sade. Efter ett halvt år kunde han uttrycka sig rätt bra. Han gjorde visserligen många fel, men hans ord var i alla fall något helt annat än Påls papegojpladder. Och ändå hade det en gång gjort Robinson så glad!

Fredags hemlängtan

När regntiden kom, måste de göra ett uppehåll i arbetet och mest vistas inomhus. Men sedan fortsatte de, och efter ungefär ett halvt år var arbetet färdigt.

Nu behövde de inte längre vara rädda för människoätarna. Innan en vilde hann komma över pålverket och vallgraven, skulle han bli upptäckt och dödad med pil eller lans.

En dag klättrade de båda vännerna upp på en höjd på öns norra kust. Här kunde de se långt ut över havet. Fredag spanade ivrigt åt alla håll. Med ens gav han till ett jubeltjut och började hoppa och dansa. Robinson stirrade på honom. Han trodde att Fredag hade fått solstyng eller förlorat förståndet.

— Vad går det åt dej? frågade han förskräckt.

— Juk huu! Juk huuu! skrek Fredag. Se land, se välsignat land, *se mitt eget land.*

Hans ögon tindrade.

— Var? Jag kan inte se något annat än hav, sade Robinson.

— Fredag stora ögon, långa ögon! Se mitt eget land, min fars land! Juk hu, huu!

— Ligger ditt land där? Tycker du så mycket om det?

— Fredag mycket glad! Juk hu! Fars land!

— Vill du gärna komma hem till ditt eget land igen? frågade Robinson.

— Gärna hem! Mycket glad!

Och han hoppade och dansade. Men även om Robinson förstod Fredags glädje, blev han själv nedslagen. Kanske skulle vännen en dag lämna honom lika ensam som förut. Robinson beslöt sätta honom på prov.

— Längtar du efter att komma hem igen och äta människokött? undrade han.

— Nej, nej! Fredag lära sitt folk att inte äta människor utan äta lamakött och dricka mjölk och inte vara grymma.

— Men om de nu äter upp dej?

— Nej, nej! Vänner inte äta vänner, bara dödade fiender. Inte äta Fredag.

— Utan båt kan du inte komma hem.

— Fredag göra kanot, Fredag gjort en, två, tre kanoter förr i fars land.

— Då är det bäst att du gör dej en båt och seglar hem till ditt folk, sade Robinson allvarligt. Det är klart att du längtar dit, och jag ska inte hindra dej att fara.

Men Fredag bara skakade på huvudet.

— Nej, kazika följa med. Fredag ro, ro stora havet hem till fars land, fars folk. Fredag ro kazika.

— Du får allt fara ensam. Jag har ingen lust att bli uppäten av dina släktingar.

— Fredags folk inte äta Fredags kazika.

— Det törs jag inte lita på. Men res du!

— Fredag alltid vilja vara hos kazika, gå här, äta här, sova här. Men kazika ond på Fredag och skicka Fredag bort.

— Nej, jag är inte ond på dej. Men du ville ju fara hem.

— Om inte kazika resa, inte heller Fredag resa.

Robinson blev rörd.

— Skulle du för min skull vilja avstå från att fara hem? Och det fast du blev så glad, när du såg skymten av ditt land! Jag förstår dej så väl. Om mitt land låg så nära som ditt ligger, så skulle jag genast ge mej av dit. Och därför ska vi hjälpas åt att få en båt färdig, och sedan ska du fara hem.

Då räckte Fredag sitt spjut till Robinson och pekade på sitt nakna bröst.

— Kazika ta Fredags liv, sade han. Fredag bli hos kazika död eller levande.

Fredag hade bestått provet. Robinson grep hans hand och tryckte den.

— Tack för din vänskap, sade han. Inte tänker jag ta ditt liv. Vi ska i stället hålla ihop. I morgon ska du få se en båt, som jag har hållit på med länge. Kanske blir den snart färdig, när vi nu är två.

Fredags ansikte strålade av glädje. Kazika satte värde på hans vänskap, och han kände sig stolt och lycklig.

Fredag som lärare

Nästa morgon gick de till det stora brödfruktträdet, som Robinson hade arbetat med så länge. Han var inte litet stolt över sitt storverk.

Men Fredag gillade det tydligen inte. Han slog ifrån sig med båda händerna och skakade på huvudet.

— Tycker du det är så dåligt? frågade Robinson litet stött. Jag skulle just vilja se dej göra det bättre!

— Fredag inte göra båt med yxa. Fredag göra båt med eld.

Robinson blev mycket förvånad.

— Eld bita större stycken än yxa, förklarade Fredag. Eld bränna här, bränna där. Fredag passa på, släcka elden på rätt ställe. Fredag göra kanot, när regntid vara över.

Med ens förstod Robinson, hur Fredag menade. Men även om han själv skulle ha kommit på den tanken, hade det inte tjänat något till. Han hade ju inte haft någon eld, sedan han låg sjuk. Det var Fredag som hade skaffat elden, och nu visade han ett nytt sätt att använda den. Det fanns sådant som Fredag kunde bättre än sin herre.

Robinson såg fram emot nästa regntid med helt andra känslor än förut. Nu hade han en människa till sällskap och kunde tända sin lampa, när det blev mörkt. Förr hade han suttit dyster och ensam i sin grotta de långa mörka dagarna och lyssnat till det eviga regnandet.

Fredag kände till öns växter och visste hur man skulle

dra nytta av dem. Han var också skicklig i många hantverk, som Robinson inte alls förstod sig på. Han kunde göra mattor av bast, så fina, tunna och mjuka, att de kunde användas till kläder. Robinson lärde sig snart konsten, och inom kort hade de så mycket mattväv, att det räckte till en dräkt åt dem var.

Robinson njöt obeskrivligt den dag han äntligen fick lägga av de styva obekväma kläderna av ogarvat lamaskinn. Han kände sig som en ny människa i den mjuka dräkten.

Fredag kunde också tillverka rep och snören av kokosbast. De var mycket bättre och starkare än de som Robinson hade åstadkommit. Fisknät kunde han också göra, och det dröjde inte länge, förrän kazika hade lärt sig det. Men aldrig kunde han få ett nät lika fort färdigt och lika jämnt och fint bundet som Fredag.

Vad Fredag tänkte om Gud

En dag satt de i grottan och knöt fisknät vid skenet från den lilla lampan. Fredag hade berättat om ett av de krigståg, som han hade varit med om. Då blev Robinson nyfiken att få veta, vad Fredag tänkte om Gud.

— Säj mej, Fredag, började han, vet du vem som har skapat himmel, jord och hav?

— Skapat? Vad betyda det ordet, kazika?

— Jag menar: vem har gjort dem.

— Det har Tupan, svarade Fredag.

— Vem är Tupan?

— Det är han som dundrar. Dundrar högt uppe. Bom! Bom!

Och Fredag försökte härma åskan.

— Vad vet du om honom?

— Tupan gammal, gammal man, mer gammal än solen och månen och stjärnorna. Alla ting säga "O" till honom.

Fredag föll på knä för att visa, att alla ting ber till Tupan.

— Är Tupan ditt folks gud?

— Han över alla, lever alltid. Har många hustrur och många barn. De också leva länge. Men Tupan är deras kazika.

— Var bor han?

— På de höga bergen i öster. I guldskyarna som segla över de vita bergstopparna.

— Har du sett honom?

— Nej, aldrig. Bara ovakakierna se Tupan, när de bära fram offer till honom. De säga "O" till honom och sedan tala om vad han har sagt dem.

Robinson förstod, att ovakakierna måste vara stammens präster.

— Säj mej, Fredag, vart kommer människorna, när de dör?

— Somliga komma till Tupan. De bliva hans slavar och göra allt arbete i hans slott i skyn. De modigaste han giva åt Tupans döttrar, och de leva länge och lyckliga. Men då de måste ha dödat och ätit upp riktigt många fiender.

Robinson begrep nu, varför vildarna firade glädje-

fester, när de kunde slakta och äta upp några fångar. Sådana fester förde dem närmare Tupan och gjorde dem mer värdiga att bli gudar. Det var därför Fredag hade velat gräva upp sina förföljares lik.

Robinson ville inte, att hans vän skulle vara en hedning. Från den dagen började han, så gott han kunde, att tala om Gud och Jesus. Det gick mycket långsamt att berätta om allt detta. I början kunde Fredag inte förstå många av de ord och uttryck, som Robinson använde. Men så småningom började han begripa och lärde sig älska denne Gud, som var så god och mäktig och höll så mycket av alla sina barn. Helst ville han höra om Jesus, som vandrade omkring bland de fattiga och eländiga, botade sjuka och till slut offrade sitt liv för människorna.

Snart lärde Fredag sig tio Guds bud och bönen Fader Vår, och sedan läste båda tillsammans sin aftonbön om kvällarna. Fredag påstod, att kazikas Gud hade låtit honom falla i fiendernas händer. Annars hade Fredag inte lärt känna kazika, och aldrig hade han heller fått höra talas om den gode Guden.

Båten sätts i sjön

Störtskurarna och stormarna upphörde. En dag var himlen åter klar och blå. Nu var det Fredag, som övertog ledningen av arbetet på båten. Visserligen hade Robinson under årens lopp huggit bort en god del av den väldiga stammen, men ännu var det mycket kvar.

Först måste de fälla trädet. Det blev lättare att arbeta, om stammen låg på marken. Fredag tände eld runt om trädet, så att det började brinna. Men han passade noga på, så elden inte sträckte sig för högt. Elden åt sig allt längre in i stammen, och till slut var det bara en smal svart sotig pelare kvar. Då kastade Fredag ett rep om en av de stora grenarna i toppen, och med förenade krafter halade Robinson och Fredag i repet för att dra omkull trädet.

Det brakade i stammen. Långsamt började den väldiga kronan sjunka mot marken. De släppte repet och rusade undan. I nästa ögonblick låg skogens jätte darrande på marken.

Fredag hade låtit trädet falla så, att urholkningen vändes uppåt. Nu gällde det att kapa toppen. Det gick lätt med hjälp av elden. Sedan skulle urholkningen göras större, så att båtens botten och sidor blev tunnare. Fredag tände eld i urholkningen. Han skötte den så skickligt, att båtskrovet varken blev för tjockt eller för tunt.

Efter ett par månader hade Fredag själva båten färdig. Under tiden hade Robinson gjort en mast och ett par

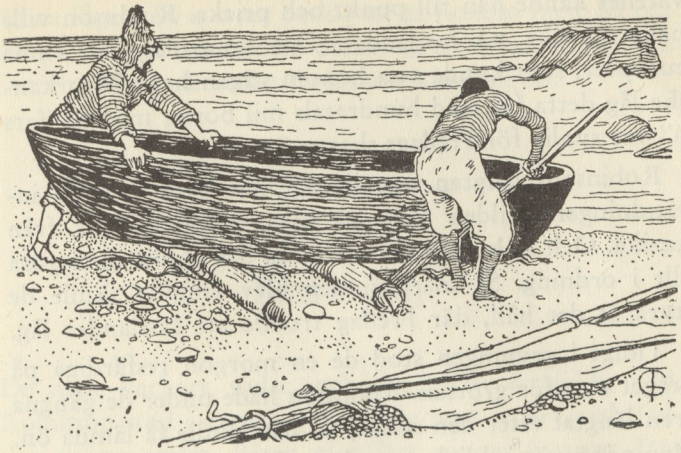

åror. Som segel tänkte han använda en av de stora bastmattorna, som de hade gjort under regntiden.

Men hur skulle de få båten i sjön? Visserligen sluttade marken och ingen skog hindrade, men det var långt till stranden. De var dock inte rådlösa. Först skaffade de ett par runda trädstammar och några bastanta hävstänger av trä. Sedan lyfte de fram båten ett stycke på rullen och stack en ny rulle under stäven. Då gick det lätt att skjuta fram båten på de två rullarna. När den ena rullen blev fri bakom båtens akter, lades den genast under stäven. På så sätt fick de snart ner båten till stranden. Med glädje och stolthet såg Robinson och Fredag hur lätt den flöt på vattnet.

Nu var det bara att göra i ordning en duktig matsäck, se över vapnen och ge sig av. Men vart skulle de ta vägen?

Fredag ville hem till sin ö, till "fars land". Det farvattnet kände han till punkt och pricka. Robinson ville helst försöka nå fastlandet. Där hoppades han finna européer, som kunde visa honom vägen hem. Men kanske låg detta fastland hundratals mil borta, medan "fars ö" var synlig för Fredags skarpa öga.

Robinsons längtan segrade till slut över Fredags invändningar. Vilden ville på inga villkor skiljas från kazika. Och så beslöts det att nästa dag skulle man göra allt i ordning. Så snart vinden blev lämplig skulle de styra åt det håll, där Fredag trodde att fastlandet låg.

Tidigt i gryningen stod de en morgon resfärdiga på berget ovanför grottan. Robinson hade under de gångna åren längtat efter den stund, då han skulle få lämna ön. Men när nu ögonblicket var inne, kändes det inte så lätt. Han lät Fredag gå i förväg ner till båten och steg själv upp på bergets högsta topp. Där stannade han och såg ut över ön.

Där nere låg fästningen med grönskande inhägnader, den lilla gården med fisknät, lamahudar och lerkärl. Vid bäcken betade hans lilla hjord, som hade varit honom till så stor nytta och så mycket glädje. Vem skulle nu ta hand om djuren? Säkert skulle de sakna sin herre. Och därborta låg hans lilla "lantställe". Allt hade han lärt sig älska: träden, där han sökt skugga mot middagssolen, och rämnorna i klippan, där han hade funnit det oskattbara saltet.

När han kom ner från berget, hade han tårar i ögonen. Men snart skingrades hans dystra tankar. Pål, den muntra papegojan, kom flygande och pladdrade sitt vanliga: "Stackars Robinson". Robinson sträckte ut handen, och

genast kom Pål och satte sig på hans axel. Han ville inte lämna fågeln kvar utan beslöt att ta honom med. Så bar det av ner mot stranden. Strax därefter lade båten ut. Det var då nio år sedan Robinson kom till ön.

Båtfärden

De hade vackert väder, och det blåste en frisk vind. Robinson stod i aktern och styrde med en åra, och Fredag skötte seglet. Båten gled lätt genom vattnet. Den hade ingen köl, och man måste röra sig försiktigt, så att den inte skulle kantra.

Efter en stund såg de vita skummande bränningar framför sig. Robinson hade ofta sett dem från ön. Där låg ett väldigt undervattensskär, som sträckte sig en hel mil söderut. Därför måste de göra en omväg för att undvika revet. Men så snart de hade hunnit fram till undervattensklipporna, blev båten upprorisk; den lydde varken roder eller segel. Den vände rakt mot söder och drevs i väg med svindlande fart. Fredag tog ner seglet, men det hjälpte inte. Båten hade kommit in i en av de starka havsströmmar, som är så vanliga i dessa trakter.

De tog till årorna men förgäves. Båten sköt fram med samma rasande fart, och det låg något skrämmande i denna osynliga drivkraft. Det var som om båten hade blivit bortförd av ett havsvidunder. Dessutom började den gunga betänkligt i de oroliga vågorna.

De hade vackert väder och det blåste en frisk vind

Robinson blev rädd. Södra spetsen av ön låg redan långt bakom dem. Bergen och skogarna blev allt otydligare. Tänk, om ön försvann, innan de hade fått annat land i sikte! Då kunde de få ligga och driva ute på oceanen tills de svalt ihjäl.

Hur de än stirrade, kunde de inte upptäcka något land framför sig. Bakom sig skymtade de ön svagt i fjärran. Så började den försvinna. Ett par av de högsta bergstopparna syntes ännu som blågrå pyramider. Till sist kunde man inte se dem heller.

Robinson och Fredag hade för länge sedan lagt upp årorna. De satt modlösa och spejade, om inte land skulle dyka upp framför dem. Robinson hade under sina år på ön lärt sig tro på Gud och lita på honom. Därför behöll han till en viss grad sitt lugn. Fredag var däremot utom sig. Han ville att de skulle kasta sig i sjön. Annars skulle de ju svälta ihjäl, och det var värre.

Robinson försökte lugna honom, men han ångrade djupt, att han hade gett sig i väg från ön. Det tycktes en gång för alla vara så, att han hade otur på resor. De föregående gångerna hade han haft sig själv att skylla, för då hade han verkligen gett sig av i onödan. Men nu?

Han måste erkänna, att han nog inte hade tänkt sig för den här gången heller. Hur långt det var till fastlandet, visste han inte. Båten var som ett baktråg och kunde vända botten i vädret vid första hårda vind. Kanske kunde de driva till en eller annan kust och träffa människor. Men om det då bodde människoätare där! Det fanns just inte mycket hopp.

Men efter en stund blev han åter lugnare.

— Det hade varit klokare om vi aldrig hade gett oss av, sade han till Fredag. Antingen borde vi i lugn och ro

ha stannat kvar på vår ö, eller också skulle vi styrt kursen mot ditt land. Men nu får vi inte misströsta! Jag har ofta märkt, att när det ser riktigt hotande ut, är räddningen redan nära. Ta fram matsäcken, Fredag, och låt oss äta, medan vi har tid. Sedan måste vi kanske ta i med båda nävarna, och då är det bra att ha kraft i armarna.

Förslaget livade upp Fredag, och de åt ett stadigt mål. Men det lilla vattenförrådet sparade de, för de visste ju inte hur lång resan kunde bli. Nu hade den sista bergstoppen på ön försvunnit i fjärran, och de såg bara havet på alla sidor.

Slutet på resan

"När nöden är störst, är hjälpen närmast", säger ordspråket. Med ens reste Fredag sig försiktigt. Han hade märkt, att farten hade minskat. Han stödde sig mot masten och såg sig om. Så satte han sig och grep åran.

— Kazika taga åran, ropade han. Bägge åror vid en sida, ro med fyra armars kraft! Strömmen dela sig. Vi in i vänstra strömmen, tillbaka till kazikas ö!

Robinson grep sin åra, och de rodde av alla krafter för att få båten in i det vänstra strömdraget. Det var lätt att se, hur strömmen delade sig. På den ljusa havsytan kunde man tydligt urskilja den som ett stålblått, krusigt bälte.

Båda roddarna tog i; armmusklerna spändes och det

I solnedgången steg de i land på samma plats där de hade börjat färden

knakade i årorna. Inom några minuter var kampen avgjord. Den starkare strömmen drev visserligen båten åt höger, men de två männens förenade krafter förde den åt vänster. Båten vickade hit och dit med sin tvära stäv. Varje ögonblick var de nära att kantra. Men till slut tvingade roddarna båten att vända, först mot öster och sedan mot norr. Nu fanns det en möjlighet till räddning.

De vilade ett tag på årorna, utmattade och flämtande.

— Hurra! ropade Robinson.

— Juk huu! tjöt Fredag.

Nu borde de föras upp mot östra sidan av sin ö. Sedan kunde de säkert komma i land med årornas hjälp, även om strömmen vek av åt annat håll.

Snart steg ön åter upp ur havet. Hur hade inte Robinson längtat att få vända den ryggen. Aldrig hade han väl trott, att han skulle återse den med så stor glädje.

Efter några timmars rodd mot vinden landade de äntligen på öns södra spets, just där Robinson första gången hade sett vildarnas fotspår. När han nu steg i land, kände han sig så trygg, som om inga faror hade funnits i världen längre.

Robinson och Fredag tog matsäcken ur båten och slog sig ner i skogsbrynet vid stranden. När de hade ätit, gick de åter till sjöss och följde öns västra kust norrut. I solnedgången steg de i land på samma plats, där de på morgonen hade börjat färden. Och så var den resan slut.

Robinson stod åter på sin gård med Pål på axeln. Papegojan ropade som vanligt: ”Stackars Robinson, stackars Robinson!” Robinson måste småle åt pratmakaren. Värre kunde det ju ha gått! Han var tacksam, att resan hade slutat så lyckligt och att han hade fått återse sin ö, sitt hem och sin kära lamahjord.

Trädgårdsanläggningar och andra bestyr

Nästa morgon åt Robinson och Fredag frukost tidigt.

— Den resan tog ett hastigt slut, sade Robinson.

— Gott slut, kazika!

— Har du lust att ge dej ut på en sådan tur till?

— Nej, kazika. Fredag hellre bli stilla här.

— Men tänk, om vi blir sittande här hela vårt liv?

Fredag suckade. Hans blick vändes åt det håll, där hans fäders land låg.

— Där ser du, Fredag! Du längtar efter ditt folk.

— EN av mitt folk — min far, kazika.

— Tror du, att han lever?

— Fredag hoppas det, kazika, svarade sonen med tårar i ögonen.

Robinson tänkte på *sin* far och suckade.

— Nu ska du få höra, Fredag, sade han. Så snart vinden blir lämplig, sätter vi båten i sjön igen. Men då far vi över till din ö och söker upp din far.

Fredag for upp med ett glädjerop. Han föll på knä framför Robinson.

— Tack, kazika. Fredags liv vara i dina händer.

— Men du måste styra båten, kan du det?

— Med förbundna ögon, kazika! Varit här många, många gånger.

— Brukar ni alltid fara hit för att äta upp era fångar?

— Nej, det vara stammarna västerifrån, som landa här i söder. Vi gå i land norrut. Det vara närmast för oss.

Robinson blev häpen. Både norr och söder om hans bostad hade vildarna landat och hållit sina förskräckliga fester.

— Kom du också hit för att äta människokött?

— Ja, kazika! Fredag inte veta bättre då. Ingen kazika talat om den gode Guden och Jesus. Ingen av fars folk hava hört om dem . . .

Men just nu rådde inte lämplig vind och resplanen fick vila tills vidare. De tog i stället itu med trädgårdsarbetet. Ett stycke öster om fästningen hade Robinson anlagt sin trädgårdstäppa på en sluttning nära bäcken. Runt om stod skogen som skydd mot stormarna.

Här arbetade nu Robinson och Fredag några timmar dagligen under de närmaste månaderna. Samtidigt försökte de förbättra sina enkla redskap eller tänka ut nya, mer praktiska. På ön växte ett slags träd med mycket hård ved. Därför kallade de dem järnträd. Av deras virke gjorde Fredag två spadar, som var nästan lika bra som om de hade varit av järn. Robinson lyckades också göra en räfsa, fast det var svårt, eftersom han måste borra pinnhålen med en spetsig flintsten.

I början hade Robinson använt all sin tid och alla sina tankar för att hålla sig vid liv. Nu nöjde han sig inte med det, han ville också ha det vackert omkring sig. Förut hade han sått majs på ett ställe, satt batater på ett annat och planterat fruktträd på ett tredje — utan någon riktig plan och mera som det föll sig. Nu indelade han sin trädgård i regelbundna fyrkanter med raka gångar och planterade häckar. En del använde han till fruktträdgård, en annan till köksträdgård. En tredje del

blev plantskola. Där fick alla små skott och sticklingar växa upp, tills de kunde flyttas ut i fruktträdgården.

Jorden var bördig, och klimatet var utmärkt. Varje kvist, som stacks ner i jorden, slog rot och sköt i höjden med förvånande hastighet. Allt bar frukt hundrafalt. Robinson njöt av detta fredliga arbete.

Ibland gick Robinson och Fredag ut på jakt. Vilden var en mästare att göra bågar och pilar. Båda var säkra skyttar, men de dödade aldrig ett djur i onödan. Och när de på sina fisketurer fick flera fiskar i nätet än de kunde använda, släpptes de som blev över tillbaka i sjön. Under fisketurerna övade de sig också i simning. Här tog Fredag priset. Hans skicklighet i att dyka och simma var nästan otrolig. Han sökte helst upp ett ställe på stranden, där bränningarna brusade och skummade nedanför en hög, brant klippa. Där kastade han sig med ett jubelrop mitt i det svallande vattnet och stannade ibland ett par minuter under ytan. Då blev Robinson ängslig och trodde, att han aldrig skulle få se sin vän mer. Men just då dök vilden åter upp långt ifrån den plats, där han hade hoppat i. Han lade sig på rygg, lät vågorna vagga sig och gjorde alla möjliga konster i det klarblå vattnet. När han hade kommit i land, skrattade han belåtet åt kazikas beundran.

Fredag lärde också sin herre att laga en sorts deg av brödfrukterna. Vildarna äter degen rå, men Robinson formade den till bröd, som han gräddade på flata stenar. Brödet smakade härligt, nästan som vetebröd.

Fredag hade lärt sig att rosta kakaobönor. På så sätt blev de välsmakande. Men Robinson ville gärna försöka sig på något nytt. Han krossade de rostade bönorna mellan två stenar och kokade pulvret i lamamjölk. Han

blev glatt överraskad. Hans nya soppa smakade alldeles som choklad, utan socker förstås.

Fredag var ju mycket händig och han kunde göra redskap och prydnader av ben, sten och musselskal. Han gjorde en mejsel av en benpipa, som han fann på stranden vid en av vildarnas festplatser. Filar och andra verktyg gjorde han av korallstycken.

Ibland företog de långa utflykter på ön. De valde sådana dagar, då vinden hindrade vildarna att landstiga och de kunde känna sig trygga.

En morgon när de vaknade hade vinden gått över till sydlig. Nu började de på allvar överlägga om resan till Fredags fäderneö. Robinson kände sig orolig, då han tänkte på, hur han skulle bli mottagen där. Kanske vildarna, trots alla Fredags försäkringar, skulle betrakta honom som en fiende! Men Fredag lovade, att kazika kunde vara alldeles lugn. Inte ett hår skulle krökas på hans huvud. Robinson litade på hans ord, och så bestämdes dagen för avfärden.

Ovädret

Nu blev båten åter satt i sjön och bunden vid en påle på stranden. Så stekte de batater, bakade bröd, rostade kakaobönor och gjorde i ordning proviant för minst åtta dagar.

Fredag lärde nu Robinson ett alldeles nytt sätt att steka kött. Först grävde han en grop i marken, ungefär sju eller åtta decimeter djup. Så fyllde han gropen med torr ved och flata stenar i omväxlande lager och tände sedan på veden i de olika lagren. Därpå höll han en nyslaktad lama över elden, tills håret var avsvett. Skinnet skrapades sedan med ett musselskal, så det blev rent och glatt, som om djuret hade blivit skållat. Sedan skar han upp laman med en flintkniv och tog ut inälvorna.

Under tiden hade veden brunnit upp, och stenarna var glödheta. Hastigt tömde Fredag gropen på kol och stenar. Han lade tillbaka några av de heta stenarna på botten och täckte dem med gröna kokosblad. Så lade han ner djuret och över det ett nytt lager av blad. Resten av de varma stenarna kastade han sedan åter ner i gropen och öste den lösa jorden över det hela.

Några timmar senare grävde han undan jorden och tog upp steken. När Robinson hade smakat den, förklarade han genast, att han hädanefter alltid skulle steka kött på det sättet. Fredag blev överlycklig som alltid när han kunde lära kazika något. Han kunde vara sin käre herre till nytta!

Nu var allt klart för resan. Man måste bara förse lamahjorden med hö och gräs och fylla en mängd sköldpaddskal och lerkärl med vatten, så att djuren hade något att dricka.

Så gick man äntligen till vila för att ge sig av tidigt nästa morgon. Men Robinson anade inte, att en viktig vändpunkt i hans liv var nära.

De båda vännerna hade knappt sovit en timme, förrän de väcktes av ett häftigt oväder som drog fram över ön. Blixtarna lyste upp grottan, åskan mullrade, stormen tjöt. Regnet öste ner, och bränningarna dånade mot stranden.

Fredag lyfte huvudet och viskade:

— Kazika sova?

Vilden var alltid rädd för åskväder. Ännu hade han kvar sina gamla föreställningar om Tupan, den store dundraren.

Robinson försökte lugna Fredag, men med ens hördes en skarp knall och ett muller på långt avstånd.

— Vad var det? frågade Robinson och rusade upp.

— Det vara åska, kazika. Men den ju komma från den gode Guden, säga kazika till Fredag många gånger. Inte vara rädda, säg? Tupan ju vara ingenting. Men ... kazika vara riktigt säker?

— Tyst, Fredag, alldeles tyst, sade Robinson viskande och spejade ut genom grottans ingång.

Fredag blev mer och mer orolig. Han smög sig darrande närmare sin kazika.

— Tänk om det ändå vara Tupan? frågade han. Inte ha väl den gode Guden en så förskräcklig stämma?

— Kan du inte vara tyst? sade Robinson otåligt. Här är det inte fråga om åska utan om kanonskott. Jag tror alldeles säkert, att det var kanonskott.

— Vad vara det för något? Rysligt stora djur? frågade Fredag skräckslagen.

— Jag har inte tid att berätta om det nu.

Han grep en brand ur spisen, skyndade uppför repstegen och befallde Fredag att följa med. Vilden lydde, fast han inte kunde begripa, vad kazika tänkte göra.

När Robinson kom upp på berget, kastade han blosset på marken. Och nu hjälptes han och Fredag åt att samla bränsle av grenar och löv för att tända ett stort bål, som kunde synas från havet. *Om* det verkligen hade varit kanonskott, måste det betyda, att det fanns ett skepp i närheten, ett skepp i sjönöd. Av skenet från bålet skulle besättningen i så fall förstå, att den kunde få hjälp på stranden.

Men lågorna släcktes genast av det strömmande regnet. Efter flera fåfänga försök att få fart på elden återvände Robinson och Fredag till grottan. Ännu ett par gånger under natten tyckte Robinson, att han hörde kanonskott. Men bruset av bränningarna, åskan och regnets smattrande gjorde honom osäker.

Hela natten låg han vaken. Tanken på ett skepp i närheten väckte tusen förhoppningar. Flera gånger steg han upp och gick ut för att försöka tända bålet på nytt, men han lyckades inte. Regnet öste ner och släckte elden.

I gryningen var ovädret över. Robinson ilade ner till stranden, följd av Fredag. Med ivriga blickar spejade de utåt havet. Men det syntes intet spår av skepp eller segel västerut. Himmel och hav möttes utan någon synbar gräns vid horisonten. Över ön i norr, där Fredags folk bodde, stod ännu tunga, svarta moln. Då och då blänkte en blixt därborta.

Det kanske bara hade varit ett åskväder i alla fall?

Fredag blir förtvivlad

Robinson grubblade och grubblade. Han blev riktigt förskräckt, när Fredag med ens gav till ett förtvivlat klagotjut.

— Vad står på? Varför skriker du? frågade Robinson.

— Båten, båten, kazika! Hela båten borta! Uhuhu!

Robinson hade inte ägnat båten en tanke under natten. Han hade bara lyssnat efter kanonskott. Det hade aldrig fallit honom in, att deras farkost inte var trygg i den lilla viken, som bildade en naturlig hamn, skyddad av sandreveln. Men olyckligtvis hade Fredag rätt, båten var borta. De starka bränningarna under stormen hade troligen slitit loss den och fört den till havs. Robinson sökte den förgäves bland klipporna. Han fick tårar i ögonen. På den båten hade han arbetat i så många, långa år.

Men för Fredag var det ännu värre. I dag skulle han ha seglat hem till sin fars ö. Hans kära kazika skulle ha fått veta, att Fredags fränder inte ville göra hans herre något ont. Vilden kunde inte behärska sin förtvivlan. Han grät, ropade och snyftade, slet sig i håret och stampade i marken. Robinson förstod honom och försökte trösta honom.

— Vem vet, om inte stormen blir oss till större nytta än vi nu kan tänka oss, sade han.

— Inte se stor nytta alls. Bara se båten borta, inte båten kvar. Uhuhu, tjöt vilden.

— Du och jag förstår ingenting just nu. Men ändå kan Gud ha en särskild mening med stormen, Fredag! Vi fattar inte alltid vårt eget bästa.

— Fredag bara fatta, att allt vara förgäves, resematen förgäves, arbetet förgäves, all glädjen förgäves! Nu aldrig komma till far!

Och så började klagolåten igen.

— Var förnuftig, Fredag, sade Robinson allvarligt. Tänk, om vi hade seglat ut och fått ovädret över oss! Då hade vi varit dödens säkra byte.

— Fredag tro, att Tupan vilja hämnas. Han vara ond, sade Fredag nästan en smula trotsigt.

— Och *jag* tror, att det var Gud, som ville frälsa oss från någon fara. Kanske vi snart får veta det, kanske innan solen har gått ner.

Vilden svarade inte. Men han såg butter och vresig ut och kastade en bister blick på havet, som hade tagit hans båt. De gick tillbaka till grottan och åt. Ingen sade ett ord. Robinson tänkte hela tiden på skeppet, för han var *säker* på, att han hade hört nödskott. När han hade slutat sin måltid och skött om lamahjorden, gick han tillbaka upp på berget. Än en gång spejade han utåt synranden, men förgäves. Havet låg ödsligt och tomt som alltid!

Men just när han skulle gå ner igen, kom han att se över mot öns östra udde. Och där! — Där låg ett skepp, ett stort skepp med master och rår och tågverk, ett väldigt skepp! Robinson blev så glad, att han knappt kunde andas. Äntligen var stunden kommen! Han skulle få återse fosterland och föräldrar.

På morgonen hade Fredag inte kunnat behärska sin sorg och förtvivlan. Nu blev Robinson i sin tur som

bortbytt. Han hoppade och dansade, han sjöng och hurrade och rusade nedför berget med sådan fart, att han höll på att bryta nacken av sig. Han tog repstegen i ett par skutt, rusade in i fästningen och grep sina vapen.

— Fredag! De har kommit! skrek han. Skynda dej och följ med . . . nu har vi dem här!

Och så kilade han som en ekorre uppför repstegen igen och rusade i väg österut.

Fredag kunde inte begripa vad som gick åt kazika. Hade vildarna kommit igen? Men varför sprang han då åt öster? Varför stannade han inte hellre hemma i fästningen? Där var de i alla fall bäst skyddade.

Vilden skakade på huvudet. Han förstod ingenting, men han kunde ju inte lämna sin herre i sticket. Han grep sina vapen och störtade efter kazika.

Det var en dryg bit till udden, där skeppet låg. Robinson sprang så häftigt, att han höll på att tappa andan. Om en stund måste han stanna och vila. Då hann Fredag upp honom. Robinson försökte förklara vad som hade hänt. Men han var så uppskakad, att Fredag just inte blev klok på vad han berättade. Vad menade kazika?

Till slut nådde de udden. I en bred bukt låg skeppet ett par tusen meter från stranden, ett väldigt skrov, smäckra master och en vacker rigg, som tydligt avtecknade sig mot den blå himlen.

Fredag stirrade mållös på detta vidunder.

— Kunde sluka alla mitt folks kanoter, sluka hela mitt folk, mumlade han till slut.

Robinson var alldeles vild av glädje. Nu skulle de följas åt hem till hans land. Det skulle bli en annan färd än med det där eländiga baktråget, som de hade hållit på med i flera år.

— Förstår du nu, Fredag, att stormen har varit oss till nytta? Tänk, när du får se de stora städerna, får segla uppför de väldiga floderna och se hamnen med alla master och segel! Då kommer du att göra stora ögon, Fredag!

Vilden flinade och såg litet gladare ut. Nog skulle det bli roligt att följa med kazika, förstås.

— Men nu måste vi ha fatt i folket. Vi måste ropa till dem, att de kommer hit med en båt. Vi skriker bägge på en gång, Fredag!

— Det inte gå, kazika . . . mycket för långt!

Fredag såg bekymrad ut. *Han* kunde inte tycka annat än att det var en sorgedag. Han hade alls ingen lust att jubla. I går hade han varit så glad för han skulle få komma hem till sin far och sitt folk. Till dem längtade han. Vad brydde han sig om allt det kazika talade om . . . han kunde inte ens riktigt fatta vad kazika menade. Bara inte det där svarta odjuret ute i sjön var ett vidunder, som hade förhäxat hans kazika. Han brukade alltid vara så lugn och sansad. Fredag blev rädd.

— Nu ska jag säja dej, hur vi ska bära oss åt, sade Robinson till slut. Du gör eld, och jag samlar ved. Så tänder vi ett stort bål, som de kan se ute på skeppet. Sedan kommer de i land och hämtar oss, ska du se.

Snart flammade ett väldigt bål på stranden. Det brann en timme, och det brann två, men det kom ingen båt. Inte ett tecken till liv syntes på det stora fartyget. Ingen flagga hissades, inget kanonskott hördes. Allt var dött och stilla. Den svarta kolossen låg där som en ofantlig flytande likkista.

Bålet blev till aska, gnistorna slocknade, och Robinsons förhoppningar slocknade också.

Trollet och trälen

Robinson kände sig rådlös, nedstämd och handfallen. Vad skulle de nu göra? Fredag tyckte det var synd om honom. Han erbjöd sig att simma ut till skeppet och be folket komma i land. Han klädde av sig och bröt en grön kvist för att visa, att han kom i fredliga avsikter. Kvisten stack han i munnen, och så hoppade han i sjön. Robinson stod orolig kvar på stranden.

Efter en stund kom Fredag fram till fartyget. Han simmade runt omkring det ett par gånger och uppgav höga tjut för att man skulle lägga märke till honom. Men ingen svarade, ingen syntes till. Det hördes inte ett ljud från det stora fartyget. Så fick han syn på fallrepstrappan, som hängde nedför fartygets sida, alldeles som kazikas stege hemma vid grottan. Han klättrade upp med den gröna kvisten i munnen och steg in på däcket.

Men han fick genast hjärtat i halsgropen. Emot honom kom ett djur, som han aldrig hade sett maken till. Det var svart och ludet över hela kroppen. Det såg inte alls vänligt ut, och det visade tänderna och morrade. Fredag tänkte först ta till benen. Men då tystnade djuret och viftade på svansen. Det kröp helt ödmjukt fram till Fredags fötter, jämrade sig och gnydde svagt: vov vov. Vilden böjde sig ner och strök över det svarta huvudet, fast med bultande hjärta. Då räckte djuret ut sin mjuka, varma tunga och slickade handen. Så brukar en pudel gärna göra, men det visste inte Fredag.

Han stack en grön kvist i munnen för att visa att han kom i fredliga avsikter

Han fattade mod och gick runt på däcket. När han såg en öppning eller en lucka, lutade han sig ner och gav till ett hojtande, men han fick inget svar. Han blev förvånad över denna tystnad och över alla konstiga saker som han såg. Där stod han nu på däcket i stilla undran en lång stund.

Men med ens fick han en knuff bakifrån, så han föll framstupa. Det lömska anfallet förargade honom. Han hade ju kommit med en grön kvist i munnen. Fredag reste sig upp och vred på huvudet, fast besluten att hämnas. Men blodet stelnade i hans ådror, då han stod ansikte mot ansikte med ett gräsligt fyrbent troll. Det hade ett smalt huvud, ragg över hela kroppen, en yvig skäggtofs under hakan och två långa krokiga horn i pannan. Han stod ett ögonblick som förstenad, men så tog odjuret ett par steg baklänges och sänkte huvudet. Tydligen tänkte det anfalla honom på nytt. Fredag blev så rädd, att han sprang upp på relingen, gav till ett illtjut, hoppade i sjön och började simma mot stranden utan att våga se sig om.

Pudeln gläfste till och hoppade efter. När Fredag hörde plaskandet bakom sig, trodde han naturligtvis, att det var trollet med hornen. Först blev han så förskräckt, att han knappt kunde röra armar och ben. Men så tog han i och började simma, som om han hade haft döden i hälarna. Om han bara vänt sig om, hade han upptäckt den snälla hunden, som arbetade av alla krafter för att hinna med.

Äntligen kom den stackars Fredag fram till stranden, där Robinson länge hade stirrat efter honom, undrande och orolig. Fredag var mer död än levande, när hans herre vadade ut och hjälpte honom i land. Sanslös sjönk

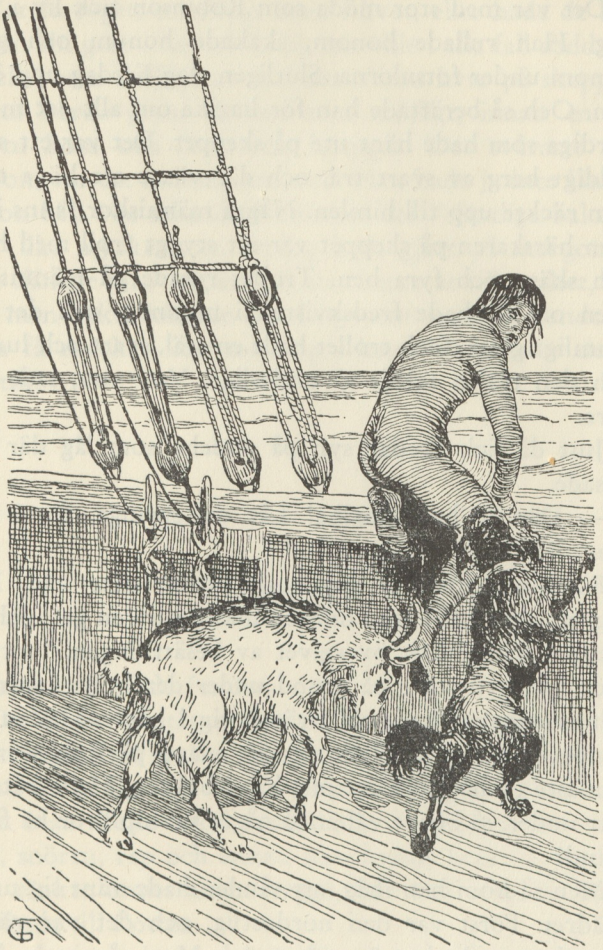

Fredag rusade upp på relingen med ett illtjut

han ner på stranden. Ett par minuter senare var också pudeln i land, flåsande och med hängande tunga.

Det var med stor möda som Robinson fick liv i Fredag. Han rullade honom, skakade honom och gned honom under fotsulorna. Slutligen slog Fredag upp ögonen. Och så berättade han för kazika om allt det märkvärdiga som hade hänt ute på skeppet. Det var ett stort väldigt berg av svart trä, och där växte tre höga träd, som räckte upp till himlen. Några människor fanns inte, men härskaren på skeppet var ett styggt troll med horn och skägg och fyra ben. Trollet rusade på människor, även om de hade fredskvisten i munnen, och det var skamligt gjort. Och trollet hade en träl, svart och lurvig, och den trälen talade så underligt. Vov vov, sade han bara.

Just då fick Fredag syn på pudeln, som låg där och flåsade.

— Där är han, kazika! Låt oss springa, fort! Här snart hända en olycka. Uhu!

Robinson försökte lugna sin förskräckte vän. Han begrep, att trollet med hornen måste vara en get, och att skeppet hade blivit övergivet av besättningen. Fartyget hade tydligen stött på grund under den svåra stormen, och manskapet hade sökt rädda sig i båtarna. Men var kunde de nu vara? Hade de gått i land på Robinsons ö, så måste de ha gjort det just här i bukten. Hade båtarna gått under, så borde väl ändå några vrakspillror ha flutit i land?

Men så kom han ihåg, att vinden hade vänt sig under ovädret. Först var den nordostlig, och det var väl då som skeppet hade stött på grund. Men på natten hade vinden gått över till sydlig. Då hade stormen antagligen

drivit båtarna ut åt öppna havet eller möjligen till någon annan ö.

Var fartygets manskap ännu i livet, eller hade de alla funnit sin grav i havet? Robinson ville i alla fall rädda så mycket som möjligt av vad som fanns kvar på skeppet. Detta borde göras så fort som möjligt, innan en ny storm kom och förstörde fartyget. Det svåraste för honom var att komma ombord. Han hade ju inte längre någon båt. Nu saknade Robinson det "eländiga baktråget" lika mycket som Fredag hade gjort på morgonen. Det tjänade inte mycket till att simma ut till vraket, för om man också klarade den långa simturen, så kunde de bara få mycket litet med sig i land. Vad skulle de ta sig till?

Flotten

Robinson började fundera.

De måste förstås bygga en flotte. På den skulle de staka sig ut till vraket. Men en flotte var inte gjord i en handvändning, och därför skickades Fredag hem efter mat. Han skulle också ta med allt vad de hade av verktyg, snören, rep och annat, som kunde behövas. Robinson tänkte under tiden hugga ner träd, som de skulle använda till flotten.

Fredag gav sig av, och Robinson tog till yxan. Pudeln tassade omkring honom. Det kändes nästan som om

hunden var en landsman, eftersom den troligen kom från Europa. Robinson var glad åt sällskapet och hunden var det tydligen också. Den gjorde självmant alla de konster den kunde; den räckte vacker tass, den gick på två ben och den satt vackert.

Sent på eftermiddagen kom Fredag tillbaka med proviant. Robinson hade inte smakat en bit sedan på morgonen, och inte hade han ätit mycket då heller. Nu var han hungrig, men ändå gav han pudeln mat, innan han själv började äta.

Efter måltiden tog Fredag också itu med arbetet, och eftersom det var klart månsken, höll de på ända till midnatt. Då slog de sig ner under de gröna buskarna och somnade snart i det mjuka gräset. Vid deras sida låg pudeln och vaktade.

Redan i gryningen var Robinson på benen och väckte Fredag. Så började de knoga igen. Efter åtta timmars arbete var flotten färdig. Den var ungefär femton meter lång och lika bred. Den var gjord av två lager av unga trädstammar, som var hopbundna med vidjekvistar och sega rankor av slingerväxter.

De hade byggt flotten nere på själva strandbrädden och lagt den på rullar från början. Den kunde därför lätt skjutas ut i vattnet. Det borde ske vid ebbtiden, så att farkosten följde med havsvattnet utåt sjön, när det drog sig tillbaka.

Följande morgon var det ebb, och flotten sattes i sjön. Det dröjde inte länge, förrän den var framme vid vraket. Det hade varit ett vackert fartyg, men stormen hade förstört det alldeles. Men för Robinson var det inte värdelöst, tvärtom.

Han kände sig djupt gripen, när han steg uppför fall-

repstrappan. Ingen blomsterdoft i världen kunde mäta sig med tjärlukten från den solstekta skeppssidan. Den påminde honom om hamnen därhemma, om föräldrar och barndomsvänner.

Så stod han på däcket. Med vilken glädje återsåg han inte alla de välbekanta föremål, som han i forna dagar hade gått förbi helt likgiltigt. Rep, segelgarn, järnsaker, säckar, verktyg, segelduk, bomullstyg och mycket annat. I vanliga fall sätter man inte värde på dem, eftersom man har dem till hands. Men de blir viktiga och efterlängtade, när man saknar dem.

Fredag vågade inte följa med kazika, han ville inte möta odjuret med hornen en gång till. "Trollet" var bara ett beskedligt husdjur, sade kazika, men Fredag skakade misstroget på huvudet och kände efter på det ställe, där han hade fått stöten. Slutligen lät han övertala sig att gå så långt uppför fallrepstrappan, att han kunde kika in på däck. Där stannade han. Vid minsta tecken till fara kunde han ögonblickligen rusa tillbaka ner till flotten.

Men det behornade trollet var inte så krigiskt längre. Den stackars geten hade varken fått mat eller vatten, sedan skeppet hade strandat. Nu låg den kraftlös och utmattad vid ankarspelet. Robinson letade genast reda på foder och vatten och gav den. När Fredag såg, hur medtaget det förskräckliga trollet var, vågade han sig upp på däck.

Nu var det Fredags tur att vara morsk. Han lade sig på knä framför geten, gjorde vilda grimaser och sade med ett brett grin:

— Aha! Du ligga nu! Du vilja vara stor kazika men bara vara stackars get. Du vara tunn och tom, bara skinn

och ben... men ändå ha skägg som vit kazika och horn som ett troll. Fredag inte rädd, skratta åt dej. Tror du Fredag vara rädd säga bä? Bää?

Geten lyfte på huvudet och sade mää!

Det klack till i Fredag; det där hade han inte tänkt sig. Men då odjuret inte reste sig upp, vågade han bli kvar på däck. Men hela tiden hade han ögonen på trollet.

Nu vandrade Robinson och Fredag runt fartyget för att ta reda på de saker, som var viktigast för dem.

— Har jag rätt att ta det som finns på skeppet? undrade Robinson, medan han såg sig om.

En inre röst sade ja. Vid första storm skulle skeppet troligen slås i spillror. Om någon av manskapet var i livet och en gång ville ha sina ägodelar tillbaka, så skulle han förstås få dem.

Robinson hade först hoppats, att han och Fredag skulle kunna få skeppet flott. Då skulle de segla i väg, om inte till Europa, så åtminstone till någon hamn i Amerika. Företaget var farligt, det förstod han. Två man var en alldeles för liten besättning för ett så stort fartyg, och ingen av dem var erfaren sjöman. Fredag hade inte ens sett ett riktigt skepp förr.

Men när Robinson undersökte lastrummet, upptäckte han, att fartyget redan var till hälften fyllt av vatten. Det hade alltså en svår läcka. Då han sedan på flotten halade sig runt tremastaren, såg han, att den inte hade fastnat på en sandbank utan hade blivit inklämd mellan två undervattensskär. Det var således omöjligt att få den flott. Den var dömd till undergång. Denna upptäckt krossade Robinsons hopp att få återse hem och anhöriga.

Dyrbara skatter

Men på fartyget fanns i alla fall massor av nyttiga saker. Robinson kände sig med ens lättare till sinnes. Här fanns hela tunnor fulla med skeppsskorpor, mjöl, ris, kulor och krut. Där var bössor, pistoler, sablar, dolkar, jaktknivar, ja, t.o.m. kanoner. Han såg yxor, sågar, mejslar, hyvlar, hammare, spik, saxar, nålar och filar samt kärl av koppar, järn, tenn och trä. Han upptäckte eldtänger och en liten blåsbälg och hela kistor med kläder, linne, skor och strumpor — och tusen andra saker, så värdefulla, att han gärna skulle ha gett bort sin stora guldklimp för en enda av dem. Fredag hejdade sig vid vartenda steg och stod stum av förvåning över allt han såg. Aldrig hade han drömt om något sådant. Vad skulle allt det här användas till? Det mesta verkade som trolltyg, tyckte han.

Men Robinson hade tårar i ögonen och var utom sig

av glädje. Som ett barn rörde han vid allt han såg och lade bort vad han hade tagit för att gripa efter något annat.

Allt kunde han inte ta med sig, och det var inte lätt att välja. Han var alldeles för upprörd. Och Fredag kunde han inte fråga till råds. Han hade inte en aning om de olika föremålens värde och användning. Till slut bestämde Robinson sig för att först välja ut det allra viktigaste. Han var rädd, att vattnet i skeppets lastrum snart skulle stiga och fartyget sjunka.

Fredag och han förde över följande saker på flotten:

ett elddon med stål och flinta,

en tunna skeppsskorpor,

pennor och bläck, papper och en del böcker,

två yxor, två sågar, två hyvlar, några järnstänger, två hammare, spik och annat i verktygsväg,

två fullständiga kostymer,

två dussin skjortor,

två bössor, två värjor, två jaktknivar och ett par pistoler,

en liten kagge krut och en tunna hagel,

en kikare och en rulle segelduk.

Inte var geten av något särskilt värde för Robinson, men han ville inte lämna kvar den ensam ombord. Därför hamnade den också på flotten. Men han lämnade kvar en liten kagge guldstoft och en ask med diamanter, som han fann i kaptenens hytt. Vad betydde all världens diamanter mot ett elddon? Vad var allt guldstoft mot en tunna krut eller en bössa?

Det tog lång tid, innan allt var klart och sakerna stadigt fastbundna på flotten. Det skulle dröja en timme, innan flodtiden kom.

Då bestämde Robinson att han skulle äta middag vid dukat bord som förr i världen, medan han väntade på floden. I kaptenens hytt satte han fram tallrikar, knivar, gafflar och glas. Sedan hämtade han in bröd, smör, ost, rökt oxkött, sill och en flaska vin. Och så slog han sig ner vid bordet tillsammans med Fredag.

Åh, vad Robinson njöt! Att få sitta vid ett bord igen och äta med kniv och gaffel på en tallrik! Att få smaka riktigt bröd, njuta av sill och korv precis som därhemma, det var en härlig känsla!

Stackars Fredag kände sig bortkommen. Han hade inte en aning om hur kniven och gaffeln skulle användas. Robinson måste ideligen visa honom, hur han skulle bära sig åt. Fredag höll på att peta ut ögonen på sig med gaffeln, när han skulle föra maten till munnen. Och — krasch — där rullade tallriken ner från bordet och gick i kras.

Fredag tittade förfärad på skärvorna. Men Robinson skrattade bara och slog upp ett glas vin åt honom. Han smakade på det men spottade genast ut det.

— Uhuhu! Mjölk och vatten mycket mjukare! Uhuhu... River i munnen, biter i tungan, tjöt han.

När han en stund hade bråkat med kniv och gaffel, lade han bort dem. Han tog en skeppsskorpa i ena handen och en korvbit i den andra. Först bet han i skorpan och sedan i korven, och så kände han sig belåten.

Robinson lät honom göra som han ville. Det var bäst, att han fick äta på sitt eget vis.

När floden kom, gick Robinson och Fredag ombord på flotten. De landade i viken med alla sina skatter och lade det räddade godset i gräset vid stranden. Också geten blev tjudrad där och fick sig ett riktigt skrovmål.

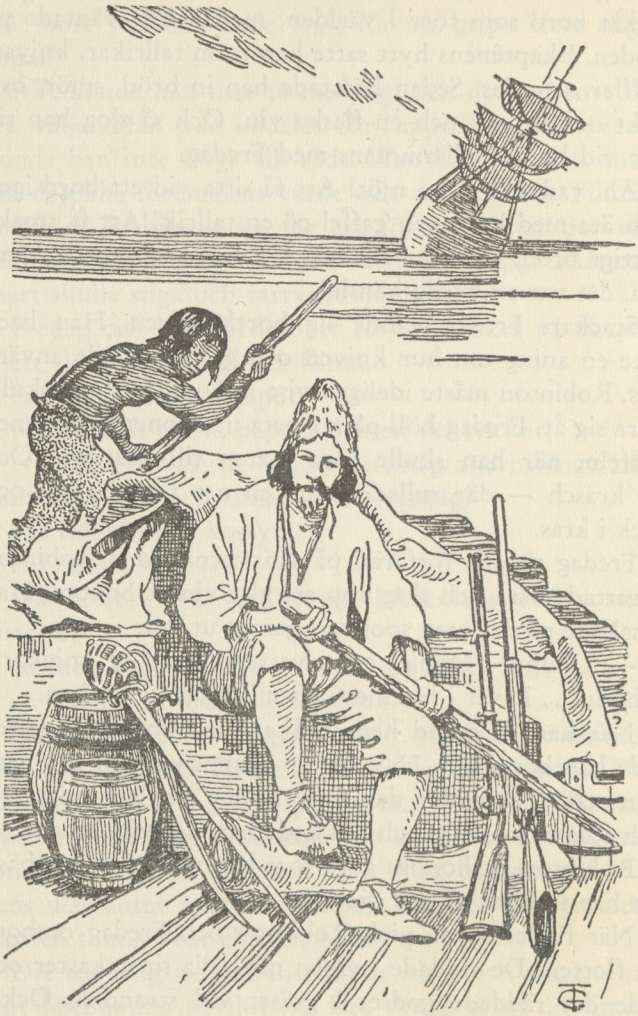

När floden kom gick Robinson och Fredag ombord på flotten

Fredag blir mer och mer förvånad

Allra mest längtade Robinson att få prova de kläder som han hade hittat. Vad det skulle bli härligt att slippa det gräsliga omhölje av bastmattor och hårda, ogarvade hudar som han nu under många år hade varit klädd i. Tänk, att ta på sig plagg av riktigt linne och riktigt ylle! Han hade tagit med en officersuniform åt sig själv och matroskläder åt Fredag. Han gick bakom några täta buskar och klädde om sig. Vad skulle Fredag göra för min, när han fick se sin kazika i den här stråten!

Det var en underbar känsla att åter få på sig en hel, bländande vit skjorta, nya strumpor, skor med blanka spännen och så den röda uniformen med guldsnodder. Till sist satte han den bredskyggiga hatten på huvudet, spände på sig värjan och stack pistolerna i bältet.

Stolt som en kung klev han fram ur buskarna och gick långsamt rakt mot Fredag. Vilden tog förfärad ett par steg baklänges — var det här verkligen kazika? Var det inte någon av änglarna, som Robinson hade talat om? Han sken ju som guld, när solen lyste på honom! Men den välkända rösten lugnade snart Fredag, som förtjust stirrade på sin herre.

Nu var det Fredags tur att få nya kläder. Men det gick varken fort eller lätt för honom att bli klädd, och Robinson kunde inte låta bli att skratta åt honom. Visst var Fredag ivrig att få pryda sig med de vackra kläderna, men han kunde rakt inte begripa, hur han skulle få dem

på sig. Han försökte sticka benen i ärmarna, och byxorna trädde han på armarna. Tröjkragen satt på magen, och han hade ett fasligt besvär att knäppa jackan på ryggen. Han måste plocka av sig alltihop, och först när Robinson hade hjälpt honom, blev han ordentligt klädd.

När Fredag äntligen var färdig, hoppade han och tjöt av förtjusning. Han kände ju genast att dräkten var mjuk och behaglig och förstod att den skulle skydda honom mot moskiterna. Men skorna ville han inte ha på sig. De verkade tunga och hårda, tyckte han.

Nu blev alla de övriga sakerna från skeppet undersökta. Robinson visade Fredag, hur man skulle använda verktygen. Vilden blev inte litet förvånad, kazikas folk kunde då hitta på allt möjligt!

Robinson började genast yxa till en liten mast. Nu kunde de använda segel på flotten, så att de inte behövde vänta på tidvattnet. Under tiden återvände Fredag till fästningen för att sköta om lamadjuren.

Medan vännen var borta, laddade Robinson en av bössorna. Han tänkte avlossa ett skott, när Fredag kom tillbaka. På så sätt skulle vilden få lära sig, hur man använder krut. När Fredag kom, blev han mycket förvånad, att Robinson hade hunnit med så mycket. Han var ivrig att lära sig sköta de nya verktygen, och kazika visade tåligt om och om igen, hur han skulle hantera såg, yxa och hyvel.

Med ens slog en havsörn ner i vattnet och höjde sig igen efter ett ögonblick med en fisk i näbben. Hastigt grep Robinson den laddade bössan.

— Titta på havsörnen, ropade han till Fredag.

I detsamma small skottet, och fågeln störtade död i havet.

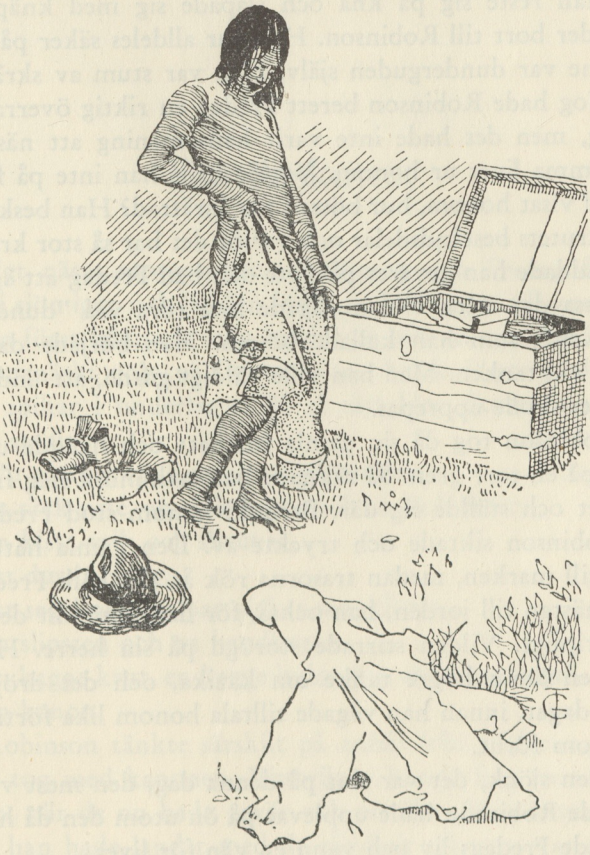

Nu var det Fredags tur att få nya kläder

Med ett illtjut föll Fredag till marken. Detta var märkvärdigare än allt annat otroligt, som han hade upplevat.

— Tupans stav, skrek han. Uhuhu! Nåd, nåd, väldige Tupan!

Han reste sig på knä och släpade sig med knäppta händer bort till Robinson. Han var alldeles säker på att denne var dunderguden själv. Han var stum av skräck.

Nog hade Robinson berett Fredag en riktig överraskning, men det hade inte varit hans mening att nästan skrämma livet ur honom. Varför hade han inte på förhand visat honom, hur bössan var inrättad? Han beskrev nu krutets beståndsdelar och varför det har så stor kraft. Så laddade han geväret på nytt och bad Fredag att själv avlossa det. Men vilden vågade inte röra vid "dunderstocken", som han kallade bössan. Han började darra bara vid tanken. Men han ville väldigt gärna, att underverket skulle upprepas.

Robinson tog då sin gamla basthatt och hängde upp den på en torr gren. Så räknade han etthundra steg från trädet och ställde sig där. Bredvid honom stod Fredag.

Robinson siktade och tryckte av. Den gamla hatten föll till marken, medan trasorna rök åt alla håll. Fredag föll nästan till jorden, han också, för han fann allt detta obegripligt. Vilden stirrade storögd på sin herre. Han fick en ännu högre tanke om kazika, och det dröjde flera dagar, innan han vågade tilltala honom lika förtroligt som förut.

Solen sjönk, det var slut på denna dag, den mest välsignade Robinson hade upplevat på ön utom den då han räddade Fredags liv och vann en vän för livet.

Robinson tog fram en psalmbok, som han hade funnit

på skeppet. Fredag lyssnade andäktigt med knäppta händer, medan Robinson läste en psalmvers.

Så lade han undan psalmboken, läste Fader Vår och sade amen. Fredag sade också amen. Det hade han redan lärt sig.

Kanonskottet

Tidigt nästa morgon satte Robinson och Fredag flotten i sjön igen och lät den föras med ebben ut till vraket. Allra först hämtade man bräder ur lastrummet. De blev ett utmärkt golv på flotten, varje bräda fästes med ett par spikar i underlaget. På så sätt blev flotten fastare och stadigare.

Nu gjordes ett nytt urval på vraket:
en säck vete, en säck havre och en säck ärter,
en kista spik och skruvar,
ett dussin yxor,
ett segel och ett par säckar sängkläder,
en slipsten och en handkvarn,
en kagge krut, en kagge kulor och en kagge hagel,
en kanon.

Robinson tänkte särskilt på anfall från vildarna, när han tog med kanonen. Visserligen kunde han vara rätt lugn, när de nu hade gevär och pistoler. Men stranden, där han hade landat med de räddade sakerna, var obefäst. Just där brukade vildarna ofta gå i land. Om han

avlossade en kanonkula över deras huvuden, skulle de nog genast vända om. Då slapp han döda dem.

Vattnet hade stigit betydligt i lastrummet under natten. De måste därför skynda sig att bärga så mycket de kunde. De styrde genast mot land, och seglet visade sig nu vara till stor nytta.

Under återfärden till ön började Robinson ångra sig, att han inte hade tagit med guldstoftet och diamanterna från kaptenens hytt. Det kunde ju vara möjligt, att skeppets kapten ännu levde och kom tillbaka för att försöka rädda dyrbarheterna. Hur skulle Robinson då kunna försvara, att han bara hade räddat vad han själv kunde använda?

Han fick ingen ro, förrän han åter stod på fartygets däck. Nu tog han först och främst med sig den lilla kaggen med guldstoft och asken med diamanter. Han tog också kläder och linne, verktyg av olika slag, en lykta och ett par skottkärror, som han hade upptäckt i en vrå.

När det räddade godset hopade sig på stranden, begrep Robinson, att han måste göra något för att skydda det mot oväder. Redan samma eftermiddag gjorde de ett enkelt tält, en stång till takås med ett stort stycke segelduk över. Tältet var alltså öppet på två sidor, men Robinson ville inte spilla mer tid på det. Innan solen gick ner, var alla deras nya ägodelar under tak.

Nu skulle Fredag få lära sig, hur man fyrar av en kanon. Robinson laddade den med en kula och riktade mynningen så, att kulan skulle stryka längs vattenytan. Då skulle Fredag riktigt kunna se, med vilken fart den gick. När allt var klart, grep Robinson den brinnande luntan.

— Pass på, Fredag, ropade han. Nu smäller det!

Skottet dånade ut över sjön. Fredag väntade sig något märkvärdigt, men detta var nästan för mycket. Han darrade i alla lemmar. Men han höll ögonen på havsytan som Robinson hade sagt honom. Genom krutröken såg han kulan rusa fram över vattenytan och försvinna i fjärran.

När han fick tillbaka talförmågan, försäkrade han, att ett enda sådant skott skulle vara nog för att skrämma alla hans landsmän på flykten. De skulle inte ett ögonblick kunna tro att någon annan än Tupan kunde ställa till ett sådant åskväder.

Den ena av tältets öppna sidor var nästan fylld av trälådor och tunnor. Där innanför ställde man de saker, som var mest ömtåliga för väta. Mitt i tältet bredde

Robinson ut sängkläderna. Det blev två sköna bäddar åt dem. Inte var filtar och täcken nödvändiga för köldens skull. Men Robinson njöt av att inte längre behöva ligga på gräset eller bara sanden utan få krypa ner i en riktig bädd.

När det började mörkna, hängde Robinson lyktan i tältet, tände den och tog fram de papper han hade funnit i kaptenens hytt. Han tänkte ta reda på litet om skeppet, vem som ägde det och vart det hade varit på väg. Men det visade sig, att både papperen och de flesta böckerna var skrivna på ett främmande språk, som han inte förstod.

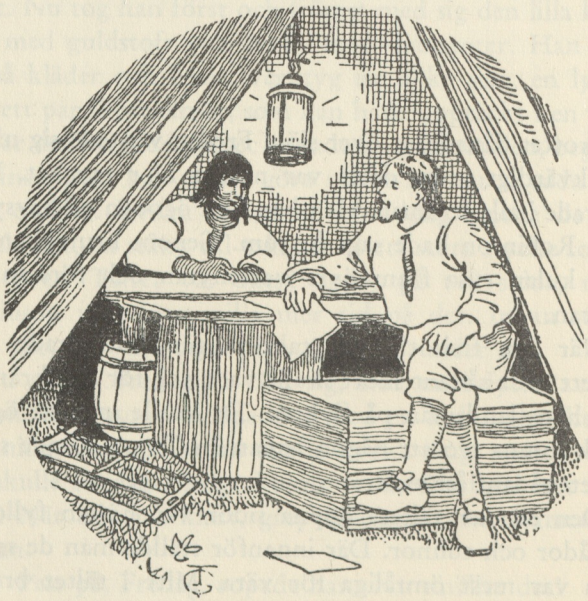

Robinson i livsfara

Robinson blev mycket besviken. Hur skulle han nu komma underfund med sammanhanget?

I en av böckerna låg två brev. Utanpå stod ordet Barbados. Han visste, att en av de västindiska öarna hette så. En gång hade en sjökapten därhemma berättat om Barbados. Där drev man på den tiden handel med negerslavar. De svarta köptes och såldes som andra varor av snikna köpmän. Fartyget hade tydligen varit ett slavskepp. Av en förteckning, som han fann bland papperen, såg han, att ungefär hundra svarta slavar hade funnits ombord. Man hade troligen tänkt sälja dem i Barbados.

— De olyckliga människorna har kanske blivit räddade genom den häftiga stormen, sade han till Fredag, de har tagit båtarna och nått land och undkommit.

Fredag nickade ivrigt.

— Men då måste du väl också medge, fortsatte Robinson, att stormen har varit till nytta? Vi miste båten och förlorade hoppet att komma bort härifrån — åtminstone för närvarande. Men tänk, så mycket vi har fått istället, alla saker här i vårt tält. Har vi inte fått alltihop tack vare stormen?

Fredag erkände, att det var sant.

— Visst är det sorgligt, om det vi vunnit har kostat andra människor livet. Men vad vet vi om det? Kanske stormen har varit till välsignelse för de skeppsbrutna, och kanske för kaptenen också.

Han lade alla brev och handlingar i en väl dold håla, där han också förvarade guldstoftet och diamanterna. De skulle lämnas tillbaka till ägaren eller till dennes arvingar, om Robinson en gång kom tillbaka till Europa.

Utflykterna till vraket fortsattes en hel vecka. De tog med sig allt, som möjligen kunde komma till någon användning. En stor del av lasten bestod av elfenben. Men det var inte till någon nytta för Robinson och fick därför bli kvar ombord. Han brydde sig inte heller om några säckar kaffe. Han hade varit utan denna dryck så länge; han brydde sig inte om den mera.

Men de bröt loss allt vad de kunde av trävirket och förde det i land. De tog med sig alla kläder, lås, gångjärn och verktyg. De övriga fem kanonerna flyttade de också över till ön.

En dag, när de just hade kommit ombord på skeppet, märkte de, att det hade tagit in mycket mera vatten. Åskan mullrade på avstånd. Det var farligt att råka ut för en storm på vraket eller på timmerflotten. Därför skyndade de sig av alla krafter att lasta flotten. Och så gav de sig av mot stranden.

De hade knappt hunnit halvvägs, förrän ovädret bröt ut. Det blev beckmörkt, regnet öste ner, stormen tjöt, och blixtarna korsade varandra. Vinden drev upp branta, fräsande vågor. Flotten darrade under deras fötter, en våg bröt in över aktersidan, och i nästa sekund dök fören djupt ner i vattnet. Ett par tunnor rullade överbord.

Flotten var hjälplös i vattenvirvlarna. De båda männen kastade sig ner och klängde sig krampaktigt fast för att inte spolas bort. Det knakade i alla fogar, stockarna darrade och skälvde. Ljungeldarna korsade varandra,

Flotten var hjälplös i vattenvirvlarna

i mörkret, åskan skrällde, så man varken kunde höra eller tala.

Den skröpliga flotten höll inte ihop så länge. Repen brast, spikarna lossnade, och stockarna vräktes åt alla håll. Robinson och Fredag hamnade i de rasande vågorna.

Robinson försökte hålla sig uppe, men vattenmassorna slungade honom omkring som en boll. Så förlorade han sansen, gav till ett förtvivlat skrik och lät armarna sjunka.

Men Fredag tumlade om i vattnet som en säl. Än var han under, än över vattenytan, men hur han rullade runt, lyckades han ändå hålla sig uppe. Då han hörde ropet, var han med ett par simtag hos sin herre och grep tag i hans kläder. Med ena handen höll han honom ovan vattnet, med andra handen försökte han få fatt i en timmerstock i närheten. Han lyckades också gripa tag i den, lade sig tvärs över den och lyfte sedan upp Robinson.

— Mod, kazika! skrek han i hans öra. Håll fast, kazika!

Och Robinson lydde halvt omedvetet. Han lyfte armarna och grep tag i stocken. Men Fredag tordes inte släppa honom ett ögonblick.

Nu kom de in bland bränningarna.

— Kazika, alla fingrar håll fast, tjöt Fredag.

Och så slungades de av en väldig bränning upp på stranden. Fredag borrade sig med händer och fötter ner i sanden, så han fick fäste innan nästa våg hann fram. Men för Robinson gick det sämre. Också han slungades in mot stranden, men vågorna tog honom med sig tillbaka igen, och han försvann i vattenmassorna. Fredag stod stum och stel och väntade. De svarta ögonen stir-

rade i förtvivlan. Han spände alla muskler, som en katt färdig till språng. Så skymtade en arm och ett huvud, än en gång kastades Robinson upp på stranden. Fredag gav till ett tjut, störtade fram och grep tag i kazika, innan vattnet hann suga honom med sig. Äntligen var båda i säkerhet.

Fredag gned och rullade kazika länge, innan han fick liv i honom. Till slut återfick Robinson medvetandet, och vilden pysslade om honom med öm omsorg. Hela natten sov han lugnt vid Fredags sida, och nästa morgon var han återställd. Nu hade Fredag i sin tur räddat kazikas liv. Deras vänskap skulle hålla livet ut.

Flyttning och byggnadsarbete

Stormen hade lagt sig under natten. När Robinson och Fredag på morgonen kom ner till stranden, var vraket försvunnet. En massa plankor och bräder gungade i bränningarna, det var allt som var kvar av skeppet.

Hela dagen arbetade de med att bärga plankor och bjälkar, som drev in mot stranden. Virke kunde de aldrig få för mycket av. Men allt det bärgade godset måste snarast flyttas hem till fästningen. Detta var inte lätt, eftersom de inte kunde hjälpas åt. Den ene måste hela tiden vakta tältet, så att inte vildarna smög sig i land, tog allt och kanske upptäckte själva fästningen. De höll därför vakt halva dagen var.

Robinson spände den lurvige kamraten för kärran

Fredag tog första vakten. Alla sex kanonerna laddades, och mynningarna riktades mot havet. Strax bredvid gjorde han upp eld för att ha till hands om luntan behövde tändas.

Under tiden gav Robinson sig av till fästningen med första lasset. Visserligen hade han ingen vagn, men skottkärran fick duga. Han hade gjort seldon till pudeln av segelduk och rep. Så spände han den lurvige kamraten för kärran. Hunden drog allt vad han orkade, medan Robinson gick bakom och höll i skaklarna. Pudlar är läraktiga djur, och snart var skeppshunden en duktig dragare, som lunkade före skottkärran och dessutom gärna bar ett paket i munnen.

Robinson hade lagt av sin officersuniform och klätt sig i matroskläder. På första lasset tog han med krutet och annat, som var ömtåligt för väta. När han kom tillbaka från fästningen, hade han med sig de tio lamadjur som hade tränats att bära bördor. Varje lama orkade med minst sjuttio kilo, så de var till stor nytta vid flyttningen. Redan efter en vecka var allt godset lyckligt och väl hemma i fästningen. Bara några plankor och bräder gömdes tills vidare kvar i busksnåren.

Geten togs också hem och ställdes in i lamahjordens stall. Det var si och så med sämjan till en början. Geten stångades, och lamadjuren spottade, som de brukar, när de är på dåligt humör. Men snart blev de vana vid varandra och kom väl överens. Fredag hade fortfarande en viss respekt för getens horn. Men den lustiga pudeln och han blev snart goda vänner.

Naturligtvis kunde inte allt få plats i grottan. De måste därför slå upp ett tält inne på gården och tills vidare stuva in godset där. Men så fort som möjligt skulle de

bygga ett större träskjul, som skyddade ordentligt mot storm och regn. Virke hade de nu gott om och verktyg likaså, det gällde bara att använda dem på det rätta sättet. Robinson hade aldrig sysslat med sådant arbete, och Fredag hade inte ens sett ett hus av trä. Men de hade lärt att reda sig på egen hand och klara sig med de enklaste redskap. Det viktigaste var att tänka sig för och sedan hugga i.

De fällde träd, de yxade till bjälkar, de borrade, sågade, hamrade och högg. Snart stod det lilla huset där med väggar av tjocka plankor och ett tak av bräder täckt med ett tjockt lager av kokosblad. Den lilla byggnaden fick till och med fönster. Robinson hade tagit hem kajutfönstren från vraket och satt in dem i två av väggarna. Fredag beundrade glaset mer än något annat. Han hade aldrig förr sett en sten, som var genomskinlig som luft. Aldrig tröttnade han på att se ut genom rutorna och stryka med fingret längs den klara ytan.

När huset stod färdigt och allt flyttgodset var under tak, bestämde Robinson att de skulle bygga en ordentlig ingång till fästningen. Han tänkte bryta igenom muren och sätta en träport i öppningen. Över vallgraven skulle han lägga en vindbrygga lik den som man i forna dagar hade utanför de gamla riddarborgarna. De hade allt som behövdes: virke, haspar, gångjärn, lås och spik. Arbetet var inte lätt, men det gick. Det var besvärligt att få den klumpiga vindbryggan att vrida sig kring gångjärnen, men de övervann den svårigheten också.

När allt var klart, lade Robinson kanonerna på vallarna, två på den södra sidan, två på den östra och två på den västra. Nu kunde de vara fullkomligt trygga.

Husliga bestyr

Nu var majsen mogen, och i år gick det lätt att skörda. Robinson och Fredag hade inga liar, men de hade värjorna. Och de hade riktiga hackor, när tiden var inne att ta upp bataterna. Majsen tröskades och gav två fulla säckar. Arbetet gick med liv och lust.

Skeppsskorporna började ta slut, och därför skulle Robinson baka bröd. Han malde vete och majs på en liten handkvarn, som han hade hittat på vraket. Han hade ingen sikt, men ett stycke gles väv fick duga. Nu gällde det bara att bygga en bakugn, och det gick lättare än han hade trott.

En vacker dag bakade Robinson några bullar av vetemjöl och några av majsmjöl. Vetebrödet smakade bäst. Därför tänkte han hädanefter så mest vete. Jordbruket roade Robinson mycket. Marken var bördig, och man kunde så och skörda två gånger om året.

Ett verktyg saknade de fortfarande: en järnspade. De hade inte hittat någon på vraket. Och spadarna, som Fredag gjorde av det hårda järnträdet, blev fort utslitna, för jorden var full av stenar och rötter. Robinson ämnade därför uppföra en smedja, där man kunde tillverka alla möjliga verktyg som behövdes. Bland vrakgodset fanns en del utrustning för en smedja: blåsbälg, ett litet städ, tänger, hammare, mejslar och filar. Järn fanns i överflöd, nytt och gammalt, både järnplåt och järnstänger.

Bland vrakgodset fanns en del utrustning för en smedja

De satte genast i gång. Köket blev betydligt utvidgat och förvandlades till smedja, och spisen byggdes om. Nu kunde två personer bekvämt arbeta där.

Smedjan och godsmagasinet minskade gårdsutrymmet, men det kunde ju inte hjälpas.

Under regntiden stod båda dagligen vid städet eller ässjan. I början misslyckades de. Fredag brände fingrarna ideligen och skrek i högan sky. Men trägen vinner, och en dag hade de en riktig spade färdig. Sedan var det mycket lättare att göra en till. Nu gick grävningen mycket bättre.

De måste också skaffa sig en plog. Robinson hade just inte mycket reda på hur en plog såg ut, och Fredag hade förstås inte en aning om det.

Robinsons plog bestod av en tjock stadig trädgren, och vid den krökta änden hade han fäst ett trekantigt järn som plogbill. Från kröken utgick en mindre trädgren åt motsatt håll. Den tjänade som styrstång.

När regntiden var över, började Robinson plöja. Men det var ett verkligt slavgöra både att vara häst och att styra, det var Robinson och Fredag överens om. Därför fick två av lamadjuren lära sig att dra plogen, och Robinson gjorde seldon åt dem. Sedan njöt både Robinson och Fredag av detta arbete i det fria.

Men man ska harva vad man har plöjt, och därför måste de också göra en harv. Först smidde de ett antal järntänder. Så satte Robinson ihop en fyrkantig ram av trä och slog in harvtänderna i ramen. Harven var färdig.

Nu sådde Robinson vete, ris och ärter. Fem månader senare skördade han ungefär femton gånger så mycket som han sått. Nu behövde han inte längre vara orolig att han själv, Fredag eller husdjuren skulle behöva svälta.

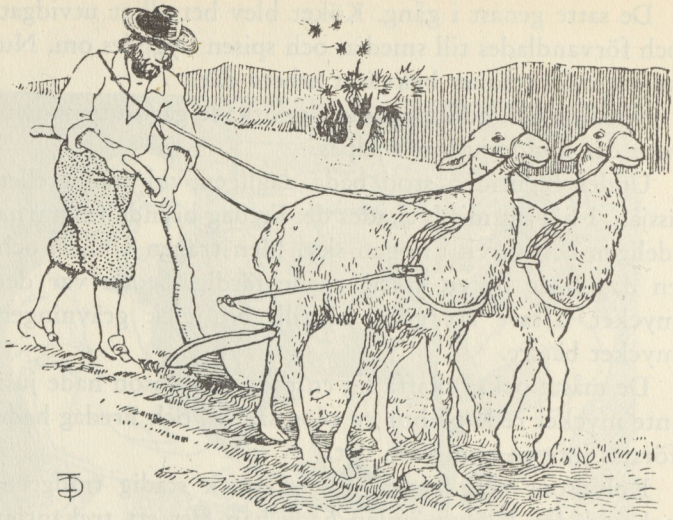

Geten hade fått två killingar. De var Fredags förtjusning, och fast han en gång varit så rädd för "trollet", tyckte han mycket om "trollungarna", som han kallade getens ungar. Deras djärva språng lockade honom att hoppa i kapp med dem, så killingmamman stod helt förbluffad. Men bara hon gjorde min av att ta till hornen, så tog Fredag till benen.

Lamadjuren hade dubbelt värde nu, när de inte bara lämnade mjölk och smör utan också tjänstgjorde som dragare, alltid tåliga och nöjda. Pudeln vakade över dem alla och spelade "pajas" då och då, för Robinson lärde honom många nya konster. Pål pladdrade på som vanligt, men pudeln sneglade misstroget på honom. Tydligen tyckte han inte, att det passade sig, att en fågel blandade sig i människors samtal.

Robinson och Fredag blev så småningom sina egna skräddare, skomakare, smeder, bagare, snickare, krukmakare och murare. De skötte själva sin jord och sin trädgård, sin jakt och sitt fiske. För var dag som gick, blev de allt skickligare och mer företagsamma.

Vildarna kommer tillbaka

Det hände i alla fall ganska ofta, att Robinson kände sig missmodig. Visst var allting mycket bättre än innan Fredag kom till ön. Men förr eller senare skulle den dagen komma, då en av dem gick bort. Den som blev kvar skulle då bli precis lika ensam som han själv en gång hade varit.

Det hade gått mer än ett halvt år, sedan stormen tog ifrån dem den lilla båten men i stället gav dem så mycket annat. Den påtänkta resan till Fredags ö nämndes inte en enda gång mellan vilden och Robinson. Fredag teg och led, och hans herre låtsades inte märka, att vännen titt och ofta smög sig upp på berget. Där kunde han med sin skarpa blick skymta kusten av "fars land".

Men en dag började Robinson själv tala om saken. Fredag blev utom sig av förtjusning, och man beslöt genast börja på en ny båt.

En morgon var Robinson sysselsatt i smedjan. Han skickade Fredag ner till stranden för att fånga en sköldpadda. Han längtade efter den goda soppan. Knappt

hade en kvart gått, förrän Fredag kom tillbaka, flämtande och upprörd.

— Nu de komma! De komma! skrek han.

— Vildarna? ropade Robinson lika ivrigt. Var finns de?

— De landstiga på samma strand som sist, men längre söderut. De vara en, två, tre, fyra, fem, sex båtar.

Han måste räkna från början för att hitta rätta antalet, så uppskrämd var han.

Fredag fick genast ta fram vapnen och ladda bössorna. Robinson skyndade själv uppför repstegen för att spana. Fredag hade rätt, men avståndet var för långt för att man skulle kunna se, vad vildarna hade för sig. Troligen skulle de fira en av sina fasansfulla fester igen. Då måste den avbrytas.

Medan han klättrade nedför stegen, ropade han:

— Kom, Fredag! Kom hit!

Fredag kom genast.

— Jag måste fråga dej om en sak ... vill du verkligen strida mot din egen stam?

— Det inte vara Fredags stam, kazika. Inte fars folk.

— Men det är folk av din färg, din ras. Vill du ändå hjälpa mej?

— Ja, kazika!

— Vill du göra precis som jag säjer och inte springa din väg, fast de är så många? Du får inte bli rädd, när de tjuter och störtar emot oss.

— Fredag inte springa, om inte kazika springa, hela tiden följa kazika i hälarna.

— Bra! Allra först ska vi ta ner en av kanonerna och lägga på skottkärran, som vi ändrade om till kanonvagn.

När detta var gjort, fortsatte Fredag att ladda bössor

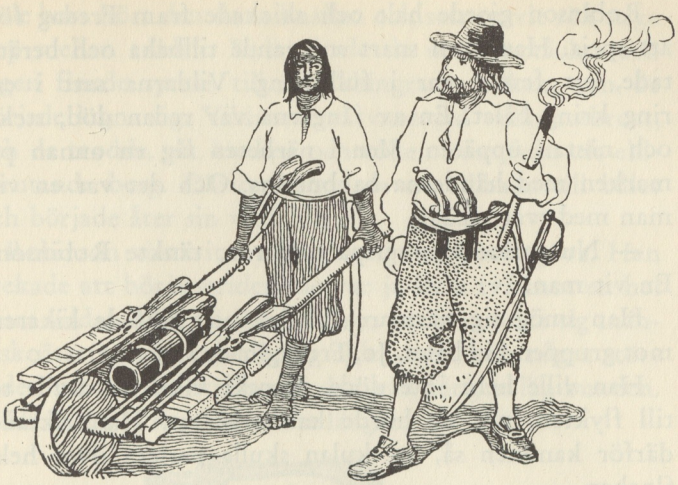

och pistoler. Robinson stoppade frukosten i fickan och rådde Fredag att göra detsamma. Själv tog han med sin kikare, en flaska vin och litet linne, om de skulle bli sårade. Han tände en lunta, och så var de färdiga att ge sig av. De hade en värja och tre laddade bössor var samt två pistoler och var sin jaktkniv i bältet.

När de kommit över vindbryggan, vände Fredag tillbaka in och drog upp den. Så klättrade han uppför repstegen och sprang över berget ner till kazika. Om angreppet misslyckades, ville Robinson på så sätt hindra vildarna att komma in i fästningen.

Han tänkte närma sig kusten på omvägar, så att de under tiden skyddades av skog och busksnår. Visst var de en liten truppstyrka — två man med en kanon på en skottkärra. Men de var inte rädda, och de lyckades komma rätt nära vildarna utan att bli upptäckta.

Robinson gjorde halt och skickade fram Fredag för att speja. Han kom snart smygande tillbaka och berättade, att festen var i full gång. Vildarna satt i en ring kring bålet. En av fångarna var redan död, stekt och nästan uppäten. Men i närheten låg en annan på marken med händerna bakbundna. Och det var en vit man med svart skägg.

— Nu måste vi angripa vildarna, tänkte Robinson. En vit man!

Han smög sig närmare fienden och riktade kikaren mot gruppen vid bålet. Jo, Fredag hade sett rätt.

Han ville helst inte döda. Kanske vildarna skulle ta till flykten, när de hörde kanonskottet. Han riktade därför kanonen så, att kulan skulle passera över hela flocken.

Så fyrade han av. Skottet dånade, och vildarna gav till ett förfärligt tjut, rusade upp och störtade bort till kanoterna.

— De gissa det vara Tupan själv. Inte veta något om kazikas kanon... aldrig luktat åskepulver, inte känna krut. Se, hur de springa bort! Ho ho ho!

Fredag slog sig förnöjd med händerna på knäna. Han glömde, att han själv för inte länge sedan hade varit lika rädd för "åskepulvret". Han trodde, att de redan hade segrat. Och det trodde Robinson också. Men de tog fel.

Bland vildarna fanns en lång, kraftig man med fjäderbuske på huvudet och gult skynke om livet. Det var tydligen hövdingen. Han såg sig om, skrek något som Robinson inte kunde uppfatta och svängde sin klubba över huvudet.

Vildarna hejdade sig. De modigaste samlade sig kring hövdingen och gav till ett genomträngande härskri. De

hade bara hört den dova knallen och sett en vit rök stiga upp mellan träden. Kulan hade de inte upptäckt, och ingen fiende syntes till. Nu skingrades röken, och de började lugna sig. Vildarna var vana vid vulkanutbrott, och de trodde, att knallen och röken kom från ett eldsprutande berg. Därför vände de nu tillbaka till bålet och började åter sin vilda dans.

Robinson visste inte riktigt vad han borde göra. Han tvekade att börja striden, de var ju bara två mot en hel skara vildar. Men när krigsdansen var slut, satte sig människoätarna helt lugnt kring elden igen, och några störtade bort till det ställe, där den vite fången låg bunden.

Då tvekade Robinson inte längre.

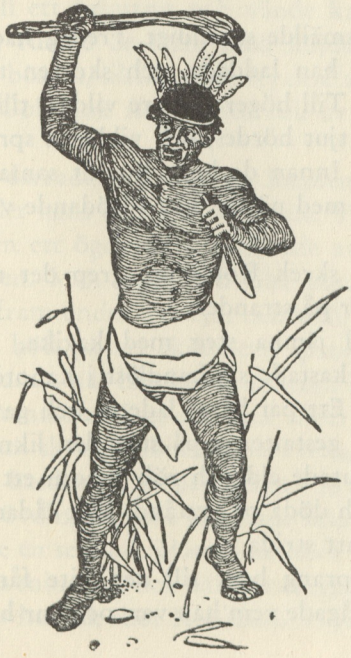

Strid och seger

— Ta dina tre bössor och gör som jag, sade han till Fredag.

Han grep de tre andra bössorna och sprang fram ur snåret, tills han stod ungefär hundra steg från vildarna. Då lade han de två bössorna på marken och siktade med den tredje. Fredag gjorde precis som kazika.

— Du till vänster i flocken, jag till höger, viskade Robinson.

Två skott smällde samtidigt. Fredag hade inte sparat på hagel, när han laddade, och skotten träffade i den täta klungan. Till höger föll tre vildar, till vänster fem. Ett förfärligt tjut hördes, och vildarna sprang förfärade om varandra. Innan de hade hunnit sansa sig, knallade två nya skott med nästan lika förödande verkan som de första.

— Framåt! skrek Robinson, grep det tredje geväret och sprang ner på stranden.

Fredag höll jämna steg med kazika. Alla vildarna flydde, några kastade sig handlöst i kanoterna, tjutande och vrålande. Ett par båtar lade ut och gav sig av i vild fart. De båda gestalterna på stranden liknade två onda andar: de sprutade eld och rök genom ett långt rör, de kunde såra och döda på avstånd. Mot sådana fiender var det inte lönt att strida.

Robinson sprang bort till den vite fången, skar av banden och frågade vem han var, och var han kom ifrån.

Mannen förstod inte engelska men gissade sig till meningen och svarade på latin:

— Christianus! Hispanus! (Kristen! Spanjor!)

Spanjoren fick en duktig klunk ur vinflaskan. Sedan hällde Robinson vin i handen och började gnida de ställen, där repen hade skurit in.

Fredag kände sig väldigt modig, när faran var över. Han sprang ner på stranden och ropade några hånfulla ord efter de flyende. Men det skulle han inte ha gjort. Den sista kanoten var hövdingens, och han och hans män hörde Fredags ord. De hade flytt för troll och andar. Men dessa förolämpningar slungades ut på ett språk, som de förstod. Då förvandlades deras rädsla till raseri.

De gav till ett krigstjut och vände kanoten. När de kom i land, rusade de fram med höjda stridsklubbor. Fredag lyfte bössan, siktade och tryckte av.

— Store Gok-Rok få munnen full av eld, skrek han hånande.

Men han darrade nog litet på handen. Varken store Gok-Rok eller hans män blev träffade. Vildarna hejdade sig visserligen ett ögonblick, förfärade av blixten, knallen och röken. Men ingen föll eller blev sårad, och då störtade de fram under nya tjut och vrål.

Robinson höll på att sköta om spanjorens sår. Han uppfattade faran, när han hörde skottet. Fredag försökte förtvivlad komma undan, och åtta vildar jagade honom.

— Pistolen! skrek Robinson till Fredag.

Han grep hastigt en av pistolerna i sitt eget bälte och siktade på hövdingen, som just hade hunnit upp Fredag. Han tvekade en sekund. Måste han döda ännu fler? Men det var i sista minuten, och när hövdingen höjde klubban över Fredags huvud, sköt Robinson. Hövdingen föll liv-

lös till marken. Spanjoren rusade upp. Robinson kastade till honom sin jaktkniv, grep sin andra pistol och sköt på nytt. När Fredag hörde kazikas skott, vände han sig mot förföljarna, och två nya skott fällde två vildar till. Men ännu var fienderna fem mot tre.

— Håll ut! skrek Robinson och laddade hastigt om.

Fredag fällde ännu en vilde. Nu stod han och spanjoren med var sin jaktkniv mot fyra fiender, som rusade emot dem i vilt raseri. Två av vildarna störtade mot den vite mannen, två mot Fredag.

Fredag sårade en motståndare i armen, så han tappade sin klubba. Men spanjoren, som var svag och utmattad, kunde inte värja sig mot sina fiender. Han föll och en av vildarna vred jaktkniven ur hans hand.

Robinson hade nu hunnit ladda gevären. Vilden höll redan kniven i högsta hugg, när Robinson sköt. Mannen stupade, och hans kamrat tog till benen. Just då lyckades Fredag stöta kniven i sin andre fiende. Nu kunde han inte hejdas — vildens natur tog ut sin rätt. Han gav upp ett förfärligt stridstjut, svängde den blodiga kniven över sitt huvud, flög över sanden snabb som en hjort och hann med några språng upp den flyende. Kniven träffade fienden rakt mellan skulderbladen. Med ett stönande sjönk den döende till marken.

Striden var över. Ingen av de åtta förföljarna kom undan med livet. Fredag och spanjoren hade bara fått obetydliga sår. Robinson var alldeles oskadad. Han vandrade runt på slagfältet. Kanske någon ännu levde, så att han kunde vara till hjälp. Men alla tycktes ha dött ögonblickligen. Tjugo vildar låg döda på stranden.

Spanjoren sjönk ner på marken. Han var så svag, att han inte längre kunde stå på benen.

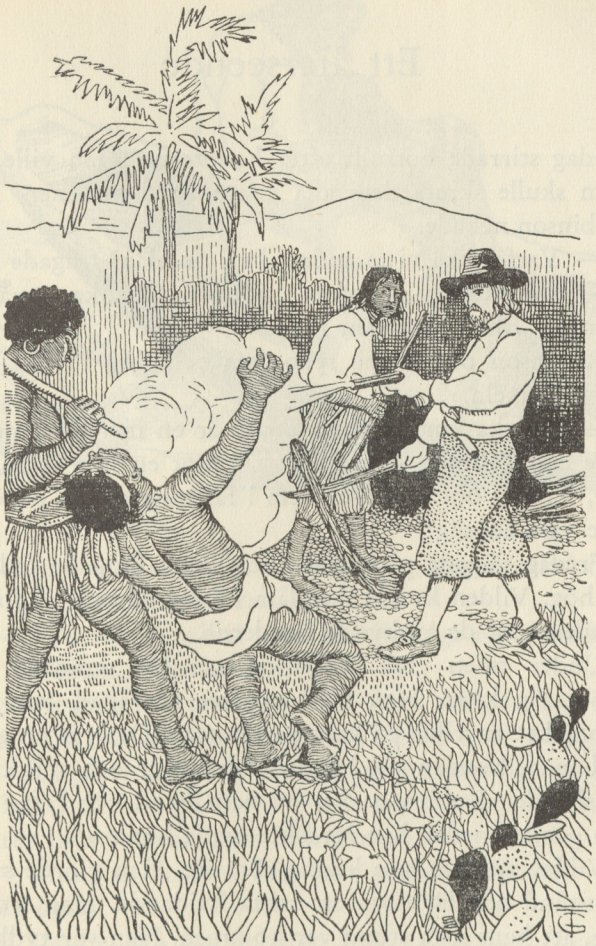

Hövdingen hade höjt sin klubba över Fredags huvud; då sköt Robinson

Ett återseende

Fredag stirrade hotfullt efter kanoterna. Han ville, att man skulle skjuta dem alla i sank med kanonen. Men Robinson nekade.

— Varför ska vi ta andras liv i onödan? frågade han.

— De kunna komma tillbaka, kazika, många, många... hela stranden full!

Robinson pekade på spanjoren och slog Fredag förtjust på axeln.

— Du ska komma ihåg, att vi är en mer än i morse, sade han. Nu kan vi ta upp strid mot en stor skara vildar, särskilt om vi möter dem i fästningen. Du behöver inte vara ängslig!

Fredag släpade på kazikas befallning ihop de fallna i en hög. Vilden kunde inte låta bli att då och då knyta handen mot de avskydda fienderna.

Under tiden gick Robinson ner till stranden. En kanot låg kvar. Han blev mycket förvånad, när han upptäckte en vilde på kanotens botten. Det var en gammal man, bunden till händer och fötter och märkt av misshandel. Robinson skar av hans band och lyfte upp den gamle, medan han försökte lugna honom.

Vilden tycktes inte kunna röra sig. Han gjorde svagt motstånd och lät höra ett sakta kvidande. Han trodde nog, att hans sista stund var kommen. Han var tydligen en av de fångar vildarna haft med sig och glömt vid sin hastiga flykt. Robinson visste inte hur han skulle kunna

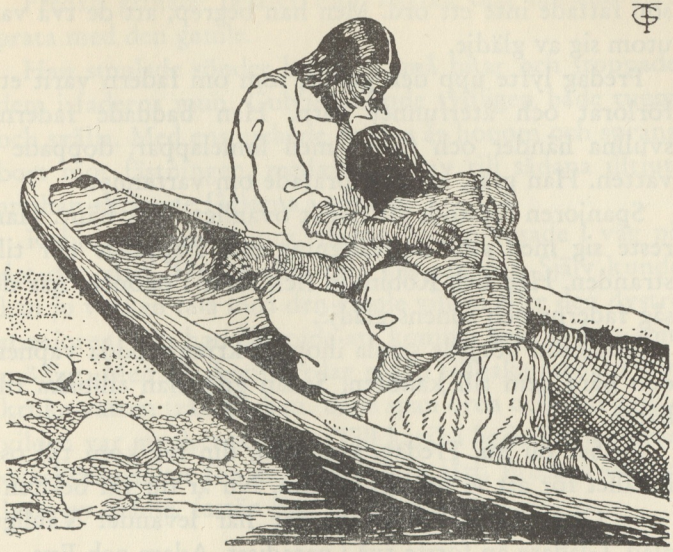

förklara för den gamle att han inte längre var i fara. Därför ropade han på Fredag.

— Vad vilja kazika? undrade Fredag, när han kom ner till båten. Vilja kazika...

Mer kunde han inte säga. Han blev stående som förstenad. Så började han fäkta med händer och fötter, gav till vilda jubelskrik och dansade, precis som den gången, då han fick syn på sin ö från bergets topp. Robinson begrep inte vad som gick åt honom.

— Min far, kazika! Far, far! ropade han med strålande ögon.

Så sprang han ner i båten med sådan fart, att den smala kanoten nästan kantrade. Han kastade sig ner, tog gubben i famnen och pladdrade en lång ramsa. Robin-

son fattade inte ett ord. Men han begrep, att de två var utom sig av glädje.

Fredag lyfte upp den gamle, som om fadern varit ett förlorat och återfunnet barn. Han baddade faderns svullna händer och fötter med linnelappar, doppade i vatten. Han grät, log och pratade om vartannat.

Spanjoren förstod, att något ovanligt hade hänt. Han reste sig med stor ansträngning och stapplade ner till stranden. Han och Robinson fick tårar i ögonen, när de såg faderns och sonens glädje.

Robinson började samla ihop de kringströdda vapnen och bära dem till kanoten. Sedan gick han tillbaka till båten.

— Ser du nu, Fredag, sade han, din far kom till oss i stället för att vi for till honom. Nu är du väl belåten?

— Oho, kazika! Glad ha far här levande! Väldigt glad. Gladare än första två i paradiset, Adam och Eva ...

Han visste inte vad han skulle hitta på i sin förtjusning.

— Nu måste vi verkligen tänka på hemfärden, avbröt Robinson. Din far och spanjoren behöver komma i ro, de måste ha mat och vila. Har du gett din far något att äta?

— Fredag stor slyngel, sade vilden och slog på sin tomma ficka. All maten redan i Fredags mage.

Han funderade ett slag.

— Fredag inte ge far döda mäns kött, fortsatte han, inte snällt mot Gud. Men vad Fredag ge far? Mig vara stor slyngel — äta upp allt.

Robinson hade alldeles glömt bort maten han hade i sin ficka. Han räckte den till Fredag.

— Du var bra stygg, sade han, som inte tänkte på din far. Du förtjänar knappt att få honom tillbaka.

Fredag grinade belåtet mot kazika och började åter prata med den gamle.

Han smulade sönder brödet i små bitar och stoppade dem i faderns mun. Gubben kunde tydligen både tugga och svälja. Med ens nickade Fredag åt honom och sprang bort mot fästningen, medan han gav till sådana illtjut, att han skrämde fåglarna i träden.

Robinson förstod inte, varför Fredag rusade i väg på det där viset. Han tyckte inte alls om det. Själv kunde han ju varken tala med den gamle vilden eller den dystre spanjoren, och han längtade att komma hem så fort som möjligt. Men där kom Fredag redan tillbaka med en stor kruka vatten från bäcken. Både spanjoren och den gamle vilden var mycket törstiga. Till kazika hade Fredag bröd och kött istället för det som fadern fått. Fredags ansikte lyste av glädje, fastän han var så trött.

Hemma igen

Spanjoren var så medtagen, att Fredag måste bära honom ner till kanoten och lägga honom där. Fredag skulle ro båten längs kusten till den lilla viken vid fästningen. Men Robinson gick landvägen, som var mycket kortare. Han kom också först hem.

När han hade gått runt och inspekterat fästningen, gick han upp på berget. Han riktade kikaren utåt havet åt alla håll. Var fanns fienderna? Vattenytan låg lika

blank som vanligt. Då och då strök en sjöfågel på vita vingar längs kusten, och långt, långt ute kunde man skymta några mörka prickar. Det var väl de flyende vildarna.

Längs stranden såg han kanoten glida fram, driven av Fredags kraftiga paddeltag. Under faderns huvud hade sonen lagt sin tröja. Robinson firade ner vindbryggan, tog en bår på ryggen och gick till stranden. Kanoten var helt nära.

— Här alla två! hojtade Fredag redan på avstånd. Spanjoren snäll man men inte begripa kazikas språk något alls.

— Det kan inte hjälpas, men nog är det tråkigt. Nu måste vi först få dem i land.

— Fredag kunna hjälpa! Vit man förstå fars språk. Fredag förstå honom, han förstå Fredag.

De drog upp båten på stranden och band den vid en trädstam. Först lade de spanjoren i skuggan av några stora träd. Sedan bar de Fredags far på båren till fästningen och så spanjoren samma väg. Fredag ställde i ordning bäddar, och Robinson värmde vin för att badda främlingarnas svullna lemmar. Sömn och vila var vad de bäst behövde. De somnade också strax.

Robinson och Fredag kom överens om, att man nu borde ställa till ett riktigt kalas.

— Vi har räddat två människoliv, och du har fått tillbaka din far, sade Robinson. I dag måste vi bulla upp det bästa vi har.

Fredag sjöng och hoppade och skrattade. Men han arbetade snabbt. Han slaktade en ung lama; det skulle bli stek i dag. Robinson dukade bordet och satte vatten över elden för att koka batater.

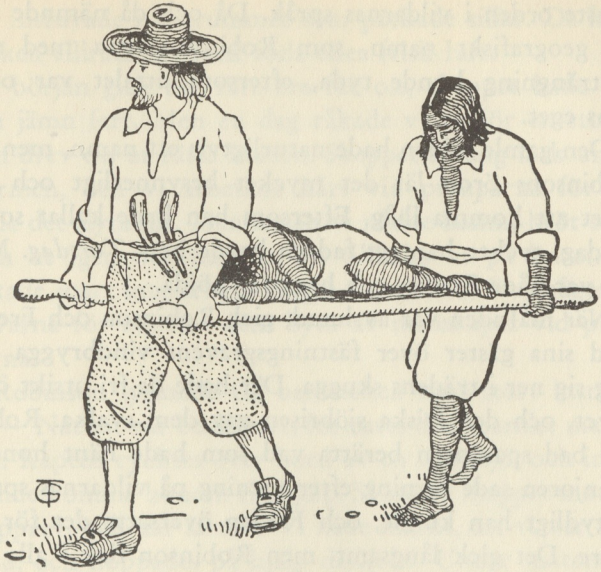

Nykomlingarna sov både länge och väl. När de vaknade, kände de sig piggare. De var ömma i lederna och hade svårt att röra sig. Men med Robinsons och Fredags hjälp kunde de sätta sig till bords och åt snart med god aptit. Fredags far var förvånad över allt han fick se, precis som Fredag hade varit. Och sonen visade varenda sak för fadern med samma stolthet som om han själv hade hittat på och tillverkat alltsammans.

I åratal hade Robinson längtat efter den dag, då han åter skulle få tala med en vit man. Och nu kunde han och spanjoren inte ens förstå varandra. Fredag fick bli tolk, eftersom spanjoren hade hunnit lära sig de vik-

tigaste orden i vildarnas språk. Då och då nämnde han ett geografiskt namn, som Robinson bara med stor ansträngning kunde tyda, eftersom uttalet var olikt hans eget.

Den gamle vilden hade naturligtvis ett namn, men för Robinsons öron lät det mycket besynnerligt och var svårt att komma ihåg. Eftersom han hade kallat sonen Fredag, tyckte han att fadern borde heta *Torsdag*. Med det var både Fredag och hans far nöjda.

När måltiden var avslutad, gick Robinson och Fredag med sina gäster över fästningsgravens vindbrygga och slog sig ner i trädens skugga. Där hade de fri utsikt över havet, och den friska sjöbrisen gav dem svalka. Robinson bad spanjoren berätta vad som hade hänt honom. Spanjoren sade mening efter mening på vildarnas språk, så tydligt han kunde, och Fredag översatte det för sin herre. Det gick långsamt, men Robinson fick i alla fall höra spanjorens historia.

Vad spanjoren berättade

— Vi kom från Afrikas kust, berättade spanjoren. Där hade vi skaffat guldstoft, elfenben och slavar och betalat med bomullstyg, vapen och värdelösa smycken av glas och mässing. Vi hade omkring hundra negerslavar ombord, som skulle föras till Barbados för att säljas. Men innan vi hann fram, hade mer än ett dussin dött, för de

var instuvade i lastrummet som packade sillar. De hade varken tillräckligt med föda eller frisk luft.

I början gick det rätt bra för oss, skeppet hade god och jämn fart. Men en dag råkade vi ut för en storm, som drev oss ur rätta kursen. Skeppet sprang läck under stormen, och vi arbetade hårt vid pumparna för att hålla det flytande. Men innan vi nådde hamn, bröt stormen ut igen och kastade oss tillbaka ut på havet. Vi orkade snart inte arbeta längre utan måste lösa några av slavarna för att låta dem byta av manskapet vid pumparna.

Robinson lyssnade till berättelsen med stort intresse.

— Natten var becksvart, fortsatte den spanske matrosen. Kapten rycktes över bord av en brottsjö, och ingen kunde komma honom till hjälp. Så stötte skeppet mot ett klipprev, och där satt vi. Vi hade märkt, att vi var nära land, och hoppades på hjälp därifrån. Under natten avlossade vi därför flera nödskott. Vi var tvungna att stanna ombord, åtminstone tills det blev dager, så vi kunde bedöma läget. Men för att kunna hålla pumparna i gång måste vi lösa ännu fler negrer. De svarta märkte, att vi vita bara var femton man. De befriade alla sina kamrater och tog hand om båtarna. Efter kaptenens död hade vi ingen ledare, och negrerna var drygt åttio stycken. Vi underhandlade med dem — det var ju säkra döden att utan båtar stanna på skeppet. Lyckligtvis hade vi matroser behandlat negrerna hyggligt. Vi påpekade, att vi hade vapen. Om vi använde dem, skulle vi hinna skjuta ner många negrer, innan de hann övermanna oss.

Till slut avstod de en av båtarna, men vi fick inte ta med några vapen. Med gemensamma krafter fick vi alla fyra båtarna i sjön och stötte ut från vraket. Båtarna

var tungt lastade, det var kolsvart, och sjön gick hög. Vi tänkte försöka nå den bergiga kusten vi hade skymtat just när mörkret föll på. Men vinden vände sej en gång till, och vi visste inte alls, vart vi skulle ta vägen. I gryningen blev det lyckligtvis lugnare. Utan några förluster kom vi så småningom i land på en obekant kust, där det bodde vildar. De tog vänligt emot oss, både de svarta och oss vita. Där levde vi sen tillsammans med infödingarna. Negrerna trivdes riktigt bra. De hade ju aldrig varit vana vid något bättre.

Fredag försökte återge matrosens ord så noggrant som möjligt.

— För några dagar sen, fortsatte spanjoren, blev ön anfallen av andra vildar som bor längre bort på en annan ö. Alla rustade sej till motvärn, vi främlingar också. Vi tyckte, att vi borde hjälpa våra vänner, som hade varit så hyggliga mot oss. Vi drev också fienderna på flykten, sen de förlorat många män. Men när de flydde, tog de med sej den gamle mannen och mej som fångar.

Vi satt fängslade i en bergshåla på deras ö i två dygn. Sen släpades vi ner i kanoterna och fördes hit. Under hela tiden fick vi ingenting annat än rutten fisk som vi inte kunde äta. Vi var dessutom olidligt törstiga, och vi önskade oss döden.

Vad som sen hände, vet ni. Jag kan bara säja tack, för jag är en enkel, obildad matros, som inte vet hur man ska uttrycka sej. Men nog ska jag visa, att min tacksamhet inte är tomma ord.

Spanjoren tryckte Robinsons och Fredags händer. Han såg upp mot himlen och gjorde korstecknet, som om han avlagt ett heligt löfte.

— Fråga vem som var ägare till skeppet, sade Robinson till Fredag.

— Två köpmän i Spanien, svarade matrosen. Den ene köpte slavar, men den andre ogillade allt vad slavhandel hette. Han skaffade sej bara guld för sina varor. Alla ombord visste, att kaptenen hade en kagge guldstoft i kajutan. Men när han spolades över bord, hade vi alla bara tanke på att rädda livet. Därför gick guldet samma väg som allt annat på skeppet och hamnade på havets botten.

Medan mannen talade, såg Robinson och Fredag gång på gång på varandra. Fredag hade riktigt svårt att hålla sig tyst, fast kazika skakade på huvudet och befallde honom tiga.

Överraskningen

Robinson föreslog nu, att de alla skulle gå till kojs efter denna märkliga dag.

När de kom in på fästningens gård, visade han genast spanjoren förrådshuset och alla deras ägodelar. Matrosen spärrade upp ögonen av häpnad. Här fanns ju en hel massa saker från det strandade skeppet. Och sannerligen den gamla pudeln också! Robinson hade stängt in hunden före striden, men nu blev han utsläppt. Han hoppade och skällde av förtjusning, när han fick se sin gamle vän matrosen.

— Aldrig trodde jag, att jag skulle få se Fido mer, utbrast spanjoren.

Asken med diamanterna hade tillhört en engelsk officer, som blivit sjuk ombord och dött. Den spanske kaptenen hade lovat att föra hans efterlämnade ägodelar till familjen i England.

Nästa dag gällde det först och främst att skaffa undan de fallna vildarnas lik. Därför gick alla med yxor och sågar till skogen. Man sågade och högg, tills man kunde stapla upp ett stort bål. Ön hade gott om bränsle, och därför tyckte Robinson det var bättre att bränna liken än att gräva ner dem i jorden.

Gamle Torsdag kunde inte förstå ett sådant slöseri med läcker mat. Han viskade till sonen, att de vita ändå var bra dumma, som inte begrep vad som smakade gott. Men om bara kazika fick smak på människokött, så skulle han nog förstå sig på att använda det bättre sedan.

Fredag blev förfärad. Varken kazika eller kazikas Tupan gillade, att man åt människor. Och det gjorde inte Fredag heller. Gubben såg förvånad ut, men så ryckte han på axlarna. Torsdag hade redan hunnit upptäcka, att sonen fått lära sig en hel del hos den vite höv-dingen, som hade räddat bådas liv. Om kazika nu var så besynnerlig, så måste det ju ändå bli som han ville.

När liken var brända och askan nedgrävd, höll Robinson ett tal till sina undersåtar. Fredag var tolk.

— Nu äger vi allt som behövs för ett lugnt och trivsamt liv, började Robinson. Vi har sällskap, livsmedel, vapen, husdjur och redskap. Men jag tycker inte vi kan njuta av det, när vi vet, att det finns människor som behöver vår hjälp. Jag menar de skeppsbrutna spanjorerna på Torsdags ö. Det vore bäst, om de kom hit till

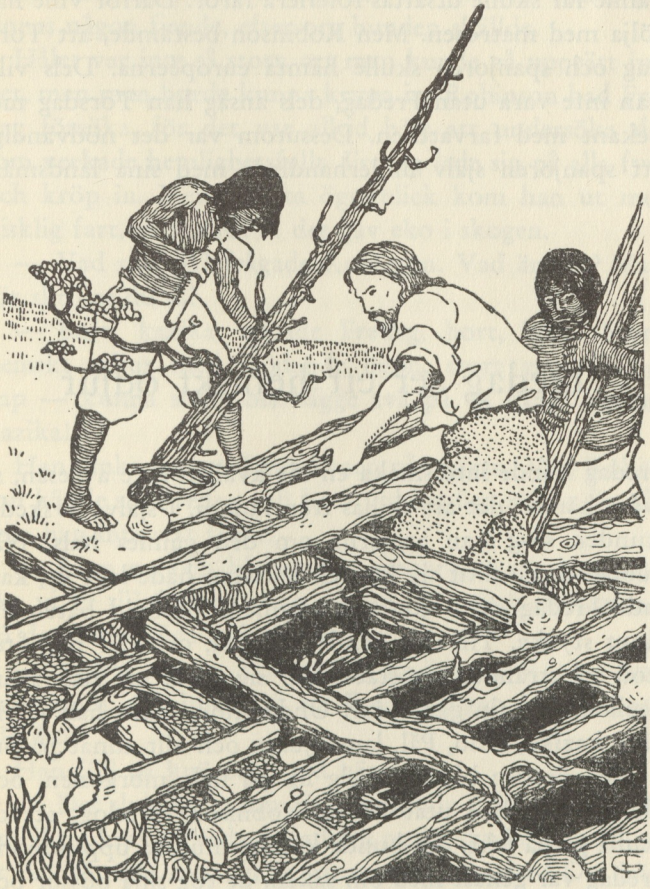

Ön hade gott om bränsle och man staplade upp ett stort bål

oss, men hur det ska gå till, vet jag inte. Vad tycker ni?

Torsdag erbjöd sig att fara och hämta de skeppsbrutna, och spanjoren var lika villig. Fredag tyckte inte, att hans gamle far skulle utsättas för flera faror. Därför ville han följa med matrosen. Men Robinson bestämde, att Torsdag och spanjoren skulle hämta européerna. Dels ville han inte vara utan Fredag, dels ansåg han Torsdag mer bekant med farvattnen. Dessutom var det nödvändigt att spanjoren själv underhandlade med sina landsmän.

Fredag ser ett hemskt odjur

Fredag kunde inte smaka en bit kvällen före avresan, så svårt kändes det att skiljas från fadern. I själva avskedsstunden slog han armarna om den gamles hals. När gubben hade slitit sig lös och kanoten hade lagt ut, kastade Fredag sig i sjön och simmade bredvid båten ett långt stycke. Till slut vände han om, och när han åter stod på stranden, tröstade han sig med, att han snart skulle återse sin gamle far. Under tiden hade han ju sin käre kazika, Fido, Pål, lamadjuren och allt annat på ön.

Men Fredag blev inte sig lik på hela morgonen, och ideligen såg han utåt havet. Robinson föreslog, att de skulle gå på jakt, det kunde kanske muntra upp honom. Fredag var genast med om saken, de tog sina bössor och gick inåt ön. Fido fick följa med som vanligt.

När de hade gått ett stycke, blev Fido stående vid ett

snår och skällde ilsket. De gick närmare och märkte, att det fanns en brant bergvägg bakom buskarna. Då de hade trängt igenom snåren, upptäckte de ett hål i klippan, vilket tycktes föra långt in i berget. Här måste det finnas någon fiende, eftersom hunden skällde.

Hålet var inte så stort, att man kunde gå upprätt in i det, men man borde kunna krypa in. Robinson bad Fredag försöka, för det var alltid bäst att undersöka det som verkade hemlighetsfullt. Fredag lade sig på alla fyra och kröp in. Men i nästa ögonblick kom han ut med hisklig fart, skrikande så det gav eko i skogen.

— Vad står på? frågade Robinson. Vad är det? Varför skriker du så?

— Bort, kazika, ropade Fredag, bort, bort! Stort, hemskt odjur med glödande ögon, stort gap, väldigt gap — kunna sluka oss bägge två på en gång! Spring, kazika!

Han tänkte genast lägga benen på ryggen. Men Robinson kände sin Fredag och hans vidskepliga rädsla för allt som han inte sett förut.

— Kom nu och håll undan grenarna, sade han. Inte ska vi ta till flykten utan vidare. Vi måste se närmare på det där rysliga odjuret.

— Aldrig, aldrig, kazika! Det ha ögon som stora krukans mun. Gå inte! Då ha Fredag ingen kazika mer! Uhuhu!

Han föll på knä och vred händerna.

— Det slukade ju inte dej, skrattade Robinson. Du är en riktig krake, Fredag! En liten pojke skulle peka finger åt dej, så rädd som du är, stora starka karlen! Det hörs ju inte ett ljud därinne. Nu ska jag slå eld, och sen ska jag titta på det rysliga odjuret, om du gnäller aldrig så.

Han slog eld och tände på en knippa torrt gräs. Han kastade in sitt bloss i hålan och kröp försiktigt genom öppningen. Vid den uppflammande lågan såg han, att något rörde sig längst bort i hålan. Han såg ett par stora, lysande ögon. Inte var de så stora som Fredag hade påstått, men han ryste till och höll på att krypa ut igen. Men just då flammade gräsknippan upp, och han upptäckte hur dum han hade varit.

Det rysliga vilddjuret var bara en gammal lama, som var halvdöd av hunger. Troligen hade hon krupit in i hålan för att få dö i fred. Ingenting annat syntes till. När lågan slocknade, kröp Robinson baklänges ut. I samma ögonblick tänkte Fredag ge sig in. Inte kunde han lämna kazika i sticket hos vidundret.

Han blev litet flat, när Robinson berättade om odjuret inne i hålan.

— Du såg ju glödande ögon, Fredag? Stora som vår största kruka? Och ett stort väldigt gap. Jag kan inte begripa, var den gamla lamastackarn hade fått allt det ifrån. Såg du verkligen det väldiga gapet?

— Det se ut så för Fredag, mumlade han snopet. Vara så rädd, så rädd för kazikas skull. Fredag darra i hela kroppen och tänderna hoppa i munnen...

— Och därför blev odjuret så stort i dina ögon. Den där känslan ska du vänja dej av med. Minns du, hur geten höll på att skrämma livet ur dej? Du ska komma ihåg en sak! När någonting verkar misstänkt, så se efter vad det är och spring inte ögonblickligen! Men stå nu inte och häng läpp längre utan spring hem efter lyktan, så ska vi undersöka hålan ordentligt. Kanske vi kan få nytta av den.

Fredag gav sig av och var snart tillbaka. Lyktan tändes,

och så kröp båda in i hålan, Robinson före och Fredag efter. Vilden darrade, men han hade lovat sig själv att vara modig.

Hålan var rymlig, sval och torr. Den gamla laman var redan död, och Robinson lät Fredag släpa ut och gräva ner den. Han beslöt använda hålan till förvaringsrum för matvaror, som inte tålde värme. En sådan matkällare skulle bli till stor nytta, när ön nu skulle få så många invånare.

Det blev ingenting av med jakten. Robinson och Fredag slog sig ner för att tänka ut, hur de skulle kunna vidga ingången till hålan och skaffa dörr och lås. Under de närmaste dagarna gjorde de källaren färdig.

Men Fredag gav sig ingen ro. Nästan var timme klättrade han upp på berget. Eller också sprang han ner till stranden för att spana efter båtar. Så gick åtta dagar.

Objudna gäster

Nästa morgon kom Fredag springande med andan i halsen.

— Nu komma de! ropade han på långt håll. De komma, kazika... Taga tittröret och komma strax! Fredag knappt kunna se dem. Skynda på, kazika! Hohoho!

Robinson drog en suck av lättnad. Han grep kikaren, och de sprang upp på berget. Robinson upptäckte redan halvvägs uppe en båt långt ute på havet. Han hejdade sig och riktade kikaren mot farkosten.

— Det där är inte den rätta båten, Fredag, ropade han. Det är inte din far och spanjorerna. Se själv!

Fredag darrade, så han knappt kunde hålla kikaren. Äntligen satte han den till ögat.

— Vad mena kazika? gnällde han. O nej.. nej! Inte de, inte fars båt. Nu Fredag se! Vita män, men inte fader Torsdag.

— Det ser ut som en barkass.

— Vad vara barkass, kazika?

— Det är storbåten på ett krigsskepp... vi måste högre upp, Fredag, ända upp till bergets topp.

De skyndade vidare. Däruppe hade de fri sikt över havet. Robinson stannade som förstenad av förvåning. En halv mil utanför kusten norrut låg ett stort skepp för ankar. Denna gång var det inte ett vrak. Var det äntligen hans befriare? Skulle han nu få komma tillbaka till Europa, till fosterland och föräldrar? Han vågade knap-

Länge stod han tyst med kikaren för ögat

past tro det. Han hade ju redan en gång blivit så grymt besviken.

Hur hade fartyget kommit hit? Vädret hade länge varit lugnt, så inga stormar hade kunnat driva skeppet till dessa farvatten.

Länge stod han med kikaren för ögat.

— Det måste vara sjörövare, Fredag, sade han till slut.

Om något sådant hade hänt under hans första år på ön, skulle Robinson säkert känt sig lycklig att bli upptagen på ett sjörövarskepp. Han skulle i alla fall ha kommit till människor. Men nu, när han hade vänner, egendom, husdjur och mycket annat, ryste han vid tanken.

De smög sig försiktigt nedför bergets sluttning och stannade i ett tätt snår, där de kunde följa barkassen med ögonen. I båten fanns elva personer, de flesta klädda som sjömän. De lade i land, förtöjde båten och klev ur.

Åtta var beväpnade, de tre övriga var tydligen fångar, eftersom de hade bakbundna händer. Uppe på stranden slöt de beväpnade en ring kring fångarna, som föll på knä och tycktes be om något.

— Titta, kazika, viskade Fredag, vita män också äta upp fångar.

— Visst inte! Något sånt är det inte frågan om, sade Robinson.

De åtta männen med vapen grälade en stund med varandra, men så kom de tydligen överens. De lade sig i skuggan med några buteljer, drack, skålade och väsnades.

— Skynda dej hem, viskade Robinson. Spring allt vad du orkar! Ta med dej så många bössor och pistoler du kan. Krut och kulor måste vi också ha. Vi ska försöka rädda fångarna. Det syns ju, att de har råkat ut för banditer. Spring bara!

Fredag smög i väg, smidig som en katt, men Robinson stannade kvar och höll utkik. Fångarna låg fortfarande på knä mitt i det gassande solskenet. Den ene försökte resa sig, men då gav fångvaktarna till ett vrål, så den stackars fången åter sjönk ner på sanden.

De upprymda karlarna höjde hånfullt flaskorna mot fångarna och skrålade:

— Skål! De fängslade männen fick inte en droppe vatten. Två av de bråkigaste männen reste sig, gick arm i arm vinglande uppför sluttningen och lade sig under några buskar, där de fortsatte att dricka. Om en stund följde två till efter dem. Fångarna bad om vatten men fick bara skrän till svar. Tre män till vinglade uppför den branta strandsluttningen.

Nu var det bara en kvar. Han pekade på fångarna med en flaska i ena handen och en pistol i den andra. Antagligen hotade han att skjuta den förste, som vågade röra sig. Sedan lade han sig på marken, tung i huvudet av solhettan och vinet. Han somnade genast. Likadant hade det tydligen gått med de andra, för det hade blivit alldeles tyst och stilla. Fångarna låg fortfarande på knä.

En livad lek

Fredag var snart tillbaka med vapen. Han laddade hastigt, Robinson stack två pistoler i bältet, tog en bössa i var hand och smög sakta ner mot stranden. Fredag följde efter med tre bössor. De spejade försiktigt mellan buskarna för att inte snava över någon av banditerna, som låg och sov här och där i trädens skugga.

Fångarna fick syn på de två beväpnade männen och visste inte, vad de skulle tro. En sådan massa vapen! Och den ene främlingen var till på köpet en vilde!

Robinson tecknade åt dem att vara tysta. Han smög fram och skar av repen, som fängslade dem. Fredag stod med geväret skjutklart vid axeln.

— Var kommer ni ifrån? Hur har ni råkat i klorna på de här bovarna? frågade Robinson på engelska.

— Inte förstå, svarade den man han först vände sig till.

— Tack för hjälpen, först och främst, sade genast en annan. Jag är kapten på skeppet därute, och detta är

förste och andre styrman. Folket har gjort myteri; vi har en del upproriska matroser ombord. Skeppet har tidigare tillhört sjörövare, och manskapet vill göra det till kapare igen. De smög sej på oss bakifrån, band oss och ville kasta oss över bord. Vi tiggde och bad att få behålla livet. Då hittade de på att sätta oss i land på den här ön, som alla trodde var obebodd. Men det tyckte vi var värre än döden, så vi bad, att de skulle göra pinan kort. Men de bara flinade... vi skulle leva här, tills vi hungrade ihjäl. De drack och skålade med varandra, sen vi hade kommit i land. Nu ser det ut, som om de har somnat allesammans.

— Då måste vi skynda oss, utbrast Robinson. Min tjänare och jag ska hjälpa er, men på två villkor.

— Jag går med på allt, svarade kaptenen genast.

— Först ska ni lova att helt och hållet rätta er efter mina order här på ön, förklarade Robinson. För det andra måste ni föra mej och min vän till England, om vi lyckas få tillbaka skeppet.

— Naturligtvis! Både vi och fartyget står till er tjänst, försäkrade kaptenen.

— Då börjar vi leken! sade Robinson. Här är en laddad bössa och en pistol till er var. Vi måste försöka få bukt med de där lymlarna så fort som möjligt. Men ingen får skjuta utom i yttersta nödfall!

Fredag tog hand om repen, som Robinson hade skurit av. Mycket försiktigt smög man sig närmare den ensamme matrosen nere på stranden. Han låg framstupa och sov tungt. Han vaknade först när han redan var bunden till händer och fötter. Då försökte han ropa på hjälp, men kaptenen stoppade kvickt en näsduk i munnen på honom. Han fick ligga, där han låg, medan Robinson

och hans medhjälpare styrde stegen mot ett par träd i närheten. Där låg två män i djup sömn mitt bland tomma flaskor och slängda vapen.

Robinson och kaptenen tog hand om den ene, styrmännen om den andre. Fredag hade rep och munkavlar till hands och samlade ihop alla vapen. Kaptenen upplyste fångarna, att om de gav ifrån sig ett enda ljud, så skulle de få en kula genom huvudet.

Resten av upprorsmakarna fängslades på samma sätt. De båda sista matroserna vaknade, innan man hade hunnit fram. Men de kastade genast sina vapen, föll på knä och bad om nåd. Robinson förstod inte mycket av vad de sade, men det såg ut som om de ångrade, att de hade varit med om myteriet. De hade inte druckit så mycket som de andra, och de påstod, att de gjort upp en plan för att rädda kaptenen och styrmännen från att svälta ihjäl. Det fanns en matros till, som ångrade sig, försäkrade de.

— Den ångern kommer lite väl sent, sade kaptenen. Har ni hållit ihop med upprorsmännen förut, så får ni nog räknas dit nu med.

Hela skaran fördes till hålan, som Robinson hade gjort i ordning till källare. Fångarna fördes ditin. För säkerhets skull band man dem till händer och fötter, och så bommades dörren till ordentligt.

Robinson och hans fyra medhjälpare gick ner till stranden igen. De drog storbåten längre upp på land och högg hål i botten, så den inte kunde användas. Snart skulle säkert en annan båt skickas till ön för att leta efter den första. Därför gällde det att hindra nästa flock att ta storbåten med sig tillbaka till skeppet.

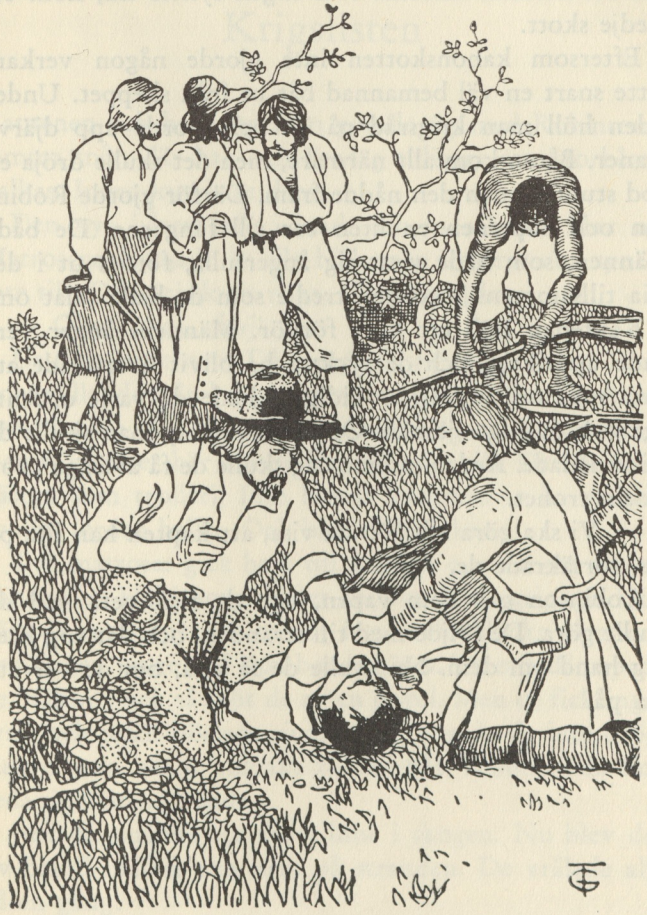

Fredag samlade ihop vapnen

Klockan tre dånade ett kanonskott från fartyget och en kvart senare ännu ett. Det var kallelsen till manskapet att komma tillbaka. När ingen syntes till, kom ett tredje skott.

Eftersom kanonskotten inte gjorde någon verkan, satte snart en väl bemannad båt ut från skeppet. Under tiden höll man krigsråd på ön och gjorde upp djärva planer. Båten kom allt närmare, men det skulle dröja en god stund, innan den nådde fram. Därför gjorde Robinson och kaptenen en liten tur till fångarna. De båda männen, som hade visat sig ångerfulla, fördes ut i det fria tillsammans med den tredje som de hade talat om.

Kaptenen höll ett kort förhör. Männens ånger verkade uppriktig, och de tycktes ha blivit övertalade att vara med om myteriet. Tidigare hade de varit ordentliga och duktiga sjömän. Om de lovade lydnad skulle de bli benådade. Redan samma dag skulle de få avlägga prov på sin trohet.

— Vi ska göra allt för att visa, att kapten kan lita på oss, försäkrade de.

Robinson gav dem vapen, och de fick veta vad de skulle göra. De följde med till stranden, och där tog Fredag hand om dem. Nu skulle de få visa, om de var att lita på.

Krigslisten

Kaptenen och hans styrmän gömde sig med Robinson i samma snår, där han och Fredag tidigare sett storbåten nalkas. Ingen kunde se dem.

Den nya båten lade i land, och manskapet klev ur. Matroserna spejade åt alla håll, men kamraterna syntes inte till. Då började de ropa, alla på en gång:

— Ohoj, ohoj, ohoj!

De fick inget svar. Då fyrade de av två pistoler. Ekot kom rullande från berget, men annars var allt tyst. Männen började bli oroliga. De sprang hit och dit och började träta. Det här kunde inte stå rätt till. Det verkade nästan som trolleri. Inte kunde kamraterna ha sjunkit genom jorden heller. Och båten låg ju kvar.

Två matroser gick bort till den. De gav till ett rop av häpnad... Hål i botten! Det här var ju obegripligt. Hur hängde det ihop? Alla sprang fram och tillbaka på stranden, ingen visste vad som borde göras. Då och då ropade de "Ohoj", och så sköt de av en pistol. Men de fick inget svar, och solen började sjunka. Nu vågade de inte dröja längre utan vände tillbaka till sin båt. Kamraterna fick reda sig bäst de kunde.

Just då smällde ett skott inne i skogen. Nu blev det liv bland matroserna nere på stranden. De vrålade alla på en gång:

— Hallå! Hallå! Var är ni?

— Hallå, hallå-å, svarades det långt inne i skogen.

— Vad väntar ni på? Vad är det som har hänt? Ska ni följa med, så får ni skynda er!

— Kom hit! Kom hit, får ni se något! hördes rösterna från skogen.

— Ska ni följa med oss, eller vill ni bli kvar? ropade kamraterna på stranden otåligt.

— Här är guld! Mycket guld! Kom hit!

— Guld! Vad säjer ni?

Fyra matroser rusade genast uppför sluttningen mot skogen. Att båten var borrad i sank, rörde dem inte; att solen höll på att gå ner, brydde de sig inte om. Ordet *guld* kom dem att glömma allt annat.

— Här är guld i massor... hela tunnor! Gå inte därnere och lata er utan kom hit!

— Vi kommer, vi kommer, ropade allihop.

Det var knappt de kunde förmå två man att bli kvar som vakt vid båten. De andra måste lova, att vakterna skulle få lika mycket som de övriga, när guldet skulle delas.

Så bar det av med väldig fart.

— Var är ni? ropade matroserna, medan de sprang uppför sluttningen.

— Häär! Inne i skogen. Skynda er!

Nu kände man igen rösterna och blev ivrigare och ivrigare.

— Ohoj! Här är så mycket guld, att man kan köpa hela England!

— Vänta lite! Var är ni? Är det guldsand eller klimpar?

De fick inget svar.

— Var håller ni hus? Ohoj! Hallå! Var är ni?

Nu hördes rösterna uppifrån berget.

— Längre uppåt bäcken... följ bara bäcken!

Sedan hördes rop, än här, än där, allt längre bort. Man kunde inte uppfatta orden. Matroserna försökte följa efter rösterna.

Nu sprang Robinson, kaptenen och styrmännen från berget rakt ner till båten. De båda vakterna famlade efter sina vapen.

— Inte ett ord, om ni vill behålla livet! ropade kaptenen.

Fyra bösspipor visade, att han menade allvar.

— Lägg ner era vapen och kom hit, befallde kaptenen.

Båda lydde utan att knysta. Styrmännen band dem och gömde dem i skogssnåren med munkavle i munnen.

Just när solen sjönk bakom trädtopparna, kom Fredag och hans tre följeslagare rusande ut ur skogen. Vildens mörka ögon lyste av förtjusning, och hans mun drog sig till ett brett grin, medan han torkade sin svettiga panna.

— Lurade dem bra, kazika! Pu-hu! Riktigt bra, flämtade han. Nu ränna runt i mörka skogen och leta guld! Snart vi alla rusa fram och fånga en först och en sedan, fånga alla! Hjälpa dem bära stora, stora guldklimpar. Hohoho! De alla väldigt bra lurade... hohoho!

Vilden skrattade sig nästan fördärvad åt den lyckade krigslisten.

— Ni har skött er utmärkt, sade Robinson. Men tyst, nu kommer de tillbaka!

Och i nästa minut skymtade två män i skogsbrynet. De verkade trötta och ursinniga. De svor över sina kamrater, som hade narrat dem att springa kors och tvärs i den steniga skogen.

— De slynglarna har gjort narr av oss, muttrade de.

Nu blir det svårt för oss att hitta fartyget. Vi väntar bara fem minuter. De som kommer innan dess tar vi med i båten. De andra får bli kvar och snoka efter guld bäst de vill.

— Upp med händerna! ropade de båda styrmännen. Och gevären riktades rakt mot skurkarna.

Några minuter senare var de två banditerna avväpnade. De fördes bundna till snåret och lades bredvid de andra.

Nu kom tre av besättningen utför backen i full fart, och tätt efter dem följde två till. Sedan kom en rusande, som hela tiden ropade:

— Vänta på mej, hör ni! Vänta på mej!

Allesamman snubblade över trädrötter och stenar, för det blev helt hastigt så mörkt, att man knappt kunde se någonting.

— Halt! Det gäller livet! ropade styrmännen.

Matroserna hejdade sig förfärade. Förste styrmans röst hördes klar och hotfull:

— Ståthållaren på ön har en trupp beväpnade soldater här i snåren. Den förste av er, som rör sej eller försöker ställa till bråk, blir genast nedskjuten.

Rassel av vapen hördes från snårskogen. Det var tydligen inte tomma hotelser. Vad skulle de göra? Nu begrep de också, att det var ståthållarens folk som hade huggit sönder båten.

Alla kände sig tveksamma och ängsliga. Då ropade kaptenen från skogen:

— Du känner igen min röst, Tomas Smith! Om ni genast överlämnar era vapen till förste styrman, så får alla behålla livet — utom Atkins, som har lurat er att göra myteri.

— Nåd, kapten, gnällde en jämmerlig röst.

Det var Atkins.

— Nej, svarade kaptenen strängt.

— Det var inte jag, som...

— Jo, det var Atkins som lockade oss, avbröt flera röster.

— Det är han som har kokat ihop den här soppan, skrek en annan.

— Nåd, nåd, för Guds skull! Var barmhärtig, kapten! tiggde Atkins. De andra är inte bättre än jag. De ville själva vara med!

— Jag ska tala med ståthållaren, men jag vågar inte lova dej, att han skänker dej livet, svarade kaptenen. Men raska på nu! Hit med era vapen! Vi har tagit alla era kamrater.

Bland de nya fångarna fanns ännu ett par, som kaptenen vågade lita på. Alla de andra fördes till grottan, där deras kamrater satt inspärrade. Fredag gick i spetsen, och styrmännen bevakade fångarna. De fem benådade fick följa med Robinson och kaptenen till fästningen.

När Fredag och styrmännen kom tillbaka från fängelsegrottan, hade de med sig två man av den första fånggruppen. Förste styrman ansvarade för dem, och de hade lovat att blint lyda alla Robinsons order.

Alltså hade kaptenen nu en liten trupp på nio man, som han kunde lita på. Utsikterna började ljusna. Kanske han kunde ta tillbaka sitt skepp!

Bom! Bom! Bom!

Om planerna lyckades, skulle Robinson äntligen kunna fara hem. Annars fick han stanna på ön, kanske för hela livet. Hans spänning växte för var minut. Hur skulle det gå?

Det var rätt osäkert, om kaptenen verkligen skulle kunna besegra den upproriska besättningen. Han hade bara nio anhängare utom Robinson, Fredag och sina båda styrmän. Och de nio var inte alldeles att lita på. Om kaptenen inte genast fick övertaget, så skulle kanske somliga av dem göra gemensam sak med upprorsmännen än en gång.

Styrmännen talade med de frigivna fångarna utanför fästningsgraven. Robinson gick dit med kaptenen. Han höll ett tal till matroserna på engelska, och kaptenen översatte. Denne förklarade, att ståthållaren hade lovat frige alla, som hade blivit övertalade att delta i upproret mot sin vilja. Men löftet gällde bara på villkor, att de nu hjälpte kaptenen att ta tillbaka skeppet. Om de lyckades, skulle ståthållaren också skänka de fångna upprorsmakarna livet.

Matroserna lovade en för alla och alla för en, att de skulle kämpa till sista man. De var tacksamma och ville visa, att de var trofasta mot kaptenen. Alla gick till grottan, och där förkunnades ståthållarens dom. Fångarna uppmanade ivrigt sina kamrater att försöka ta tillbaka skeppet och på så sätt rädda dem också.

Sedan gick kaptenens lilla skara ner till stranden. Andre styrman var en skicklig timmerman. Vid skenet av en lykta gjorde han snart storbåten sjöduglig igen. Manskapet delades upp i båtarna. Kaptenen tog befälet på den ena och förste styrman på den andra. Robinson delade ut vapen och ammunition. Så skakade han hand med kaptenen och önskade honom lycka till!

Robinson hade själv gärna velat följa med. Men han tyckte det var säkrast att inte lämna fästningen. Spanjorerna kunde komma när som helst, och de hade ju inte en aning om vad som hade hänt. Men den största risken var, att fångarna kunde bryta sig ut ur grottan och göra sig till herrar över ön. Om kaptenens plan misslyckades, skulle både Robinson och Fredag råka i fara. Därför måste de båda stanna kvar hemma. Kaptenen förstod Robinsons tankegång. Annars hade han gärna velat ha med sig två så pålitliga medhjälpare.

Robinson tyckte, att de följande timmarna gick olidligt långsamt. Skulle han äntligen få fara hem? Eller skulle han bli kvar på ön för alltid? Han hade ingen ro, han sprang in i grottan, upp på berget, ut och in, upp och ner. Fredag stirrade bekymrad på kazika.

Till slut gick Robinson ut och satte sig på berget. Han hade nästan inte ätit någonting på hela dagen. Spänningen hade varit alltför stor. Han bara stirrade ut i den svarta natten och lyssnade efter minsta ljud.

Hans oro blev allt större. Tiden gick, och han hörde ingenting... Kaptenen hade lovat att avlossa tre kanonskott, när han hade segrat. Men nu var det snart midnatt, och den avtalade signalen hördes inte av. Robinson försökte gång på gång att räkna ut, hur lång tid det kunde ta att ro till skeppet. Men nej, de måste vara framme för längesen. Själva striden kunde inte räcka så länge, om allt gick som de hade beräknat. Visst borde de ha segrat nu? Tänk, om det var något fel med kanonerna, så de inte kunde avlossa skotten! Kaptenen kunde ha blivit sårad!

— Bommm! dånade det dovt från havet.

Robinson rusar upp och lyssnar ivrigt. Ska det komma flera skott? Det dröjer, åh, vad det dröjer! Bara *ett* skott! Då är det nog upprorsmakarna som segrat och nu vill tala om det för sina fångna kamrater. Hur ska det nu gå för Fredag och honom?

— Bommm! Det rullar som åskan och ger genljud i bergen. Om det ändå har lyckats! Han står stilla som en staty, han kan inte tänka, hjärtat dunkar, han bara lyssnar. Kommer inte det tredje?

— Bommm!

Han störtar nedför repstegen och in i grottan. Han ruskar den halvsovande Fredag och ropar och skriker.

Fredag vaknar upp. Han blir rädd.

— Kazika vara sjuk! Stackars kazika lägga sig genast!

— Åh, Fredag, Fredag!

Han kan inte säga mer just nu.

— Kazika inte ätit mat på hela dagen, mycket att göra, lurat vita män! Kazika behöva äta nu och sedan sova . . .

— Sova! Tycker du det är tid att sova nu? Har du inte hört kanonskotten?

— Neej, Fredag sovit lite . . .

— Nu är allting klart! Kaptenen har fått tillbaka sitt skepp. Jag är så glad, så glad, Fredag!

— Ingenting farligt, den glädjen, kazika! skrattade Fredag och sken upp. Ohoho! Men vi också skjuta kanon, så kaptenen han höra vi leva och önska lycka, och fångarna i grottan också höra och bliva glada. Inte roligt sitta i mörker och vänta bli hängda nästa dag. Vad tycka kazika?

— De har det väl inte så trevligt, men som man bäddar, får man ligga, säjer ordspråket. Visst ska vi skjuta, Fredag, tre skott, hejdundrande skott!

De tre skotten avlossades tätt efter varandra. Robinson blev lugn igen. Han bad Fredag gå till kojs. Själv gick han upp på berget. Han behövde vara ensam, när han tackade Gud, som hade hört hans böner.

En sömnlös natt

Fredag kände sig också ganska belåten. Kaptenen hade segrat över den trolösa besättningen, och kazika skulle få återse de sina. Nog skulle det bli roligt att få följa med honom och se alla märkvärdigheter, som han berättat om. Men Fredag kände sig ändå litet vemodig. Han trivdes här i den varma solen, där palmerna speglade sina kronor i havet.

Om en stund kom Robinson tillbaka. Han såg allvarligt på vännen.

— Du har försäkrat mej gång på gång, att du aldrig vill skiljas från mej, sade han. Står du fast vid det nu? Vill du verkligen följa med, när jag reser till mitt land.

— Fredag alltid följa kazika, försäkrade vilden.

— Du vet, att solen inte är så varm där som här. Ibland är det snö på marken och is på sjön.

— Fredag aldrig sett snö och is. Vet inte hur det vara, men det Fredag veta, att Fredag alltid vara där kazika vara, om än aldrig så kallt och mörkt.

— Men din far då? Kan du överge honom?

— Om kazika ge lov, vi taga gamle far med oss. Han nog vilja. Inte ha annan son. Bara han hinna komma, innan vi fara? Tro kazika han komma snart?

— Det tror jag säkert. Vi kan nog vänta på honom. Nå, då reser vi alla tre. Men nu måste vi sova. Det blir mycket att göra i morgon också, det kan du vara säker på!

Fredag somnade strax, men för Robinson gick det sämre. Hans tankar virvlade runt, runt, och han längtade bara, att det skulle bli morgon. Han kastade sig av och an. Till slut stod han inte ut längre utan smög sig ut och gick ner till stranden.

Det var en härlig natt. De regelbundna böljeslagen mot stranden lät som andedrag. Sanden lyste svagt i månskenet, bergstopparna stod mörka mot den stålblå himlen, och här och där skymtade en palmkrona. Först om tre timmar skulle solen gå upp. Robinson gick tillbaka hem, han hade ingen ro.

Fredag var redan vaken. Elden sprakade på spisen, och sköldpaddsoppan kokade i grytan. Fredag tyckte, att när kazika inte kunde sova, så kunde han åtminstone äta. Då gjorde han ändå någon nytta. Robinson började plocka ihop en del saker, som han tänkte ta med sig till England. Men Fredag tvingade honom att lugna sig och äta litet, och så gick tiden.

Med ens började dagen gry. Inom några minuter var det ljust.

— Följ med mej upp på berget, bad Robinson. Jag måste titta på skeppet. Du tycker nog jag är barnslig, Fredag, men kom ihåg, hur du själv längtade efter din far. Jag har varit borta från hemmet och de mina så länge.

Fredag nickade. Han kunde mycket väl begripa, hur kazika kände det.

När de kom ut, låg ännu en lätt dimma som en silverslöja över träd och buskar. Bergstopparna glimmade på avstånd i blått och violett. Dalsänkorna låg i skuggan. Från skogen hördes ett enstaka fågelskri, det knakade i en gren, och några löv prasslade.

Då höjde solen sin blodröda skiva över havet. Tusen fåglar hälsade den från trädens grenar med sång och jubel. Aldrig hade ön varit så vacker som nu!

De hann upp till bergstoppen, och Robinson vände sig mot havet. Han gav till ett förtvivlans skri, bleknade. Han vacklade, där han stod. Fredag störtade fram och tog honom i sina armar.

— Vad hava hänt, kazika? ropade han förfärad.

Inte ett ord fick han till svar. Så såg han utåt havet — och förstod. Skeppet var försvunnet!

Sorg och tröst

Fredag satte sig och lade sin herres huvud i sitt knä.

— Stackars kazika, sade han med låg röst.

Han strök sakta över Robinsons panna och försökte trösta honom, som om han varit ett litet barn.

— Kazikas vänner smyga sig bort i mörk natt! All hjälp de taga mot i nöd, och då de lova mycket vackert. Nu inte längre i nöd, nu fara bort från oss. De lura kazika skamligt. Fy! Så våra män aldrig göra, de äta fiender men alltid hålla ord. Inte så styggt att äta fiender som att luras. Fyy! Stackars kazika! De vara usla förrädare...

Men kazika svarade inte. Gårdagens spänning och nattens oro hade blivit för mycket för honom. De tre kanonskotten hade gjort honom så lycklig, och nu —

skeppet borta! Det kändes som om han hade fallit ner i en mörk, oändlig avgrund. Till slut reste han sig, stödde armbågarna mot knäna och stirrade, halvt medvetslös, utåt havet. Så satt han, förtvivlad och grubblande, utan tårar, utan ord. Då och då stönade han.

Vilden pysslade om honom och försökte muntra upp honom.

— Inte sitta så... Fredag bliva så ledsen då. Vara glad, kazika! Vi få det bra här. Fredag göra allt vad kazika vill — aldrig vara rädd för odjur, aldrig vara dum. Vi två gå på jakt, skjuta fåglar, skjuta lamadjur, simma i havet. Fredag hjula i vattnet för kazika. Fredag lära sig alla psalmer. Vi sy de blanka stenarna i asken på kazikas kungadräkt, de gnistra fint i solen...

Robinson hörde inte på, han bara stirrade och stönade.

— Kazika, sade Fredag till slut. Om kazika dö, Fredag också vilja dö.

— Kan du inte vara tyst, mumlade Robinson. Låt mej vara i fred!

I detsamma reste sig Fredag hastigt.

— Kazika, ropade han, och hans röst var glad.

— Vad är det?

— Där komma vite kaptenen! Hohoho! Kazika, se, se! Vite kaptenen!

— Kaptenen, upprepade Robinson och stirrade omkring sig.

Han kunde inte tro sina öron.

— Kazika resa sig nu! Därborta vid fästningen han komma. Vite kaptenen inte rymt i mörk natt, inte vara förrädare...

Robinson for upp. Ja, där kom kaptenen och svängde sin hatt. Hans ansikte strålade.

— Jag förstår inte det här, sade Robinson undrande.

Han såg ut över havet — där syntes fortfarande ingenting.

— Kazika inte vilja möta vite kaptenen? undrade vilden.

— Jo visst, du har rätt, Fredag! stammade Robinson.

Han sprang nedför berget, föll i kaptenens armar och brast i gråt.

— Så, så, sade kaptenen och klappade honom lugnande på axeln. Skeppet är vårt, och det kostade inte en droppe blod. Allt gick förbluffande lätt.

— Men... men var är skeppet? frågade Robinson förvirrad.

— Skeppet? Jaså, skeppet, upprepade kaptenen, som nu begrep, varför Robinson såg så underlig ut. Ni blev orolig, när ni inte såg det på sin gamla plats. Kunde ni verkligen tro, att jag hade gett mej av och lämnat er kvar? Om vi går ner här ett stycke, så ser ni skeppet vid udden därborta. Vi lodade oss fram och fann djupt vatten ända dit. Vi ligger bra där med den vind, som nu blåser. Jag ville komma så nära er fästning som möjligt.

Robinson drog en djup suck av lättnad.

— Gud ske lov, utbrast han. Jag erkänner att jag misstänkte er, när jag inte kunde upptäcka skeppet. Förlåt mej, men jag var alldeles utom mej!

— Jag har ingenting att förlåta, svarade kaptenen. Det är ju *jag*, som ska tacka er! Och jag upprepar nu, vad jag lovade i går: mitt skepp och vi alla ombord står helt till er tjänst.

Nu fick Fredag brått att få frukosten färdig. Det blev sköldpaddsoppa och lamastek med nykokta batater och

ett dussin ostron. Robinson kände sig äntligen hungrig, och kaptenen tog fram en flaska vin. Han ville utbringa en skål för en lyckosam resa hem till England. Fredag kunde knappt äta av förtjusning — han stirrade belåten på kazika, som nu såg ut som en helt annan människa.

Under måltiden berättade kaptenen vad som hade hänt på skeppet under natten. Alltsamman hade gått mycket lättare än de hade tänkt sig. De benådade upprorsmakarna hade gått ombord först, så att vakten inte skulle misstänka något. Dessutom var det kolmörkt. Sedan blev besättningen ombord övermannad och bunden, man för man. Men de måste vara försiktiga — särskilt när de kom till kajutan — och därför tog det ändå litet tid. När sedan signalskotten skulle fyras av, var den ena kanonen i olag, och därför dröjde det litet.

Robinson berättade därpå i korthet om sitt öde, redogjorde för sina år på ön och visade kaptenen sina anläggningar. Han talade om, hur han först hade fått reda sig nästan utan verktyg och hur han lärt sig mångt och mycket i sin ensamhet. Och så berättade han, hur han hade blivit bekant med Fredag och hans gamle far.

Kaptenen kände sig nu ännu gladare att han kunde föra sin räddare tillbaka hem.

— Det är bara en obetydlig tjänst, jämfört med den hjälp ni gav mej i farans stund, sade han.

— Men jag har en tredubbel bön till er, förklarade Robinson. Kan ni dröja några dagar, så att Fredags far hinner hit med spanjorerna? Vill ni — utom mej, Fredag och hans far — också ta med de spanska matroserna och landsätta dem i Spanien? Och vill ni skänka de inspärrade fångarna livet? Man kan låta dem stanna kvar här på ön. Kanske de kan bli bra människor. Om de

verkligen vill arbeta, så blir livet här i alla fall mycket bättre för dem än en dödsdom eller livstids fängelse.

Kaptenen lovade att uppfylla de tre önskningarna. Man förde fram upprorsmännen till kaptenen. Fem av dem benådade han, och de fick återvända ombord. De övriga nio fick veta, att de måste stanna kvar på ön. Robinson talade om för dem, hur de bäst skulle kunna reda sig. Han lovade också att ge dem sina vapen, husdjur och förråd, när han reste.

De nio männen fick tills vidare inte komma in i fästningen. Robinson litade inte riktigt på dem. Om dagen fick de hålla på med jordbruksarbete under Fredags uppsikt, och om nätterna sov de i den källare, som hade varit deras fängelse. Men de var inga fångar längre, och det såg ut, som om de hade beslutat sig att bli bättre människor.

Nya inbyggare på ön

Robinson visade just sin smedja för kaptenen, när Fredag kom springande med andan i halsen. Han berättade, att fadern och spanjorerna höll på att lägga i land. Alla gick ner till stranden, men Fredag sprang före de andra, hoppande och dansande av glädje.

I spanjorernas skara fanns två kvinnor av Fredags stam. Robinson blev rätt häpen och frågade Torsdag, hur det hängde ihop. Den gamle berättade, att två spanska matroser tagit sig hustrur bland infödingarna.

Spanjorerna fick genast veta, att de kunde få komma tillbaka till sitt fosterland. De två sjömännen bad då om tillåtelse att få stanna kvar på ön med sina hustrur. De hade hört så mycket om den av Torsdag och av sin spanske kamrat, att de inte kunde tänka sig ett bättre hem.

Robinson blev riktigt glad över deras önskan. Ett par män, som var kloka och arbetsamma och som man helt kunde lita på, det var just vad han behövde. Han hoppades, att de skulle inverka på de andra och lära dem att tycka om ett ordnat liv. De skulle stå i spetsen för öns lilla koloni, bestämde han.

Alla som skulle stanna kvar fick ställa upp sig på ett led: de två spanjorerna, deras hustrur och de nio upprorsmännen. Sedan höll Robinson tal, som Fredag tolkade för spanjorerna och kaptenen för sina gamla besättningsmän.

— Hela denna ö och allt som finns på den är min egendom, började han, eftersom jag så länge har varit öns ende invånare. Jag hoppas alla erkänner min rätt att bestämma över min egendom här. De två spanjorerna ska vara i mitt ställe. De har rätt att befalla, och ni andra ska i allt lyda dem. De har ensamma rätt att bo i fästningen med sina familjer. Alla vapen, verktyg och redskap ska de ha hand om. Men det är också deras plikt att villigt hjälpa er andra med allt, så länge ni uppför er väl. Om fara hotar, ska ni alla hålla ihop! Ni ska utföra jordbruksarbetet på ön gemensamt, och allt, vad jorden och djuren ger, ska delas lika mellan er alla.

Nu vill jag att ni kommer fram, en och en, och ärligt säjer ifrån, om ni vill lova att rätta er efter mina önskningar och bestämmelser.

En efter en klev fram till Robinson och gav sitt löfte, som beseglades med ett handslag. Han slutade med att önska dem alla lycka och välgång.

Så samlade han ihop de saker, som han tänkte ta med sig hem till England. Det var inte så få. Dräkten av lamaskinn ville han ha med och solskärmen och ansiktsmasken. Bågen, lansen och stenyxan måste han också ha samt Pål och Fido och två lamadjur. Vidare tog han guldstoftet och diamanterna, och den stora guldklimpen fick också följa med.

De nya inbyggarna fick behålla allt det andra, och kaptenen skickade i land en hel del matvaror, järn, kulor och krut för framtiden.

Skeppet skulle avsegla nästa morgon. Torsdag ville gärna följa med. Den gamle gladde sig som ett barn åt allt vad han skulle få se och uppleva. Fredag hade berättat så märkvärdiga saker om de vitas land.

Det kändes underligt, när Robinson för sista gången skulle sova i grottan, som hade varit hans hem i tolv år. Största delen av natten låg han vaken och gick igenom alla sina minnen.

Tidigt i gryningen klättrade han upp på bergets topp. Han ville än en gång se ut över havet, skogen och bergen, än en gång tänka på, hur ofta han hade stått här i sorg och längtan, än en gång tacka Gud för allt, prövningar som välgärningar.

Storbåten kom. Ons nya inbyggare samlade sig nere vid stranden för att ta avsked. Han förmanade dem att alltid vara flitiga, eniga och fredliga och anbefallde dem till slut i Guds hand.

Så steg han i båten tillsammans med Fredag och hans far, och snart var de ombord på skeppet.

Han ville än en gång se ut över havet, skogen och bergen

Hemfärden

Fartyget lättade genast ankar, seglen fylldes av en frisk bris, och ön började försvinna i fjärran. Stränderna blev allt otydligare och förvandlades till blåaktig dimma. Robinson höll hela tiden sin blick fäst på ön, ända tills den sista bergstoppen försvann vid synranden.

Resan över Atlanten gick lyckligt. Efter en månad nådde man Cadiz i Spanien, och där gick spanjorerna i land. Robinson fick efter mycket letande reda på köpmannen, som ägde guldstoftet. Han kom i rätta ögonblicket, för mannen hade satt sig i skuld, och hans affär var stängd. Han visste inte längre, hur han skulle få mat för dagen. Den lilla kaggen med det dyrbara innehållet var mer än nog för att betala alla hans skulder — och ändå fick han tillräckligt över för att kunna leva i lugn på sin ålderdom. Han var utom sig av glädje och tacksamhet — och Robinson var glad att han inte hade lämnat guldet kvar på vraket.

Nu styrde fartyget norrut. Men under färden blev det sorg ombord. Gamle Torsdag blev sjuk. Fredag vårdade sin far med största ömhet och satt hela tiden vid hans bädd. Han såg med sorg, hur fadern blev allt sämre.

— Vill du inte hellre komma till kazikas gode Gud än till Tupan, far? frågade han.

— Visst vill jag det, svarade gubben. Men jag känner honom inte, och han känner inte mej, så han vill väl inte ta emot mej?

Ön försvann i fjärran

— Det tror jag Han vill. Han är så god, och jag ska tala om för Honom, att du helst vill komma till Honom.

Fredag föll på knä och bad:

— Käre, gode Gud! Ta gamle far till Dig och låt honom inte komma till Tupan!

Robinson frågade kaptenen, om man inte kunde döpa Torsdag. Kaptenen tyckte det var ett gott förslag. Robinson öste då vatten i en skål och döpte honom. Kort därpå dog Torsdag.

När den gamle hade sänkts i havet, frågade Fredag:

— Tro kazika, att Gud tog emot gamle far?

— Ja, det tror jag säkert, svarade Robinson.

— Då Fredag få se far igen. Fredag hoppas också komma till kazikas Gud, när Fredag dö.

Under resan dog också de båda lamadjuren, de tålde inte den långa färden. Men Fido och Pål höll ut.

Nästa gång lade skeppet i land vid Englands sydkust.

Här sökte Robinson upp änkan efter den officer som hade ägt diamanterna. Hon levde i djupaste nöd. Hennes barn var bleka och gick klädda i trasor.

Men nu ändrades allt. Robinson stannade kvar i staden ett par veckor. Han såg, hur barnens kinder blev allt rundare och rosigare, alldeles som halvvissna blommor kvicknar till efter ett sommarregn. Han kände sig både glad och tacksam, att han hade räddat också diamanterna.

Kaptenen måste nu ta avsked av Robinson och Fredag, eftersom hans skepp skulle styra kosan till Sydafrika. De skildes åt som trofasta vänner och lovade att träffas i framtiden.

Två ivriga passagerare steg dagen därpå ombord på ett fartyg, som skulle segla till Robinsons födelsestad.

Hemkomsten

Men äventyren var inte slut ännu. Strax innan de nådde hamnen, blev det ett svårt oväder med åska och slagregn. Skeppet strandade på en sandrevel.

Robinson blev förtvivlad. Var hans prövningar ännu inte över? Skulle han ändå inte få återse föräldrarna, som han hade längtat efter i så många år? Skulle han aldrig få be dem om förlåtelse?

Men en inre röst tröstade honom. Inte skulle han förgås nu, när han hade gått igenom så många faror med livet i behåll.

Både han och Fredag blev också räddade — och Fido och Pål med! Men den stora guldklimpen hamnade på havets botten, och där vilar den väl än i dag. Så gick det även med Robinsons övriga ägodelar — alla utom solskärmen. Som en skeppsbruten man steg Robinson i land. Utom hunden, papegojan och solskärmen hade han inte något synligt minne av vistelsen på sin ö. Han ägde vid hemkomsten inte mer än när han lämnade sin fädernestad. Jo, han hade en trogen vän — Fredag!

Men han bekymrade sig inte om att han kom hem med tomma händer.

— Det är väl Guds vilja, tänkte han, att både Fredag och jag ska arbeta.

Han fick redan nere vid hamnen veta, att fadern ännu levde och var ganska kry. Men modern vilade sedan länge i sin grav.

Detta var ett svårt slag för Robinson. Han kom ihåg sin mors ivriga omsorger om honom, hennes omtanke och ömhet. Han tänkte på, hur hon hade gått där år efter år och tåligt väntat på underrättelser från den förlorade sonen. Men hon hade aldrig ens fått veta, att han levde. Han hade bara vållat henne sorg.

Han måste vara oändligt tacksam, att han åtminstone fick återse sin far. Först skyndade han med Fredag, Fido och Pål till ett litet värdshus nära hamnen. Han tordes inte genast gå hem. Robinson visste, att en oväntad glädje liksom en häftig sorg kan vara för mycket för en människa, särskilt om hon är gammal och svag.

Därför skickade han ett bud till gamle köpman Kruse. Först skulle budet berätta, att det kommit en person, som hade underrättelser om Robinson. Sedan fick budet tala om, att sonen var på hemväg, och till sist, att han redan fanns i staden.

En stund senare skyndade Robinson genom de gamla välkända gatorna till sitt hem. Han var så ivrig och gick så fort, att Fredag hade svårt att följa honom.

Sonens hjärta klappade hårt, när han stod utanför hemmets dörr. Så öppnade han den, ilade in och störtade i faderns famn.

— Far!

— Min son!

Det var allt. De kunde inte säga mer. Men i deras varma omfamning låg en tröst för de långa, många år som gått.

Alla Robinsons olyckor, hans sorg och förtvivlan, allt var med ens som utplånat. Tusen barndomsminnen strömmade mot honom, bara han såg sig omkring. Hans mor hade rört vid alla dessa saker, medan hon tåligt gick

Far!

och väntade på sin son. Gång på gång omfamnade han den gamle fadern, som grät av glädje.

Fredag tyckte, att kazika dröjde väl länge, och till sist klev han in. Nog hade han trott, att han skulle få se många märkvärdiga saker. Men en sådan härlighet, som mötte honom överallt i det rika köpmanshuset, hade han aldrig kunnat drömma om.

Robinsons oväntade återkomst blev snart känd i hela staden. Inte bara hans gamla vänner utan många andra ville träffa den hemkomne och hans vän Fredag och få veta vad som hade hänt honom under de tolv åren. Nyfikna gäster kom och gick var dag i det gamla köpmanshuset, och Robinson måste gång på gång berätta sina märkvärdiga äventyr. Alla förvånade sig över, att han hade klarat sig genom så många faror. En och annan skulle gärna ha velat vara i hans ställe, eftersom allt slutat så lyckligt.

*

Gamle köpman Kruse önskade som förut, att hans son skulle ägna sig åt handel och överta den välkända firman. Men Robinson hade under åren på ön vant sig vid kroppsarbete, och det tyckte han bäst om. Han bad därför fadern om lov att få börja i snickarlära, och Fredag ville förstås göra som kazika. I början var det litet ovant, och de unga lärlingarna gjorde gärna narr av de båda männen. Särskilt tyckte de om att skoja med Fredag, som talade så besynnerligt och såg så märkvärdig ut.

Men Robinson och Fredag var alltid vänliga och hjälpsamma mot de yngre kamraterna, och därför blev de snart omtyckta av alla. Det var inte roligt längre att göra narr av dem.

På verkstaden gick arbetsdagen dubbelt så fort, när någon av de två vännerna började berätta. Robinson talade om sina färder och om sin ensamma vistelse på ön. Mest spännande blev det när han berättade om hur han och Fredag möttes första gången. Fredag hade mycket att säga om sina stamförvanters seder och bruk. Han talade också om sin gamle far, som vilade på havets botten med en kanonkula fäst vid fötterna. Fredag var mycket besviken, att fadern aldrig hade fått se alla märkvärdigheter, som fanns i kazikas stad.

Båda två blev snart mycket skickliga i sitt yrke. De var ju redan vana vid strängt arbete och tyckte om det. Länge dröjde det inte förrän de hade avlagt både gesäll- och mästarprov. Sedan öppnade de egen verkstad. De anställde gesäller och lärlingar, och alla trivdes hos dem. De betalade bra löner och behandlade sina arbetare vänligt och rättvist.

En dag blev Fredag döpt som han hade önskat så länge. Och nu ville han också lära sig läsa och skriva. Det såg komiskt ut, när den fullvuxne vilden skulle lära sig skilja på bokstäverna. De många prickarna, strecken och krumelurerna gjorde honom först alldeles yr i huvudet. Men han var ihärdig och ivrig, och han kände sig mycket stolt, när han äntligen fick ihop orden och kunde läsa rad efter rad. Han jublade, när han hade lärt sig en hel liten berättelse. Gång på gång läste han upp den för kazika.

Robinson själv var också flitig. Under barndomen hade han varit lat. Nu försökte han ta igen det försummade.

Fredag delade Robinsons hem så länge han levde. Det dröjde länge, innan han kunde vänja sig av med att säga

kazika. När Robinson längre fram gifte sig, blev Fredag mycket fäst vid kazikas barn, hjälpte dem och lekte med dem. Alla i familjen höll av den snälle Fredag, som kunde berätta så mycket om "fars land" och "kazikas ö".

Robinson levde till hög ålder, omtyckt och aktad av alla. Hälsa och välstånd kom honom till del, men så hade han i sina unga år fått gå igenom en hård och hälsosam skola.

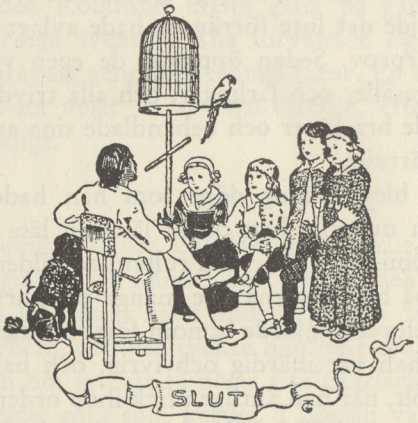

kazikas. När Robinson längre fram gifte sig, blev Fredag mycket fäst vid kazikas barn, hjälpte dem och lekte med dem. Alla i familjen höll av den snälle Fredag, som kunde berätta så mycket om "fars land" och "kazikas ö".

Robinson levde till hög ålder, omtyckt och aktad av alla. Hälsa och välstånd kom honom till del, men så hade han i sina unga år fått gå igenom en hård och hälsosam skola.

Svenska
Barnboks-
Institutet
STOCKHOLM

2 3344 513 022

Robinson Kruse

Med sin skarpaste flintkniv skar han ett par skinnbitar ur en lamahud till skor. Längs kanterna stack han en rad hål och snörde sedan ihop bitarna med bastsnören. När skorna äntligen var färdiga var de inte precis något att skryta med. Han gjorde sig också en jacka och ett par byxor. Av ett buktigt skinnstycke åstadkom han ett slags skydd för ansiktet, en mask med tre hål: två för ögonen och ett för munnen. Och till sist gjorde han sig en toppig skinnhatt. Det var sannerligen en fin kostym, som envåldshärskaren på ön hade skaffat sig! Robinson måste skratta när han speglade sig i bäcken. Han var instoppad i ludna skinn från topp till tå. I bältet bar han en stenyxa, över axeln sin jaktväska, båge och en korg med pilar. I högra handen hade han sin långa lans, och i vänstra handen sin solskärm. Tänk, om någon av hans skolkamrater hade fått syn på honom!

DANIEL DEFOE var över sextio år gammal när han 1719 skrev berättelsen om Robinson Kruse, och han hade bakom sig ett stormigt och händelserikt liv som affärsman, politiker och skriftställare i det oroliga London. Defoe visste av erfarenhet vad ensamhet och livsfara ville säga, han kunde tala om hur det kändes att vara tvungen att starta sitt liv på nytt med två tomma händer, men han visste också något om framgång och berömmelse. Hans bok om Robinson blev genast en succé och har förblivit det. Generation efter generation har med andlös spänning följt den skeppsbrutnes upplevelser på hans obebodda ö; hade några av Robinsons skolkamrater fått syn på honom den gången så hade de nog inte skrattat som Robinson trodde — de hade avundats honom hans stora äventyr.

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG

Saga 2

Pris 4 kronor 85 öre

pf 8-12

DANIEL DEFOE

Robinson Kruse

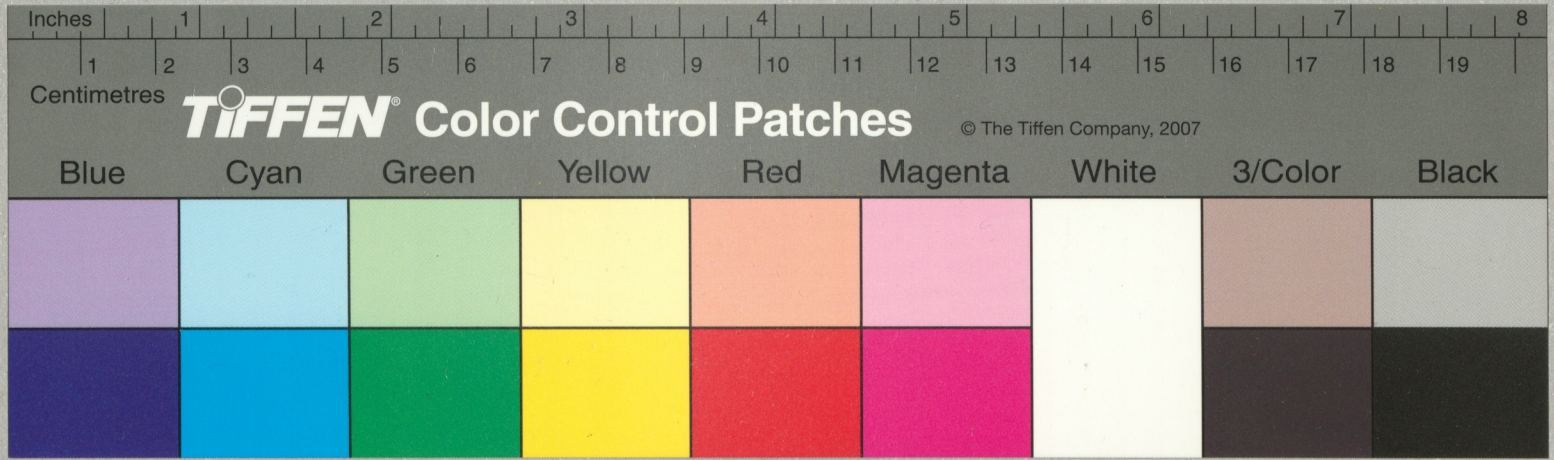
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black